01-KAPAK-1-3.qxp_Layout 1 25-03-2025 20:55 Pagina 1

yaşamınızda yeni bir sayfa

newaya jin

Nisan 2025 SAYI: 241

Kadının Sözü

Kadınların zihinlerini geliştirerek onları güçlendirirseniz, kör itaatin de sonu gelecektir; ama iktidar her zaman kör itaati aradığından kadınları karanlıkta bırakmaya çalışır.

Mary Wollstonecraft

3. Doğuş kadın rönesansıdır

Toplumun doğuşunu sağlayan kadındır. Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı kadınlar için de bir rönesanstır. Kadın özgürlüğü olmadan sosyalist olunmaz. Sosyalizm olmaz. Demokrasi olmadan sosyalizme gidilemez.

Abdullah Öcalan/Sayfa 8

Newroza îsal bi her awayî hêjayî rihê Newrozê yê berxwedêr bû. Ji bo biryardariya qonaxa nû ya têkoşînê nîşaneya vîna azad a gelekî û bi her awayî referandûmek bû. Gelê Kurd, qonaxa nû ya têkoşînê erê kir. Newroza 2025'an jî tevî biryardariya xwedîderketina vê pêvajoyê, hêvî, daxwaz û gavên ku divê were avêtin jî diyar kir.

Dengîr Güneş/Rûpel 10

"Kadın rönesansı" tam da tecavüz kültürünün yoğunlaşmış saldırıları altında olduğumuz zamanlarda dile geliyor. Kadın rönesansı ile yarım kalan Ortadoğu rönesansına öncülük etmek tarihsel sorumluluğumuz.

Zozan Sima/Sayfa 4

Dema ku em banga Rêber Apo di çarçoveya Zayîna Sêyemîn de binirxînin, diyar dibe ku Rêber Apo di kêliya herî aloz a di navbera jiyan û mirinê de, di parastina jiyaneke bi rûmet û watedar de israr dike.

Şervîn Nûdem/Rûpel 11

Üçüncü doğuş, inşadır; yaratıcı ve geliştiricidir. Ortadoğu'nun kökleri üzerinden gerçek baharlara kavuşmasıdır.Bu yeniden doğuşun ebesi her güne bir devrim, her ana bir başarı sığdıran özgürlük ahlakıdır. Felsefesi Jin-Jiyan-Azadî'dir.

Elif Mercan/Sayfa 5

Banga Ocalan gavekî dîrokî ye

Ev bangawazî ji bo avakirina civakeke demokratîk gaveke pir wêrek e û ji aliyê pêşengên dîrokî ve jî tê xwestin. Ev hêzek mezin û bi bandor e. Hem ji bo Tirkiye, hem ji bo Kurdistan û hem jî ji bo herêmê destpêka serdemeke nû ye. **Roza Metîna/Rûpel 12**

'Barış ve demokrasi çağrısı'nı nasıl okumalı?

Hiçbir şeyin sonuna ulaşılmış değildir; tam tersine yepyeni bir ufuk, yeni bir aşama ve değişim-dönüşümün kapıları sonuna kadar açılmıştır. Esas değişim ve dönüşüm, kadın özgürlüğünü ve bununla bağlantılı toplumsal varlığı esas dinamiğine kavuşturarak gerçekleşmektedir.

Ruşen Samsat/Sayfa 3

Barışın bilge savaşçısı: Sakine Arat

Sakine Arat; ömrü bitmek bilmez mücadeleyle geçen bir şehit annesi, cesur ve bilge bir Kürt kadını. Çocuklarını bir bir kaybetmek yüreğini tarifi zor acılarla doldursa da, kendi kabuğuna çekilmedi; tüm acılı annelerin sesi olmayı seçti.

Fidan Yıldırım/Sayfa 17

Jineolojî Grek kadınların da yolunu açıyor

Aylin Acar/Sayfa 7

Tabloya aştiyê xêz bikin

Dêrsim Zêrevan/Sayfa 13

Küresel kadın direnişi: 8 Mart

Yurdusev Özsökmenler/Sayfa 15

Newaya Jin 20 yaşında

Gazetemiz 20 yıl boyunca bir ses, bir fırtına, bir direniş manifestosu oldu. Erkek egemen medyanın görmezden geldiği, susturduğu ya da çarpıttığı hikâyeleri kadınlar; kendi sözleriyle, kendi kalemleriyle yine kadınlara ulaştırdılar.

Güler Yıldız/Sayfa 16

Beyin fonksiyonları hangi yaşlarda hızla geriliyor?

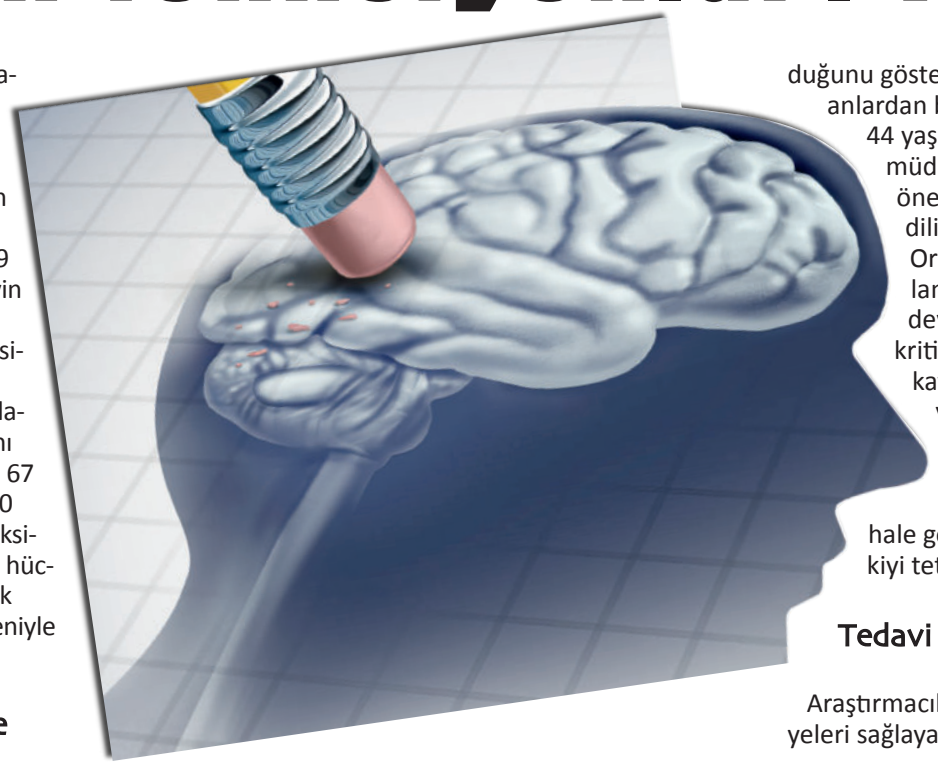

PNAS dergisinde yayımlanan yeni araştırma, beyin yaşlanmasının belirli ancak doğrusal olmayan bir yol izlediğini ve kritik dönüm noktalarına sahip olduğunu gösteriyor. Bilim insanları, 19 bin 300'den fazla kişinin beyin bölgeleri arasındaki işlevsel iletişimi inceledi. Beyin fonksiyonlarının küçük adımlarla azaldığını ve ilk etkilerin yaklaşık 44 yaşında ortaya çıktığını keşfettiler. Beyin yaşlanması 67 yaş civarında hızlanıyor ve 90 yaş civarında yavaşlıyor. Fonksiyonlardaki bu azalma, beyin hücrelerinin (nöronların) giderek daha az enerji emmesi nedeniyle meydana geliyor.

Ne zaman müdahale edilebilir?

Araştırma, bu sürecin kademeli olarak ilerlemediğini, belirli geçiş noktalarına sahip olduğunu gösteriyor. Bu kritik anlardan biri, yaklaşık 44 yaşında, tıbbi müdahale için önemli bir zaman dilimi olabilir.

Orta yaş döneminde nöronlar zorlanmasına rağmen hala yaşamaya devam eder. Araştırmacılar, "bu kritik dönemde alternatif bir enerji kaynağı sağlamak, beyin fonksiyonlarını eski haline getirmeye yardımcı olabilir. Daha ileri yaşlarda ise uzun süreli nöron açlığı, müdahaleyi daha az etkili hale getirebilecek bir dizi fizyolojik etkiyi tetikleyebilir" diyor.

Tedavi

Araştırmacılar, 101 katılımcıya keton takviyeleri sağlayarak bir müdahale gerçekleştirdi. Bu takviyeler, beyin hücrelerinin insüline daha iyi yanıt vermesine yardımcı oldu ve böylece beynin daha fazla glikoz emmesini sağladı. Tedavi sonrasında, özellikle 40 ile 59 yaş arasındaki bireylerde beyin yaşlanmasının yavaşladığı gözlemlendi. Bu da tedavinin etkili olabileceğini ancak zamanlamanın kritik bir rol oynadığını gösteriyor.

"Kognitif semptomların ortaya çıkmasını beklemek yerine -ki bu noktada büyük ihtimalle ciddi hasar oluşmuş olabilir- nörometabolik belirteçleri kullanarak risk altındaki bireyleri tespit edebilir ve bu kritik zaman diliminde müdahale edebiliriz" diyor Stony Brook Üniversitesi'nden nörobilimci Botond Antal. Böylece, Alzheimer gibi beyin hastalıklarını tedavi etme yollarını da keşfedebiliriz.

■ Scientias

Tarihte bu ay

Nisan 1792: Mary Wollstonecraft, Kadın Hakları Bildirgesi'ni ilk kez kaleme aldı.

30 Nisan 1977: Arjantinli 14 kadın, gözaltında kaybedilenler için Plaza de Mayo Meydanı'nda toplandı. Beyaz baş örtülü eylem tüm dünyada adalet arayışlarının sembolü oldu.

14 Nisan 1988: Güney Kürdistan'da Baas rejiminin 23 Şubat 1988'de Süleymaniye'den başlayarak 6 Eylül 1988'de Zaxo'da sona erdirdiği 'Enfal Harekatı'nda 182 bin kişi katledildi.

11 Nisan 1993: Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın annesi Üveyş Öcalan yaşamını yitirdi.

Nisan 2005: Gazetemiz Newaya Jin yayın hayatına başladı.

22 Nisan 1898: Kürdistan Gazetesi, Mısır'ın başkenti Kahire'de yayına başladı. 22 Nisan "Kürt Gazeteciler Günü" olarak karşılanmakta.

Bir milyon yıldan daha eski kafatası bulundu

İspanya'nın kuzeyindeki Burgos yakınlarında bulunan bir mağarada bilim insanları, bir milyondan daha eski kafatası parçaları keşfetti. Bu kalıntılar, insan evriminde daha önce bilinmeyen bir türe ait olabilir.

Keşifte yer alan bilim insanlarından biri, Reuters haber ajansına verdiği demeçte, Sima del Elefante adlı mağarada bulunan kafatası parçalarının "insan evriminde yeni bir buluş" olabileceğini söyledi.

Eski insan kalıntıları

Çene kemiği parçasına dayanarak, bilim insanları bu bireyin 1,1 ile 1,4 milyon yıl önce yaşadığını tahmin ediyor. Bu da onu Avrupa'da bulunan en eski insan kalıntılarından biri yapıyor. Kafatası kalıntıları, yaklaşık 850.000 yıl önce yaşamış Homo antecessor'dan daha ilkel ancak 1,9 milyon yıl önce yaşamış Homo erectus'tan daha gelişmiş görünüyor. Bilim insanları bulgularını Nature dergisinde de yayımladı. Her durumda, keşfedilen tür bizim türümüz olan Homo sapiens'ten önce yaşamış olmalı. Homo sapiens yaklaşık 300.000 yıl önce Afrika'da ortaya çıktı ve buradan dünyanın dört bir yanına göç etti. Bilim insanları farklı insan türleri arasında bir dönem örtüşme olmuş olabileceğini, ancak bunu kesin olarak doğrulayamayacaklarını belirtiyor.

Yeni bir tür olup olmadığı kesin değil

İspanya'da keşfedilen bu kalıntıların tamamen yeni ve bilinmeyen bir türe ait olup olmadığı henüz kesin değil. "Daha fazla fosil kalıntısı bulursak, bu tür hakkında daha fazla şey söyleyebiliriz" diyor araştırmacılardan biri.

■ Nu.nl

Yapay ışıkların zararı

Işık kirliliği, doğal gece gökyüzünün yapay ışıklar nedeniyle bozulmasıdır. Günümüzde şehirlerin hızla büyümesi, sokak lambalarının ve reklam panolarının artışı, gece boyunca sürekli açık kalan ışıklar, doğanın dengesini bozmakta ve insan sağlığını tehdit etmektedir.

Gece ışıklarının aşırı miktarda olması, özellikle uyku düzenini olumsuz etkiler. İnsan vücudu, gece karanlıkla birlikte melatonin adı verilen bir hormon salgılar.

Bu hormon, uykuya geçişi ve derin uyku dönemlerini teşvik eder. Ancak aşırı ışık, melatonin üretimini engeller, bu da uyku kalitesinin düşmesine ve uzun vadede çeşitli sağlık sorunlarına yol açabilir. Uzun süreli ışık kirliliği, depresyon, anksiyete, obezite, kardiyovasküler hastalıklar ve hatta bazı kanser türlerinin riskini artırabilir.

Ekosistem üzerindeki etkileri

Işık kirliliği sadece insanlar için değil, aynı zamanda hayvanlar için de zararlı. Örneğin, kuşlar ve böcekler, geceyi anlamakta zorluk çeker ve göç yollarını kaybedebilirler. Deniz kaplumbağalarının yavruları, denize doğru gitmek için doğal ışık kaynaklarını takip ederler, ancak yapay ışıklar onları yanlış yönlendirebilir. Ayrıca, gece avlanan hayvanlar, ışıkların varlığı nedeniyle avlarını bulmada güçlük yaşayabilir.

■ Bilimgenc

Mikroplastiklerin sağlık üzerindeki etkileri

5 milimetreden küçük plastik parçacıklar olan mikroplastiklerin yayılımı son on yılda büyük ölçüde arttı. Her yıl dünya genelinde 300 milyon tondan fazla plastik üretilmekte. 2023 yılı itibarıyla denizlerde yaklaşık 2,5 milyon ton plastik bulunduğu tahmin ediliyor; bu, 2005 yılına kıyasla 10 kat daha fazla bir düzeye tekabul ediyor.

Nature Medicine dergisinde yayımlanan yeni bir araştırmaya göre, mikroplastik ve nanoplastikler (boyutları 1 ile 1000 nanometre arasında olan daha küçük plastik parçacıkları), karaciğer ve böbreklerdense insan beyninde daha fazla birikmekte. Araştırmacılar 2024 yılında yapılan örneklerine kıyasla 2016 yılında daha fazla mikroplastik ve nanoplastik tespit etti. Ayrıca, demans hastalarının beyinlerinde genellikle daha yüksek miktarda mikroplastik bulunduğu görüldü. Bilim insanları, mikroplastiklerin varlığı ile hastalık arasında doğrudan bir ilişki bulamasalar da, bu araştırmalar mikroplastiklerin sağlımız üzerinde etkileri hakkında soru işaretleri doğuruyor.

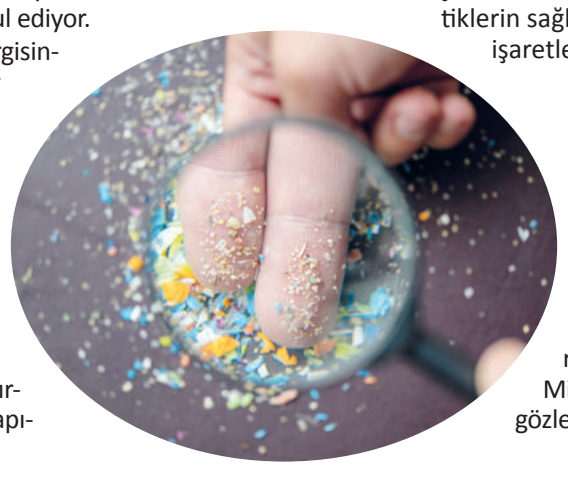

Plastik kirliliği artıyor

"Bu durumun, mikroplastiklere maruz kalmanın bir sonucu olduğunu düşünüyoruz" diyor araştırmanın yazarı ve New Mexico Üniversitesi (ABD) Farmasötik Bilimler Profesörü Matthew Campen. "Ve bu durum giderek daha da yaygınlaşıyor." Mikroplastik ve nanoplastikler, çıplak gözle görülemez ve plastik şişeler, alışveriş torbaları ve ambalajlar gibi plastik ürünlerden kaynaklanır.

Yaygin yerler

Mikroplastikler havaya da karışabilir. Kapalı alanlardaki hava genelde dış mekâna kıyasla daha fazla küçük plastik parçacık içermekte. Parçacıklar, plastik içeren giysiler, mobilyalar ve ev eşyalarından salınır.

Solunum yoluyla vücuda giren bu mikroplastikler, vücudun farklı organlarına taşınabilir. Önceki araştırmalarda, mikroplastiklerin akciğerlerde, plasentada, kan damarlarında ve kemik iliğinde bulunduğu tespit edilmişti.

■ National Geographic

Mamutları geri getirme projesi

Araştırmacılar, mamut DNA'sının bazı özelliklerini fareler üzerinde test ederek "yünlü fareler" üretmeyi başardı. Bu deney, mamutların soğuk iklimlere nasıl adapte olduğunu anlamak ve onları modern teknolojiyle yeniden yaratmak için bir ön çalışma niteliğinde.

Bilimde devrim niteliği

Çalışmayı yürüten genetik mühendisleri, Asya fillerinin genlerini değiştirerek mamut benzeri özellikler kazandırmayı hedefliyor. Yünlü fare deneyinin başarılı olması, mamutların kürk yapısı ve soğuk hava toleransını belirleyen genlerin anlaşılmasına katkı sağladı. Araştırmacılar, bu bilgileri kullanarak gelecekte mamut benzeri filler üretmeyi planlıyor. Ancak, bu tür genetik müdahaleler etik tartışmalara da yol açıyor. Bazı bilim insanları, nesli tükenmiş türleri geri getirmenin ekolojik dengeyi bozabileceğini savunurken, diğerleri bunun biyoçeşitliliği artırarak iklim değişikliğiyle mücadelede yardımcı olabileceğini düşünüyor. Mamutları geri getirme çabaları, genetik biliminde devrim niteliğinde bir gelişme olarak görülüyor.

■ Euronews

Hiçbir şeyin sonuna ulaşılmış değildir; tam tersine yepyeni bir ufuk, yeni bir aşama ve değişim dönüşümün kapıları sonuna kadar açılmıştır. Esas değişim ve dönüşüm; kadın özgürlüğünü ve bununla bağlantılı toplumsal varlığı esas dinamiğine kavuşturarak gerçekleşmektedir.

Asrın 'Barış ve Demokrasi Çağrısı'nı nasıl okumalı?

Rêber Apo'nun "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı"nı güncel çatışmalar ve salt bir coğrafyayla sınırlı bir çıkış olarak değerlendiremeyiz. Elbette somut ve güncel olana yönelik çözümleyici yönleri olmakla birlikte; esasta çağımız sorunlarına ve çözümlerine yönelik bir çıkış olmaktadır. 21. yüzyıl bir çeyrek asrını geride bırakırken bile hala tanımlanmaya, anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu çeyrek asra egemenlikli sistem açısından bir çöküş, belirsizlik ve yeniden yapılanma arayışı damgasını vurmaktadır. Aslında 20. yüzyılın başında da hegemon sistem benzer özellikler göstermekteydi. 100 yılı aşkın bir süreçte özellikle Avrupa'da dalga dalga büyüyen bir devrimci yükseliş vardı. Aslında geçen yüzyıla hemen hemen 20 yıllık arayla peş peşe sığdırılan ve insanlığa dehşet saçan iki dünya paylaşım savaşı ile bu devrim dalgası kırıldı. Bununla alternatif sistem arayışları bir anlamda dondurulduğu.

Rûşen Samsat

Ulus-devlet paradigmasının etkileri

Sovyetler şahsında kendisini hızla yapılandıran ve kurumsallaştıran reel-sosyalist sistem/blok ile uluslararası hegemonik sistem ABD-İngiltere çekirdek hegemonyası etrafında, Atlantik Paktı ile bir blok halinde kendi nizamını oluşturma sürecini yaşadı.Ulusal kurtuluş hareketleri ise, Sovyet bloku ile Batı Bloku arasındaki bu ilişki sistematiği içine çok rahat şekilde entegre edildi. Hiçbir ulusal kurtuluş hareketi bu ikili, karşıt gibi düşünülse de birbirini tamamlayan bloklardan bağımsız, paradigma niteliğindeki sistem dışında düşünülemez.

Uluslararası hegemon sistem, en azından 50 yıl boyunca yaşadığı çöküş emarelerine rağmen bu paradigma temelinde ömrünü uzatabildi. Geçen yüzyıl boyunca ulus-devlet paradigması ile toplumları, etnik-kültürel, dinsel yapıları biçer gibi her türlü katliam-asimilasyon ve yok oluşa doğru sürükledi. Araştırılırsa, herhalde etnik yapıların, kültürlerin, dillerin sistematik olarak en fazla ve en yaygın şekilde yok edildiği yüzyılın 20. yüzyıl olduğu görülecektir. Aynı şekilde eski ulus-devlet paradigmasına dayalı olarak kendisini oluşturan politik sistem ve güçler açısından da bir çöküşün yaşandığını-yaşanmakta olduğunu görmek gerekir. Her türlü liberal-muhafazakâr, milliyetçi, dinci, ilerici-devrimci, hatta kendisini komünist veya sosyalist olarak tanımlayan politik çizgiler ve güçleri de kendisini yenileyememekte, sönümlenmekte, çözülmekte; esasta politika ve onunla bağlantılı diplomasi denilen olgu, tamamen güç/iktidar temelli tam bir militarizasyona dönüşmektedir. Politik sistem, neredeyse kalıcı gibi görünen stratejik-taktik ilişki-ittifaklar çözülmektedir.

Yüzeysel, dar, sığ bakıştan kurtulmak gerek

Sovyetlerin çöküşü en genel anlamda uluslararası hegemon sistemin ulus-devlete dayalı kadın-doğa ve toplum düşmanı sistem paradigmasının da çöküşünü beraberinde getirdi. 90'lı yıllarla birlikte kendisini çarpıcı bir şekilde ortaya koyan bu çöküşün göstergelerini okumadan/görmeden, bunun yarattığı açmazı, 3. Dünya savaşı koşullarına götüren nedenleri derinlikli çözmeden, Rêber Apo'nun bu hamlesini anlamak mümkün olmayacaktır. Çok yüzeysel-dar, bazen ucuza kaçan, kendi düzeyi ile her şeyi yargılayan, fakat çağı okumayan, eski çağın sığ bakışı ile dar-ilkel milliyetçi, mücadele gerçekliği ve diyalektiğinden kopuk/uzak ele alan yaklaşımlar olabilmektedir. Bu yaklaşımlar -bilinçli ve amaçlı değilse eğer- Önderliğin özellikle 2000'lerin başından beri söyledikleri ve yazdıklarını biraz okuma ve anlamaya çalışma ile aşılacaktır. Bu temelde Rêber Apo'nun savunmaları ile yeni çağa ve onun çözüm perspektiflerine en hazırlıklı olan Kürtler ve Kürt Özgürlük Hareketi'dir. Kürt halkının dört parça Kürdistan'da, diasporada her yerde Rêber Apo'yu çok iyi tanıdığını, anladığını ve anlamlandırdığını görüyoruz.

Dogmaları, kısır döngüleri yıkan paradigma

Çağrının ruhunu; salt bir coğrafyadaki somut bir soruna değil, aynı zamanda ve esasta yaşadığımız çağın evrensel olarak köklü varlık ve özgürlük sorunlarına verdiği cevapta aramak daha doğru olacaktır. Bunun temelinde kadın özgürlüğüne dayalı demokratik toplum paradigması yatmaktadır. Ve bu, bütün ulus-devletçi, milliyetçi, dinci, cinsiyetçi, kısacası iktidar odaklı veya ondan türeyen her türlü düşünce kalıp ve dogmalarını yıkmaktadır. Bu, toplumsal özgürlük dinamiğini hep bir şeylerin karşısına bir karşıtlık temelinde konumlandırmayan, onu başka dinamiklere kurban etmeyen, havale etmeyen, ertelemeyen çok köklü bir cevap ve paradigma değişimidir. Bu anlamda çağrının hızla bütün dünyada karşılık bulması, bir umut ışığı olarak görülmesi onun özü ile ilgilidir. İnsanlığın bu kadar savaş, soykırım, katliam, baskı, çaresizlik ve karanlığa mahkum edildiği bir yerde, bu çağrı evrensel bir umut ışığı olarak toplumları kendisine; kendi çare ve çözüm iradesine yöneltmektedir. Hep kurtarıcı bekleyen, sistemin ördüğü boğazlaşmaya dayalı 'çözümler' ve kısır döngüler peşinde sürüklenen, kendi varlık ve kimlik iradesi ve dinamiğinden uzaklaştırılan toplum gerçekliğini reddetmektedir. Avrupa ve diğer kıtalardaki toplumların bu irade ve dinamikten ne kadar uzaklaştırıldığı, adeta ameliyat masasında felç edilerek bunun üzerinden hegemonya politikalarının ne denli hâkim kılındığı bilinmektedir. Ortadoğu toplumlarının bu kıskaçta ne kadar karanlığa ve geleceksizliğe sürüklendiği de ortada. Toplumsal zeminde farklılıklarla bir arada yaşama konusunda aydınlanma, kendi toplumsal dinamiklerine dönüş, irade kazanma ve varlığını özgürlüğe taşırma çok köklü ve derinden bir devrimdir. Bunu engelleme ve toplumu her türlü hegemonya tesisleri için araçsallaştırmaya karşı bir devrim niteliğindedir.

Özgürlük duruşu Ortadoğu halklarını etkiledi

10 yılı aşkın süredir Kuzeydoğu Suriye'deki Kürt-Arap-Süryani-Ermeni halkların bir arada yaşama ve ortak demokratik modelini oluşturma deneyimi Ortadoğu'yu derinden etkilemektedir. Kürt halkının dört parça Kürdistan ve dünyanın dört bir yanında Özgür Önderlik ve Demokratik Toplum Newroz'unda ortaya koyduğu varlık ve özgürlük duruşu, bütün Ortadoğu halklarını ve dünyayı etkilemiştir. Kendi tarihsel-toplumsal kültürüne ve özüne kavuşmuş her halkın açığa çıkardığı güç ve irade çağımızın yükselen ve insanlığı derinden etkileyen değeri konumundadır. Bunun açığa çıkardığı güç, etki düzeyi ve zincirleme harekete geçirdiği dinamizm, ne uluslararası hegemon sistemin dizayn ne de statükocu ulus devletlerin imha ve inkar politikaları ile engellenebilir. Bu gerçekliği çağımızda bütün güçler dikkate almak, bunu görmek ve bir politika belirlemek durumundalar. Dolaylı veya doğrudan Kürt halkı ile yan yana veya ilişkili olan toplumlar ve halklar, başta Türkiye halkları, Fars, Arap halkları, Alevi, Şii, Hıristiyan, Dürzi ve diğer mezhep ve dinsel yapılar kendi demokratik gelişimi ve varlık-özgürlük sorunlarının çözümünü bu yeni oluşan dinamikten güç alarak yaratmakta, örgütlenme çabalarını yoğunlaştırmaktadırlar. Elbette uluslararası konjonktür, uluslararası sistemde güç ilişki ve dengelerinin sürdürülemez olması, yeni ilişki ve ittifakların gelişimi Ortadoğu'yu derinden etkilemektedir. Ulus-devlet yapılarının ve statüsünün zayıflaması, yeni ittifakların oluşması, yine bölgenin çekirdek hegemonyasının kayması çok yeni imkan-fırsatları kadar yeni tehlikeleri de beraberinde getirmektedir. Böylesine köklü bir değişim sürecinde halkların ittifak ve birlik arayışları yoğunlaşmakta, yeni ilişki zeminleri oluşmaktadır. Çok katı inkar ve imha kıskacına alınmış, soykırım tehlikesi yaşayan halklar-topluluklar bu zeminde kendi varlığını korumanın yol ve yöntemlerini bulacak; ilişki ve ittifaklar geliştirecektir. Bu sadece Kürt halkı için değil, diğer benzer durumda olan tüm halklar ve topluluklar için de geçerlidir. Toplumsal-kültürel varlığını korumak anlamında bundan daha doğal, demokratik bir şey olamaz. Bu da yeni çağın önemli bir gelişmesidir. Halklar-topluluklar kendi demokratik irade ve gücünü koruyarak bölge ve uluslararası güçler ile dengeli, esnek ilişkiler geliştirebilmektedirler. Halkların, kültürel yapıların varlığına kastetmemesi, demokratik toplumu hedeflememesi şartı ile hukuki ve siyasi temelde ilişki ve ittifaklar geliştirilebilir. Bunu eski paradigma temelinde yargılamak, ilkel ve çağdışı yargılarla yaklaşmak demokratik olmadığı gibi, çağın çok çok gerisine düşmektir de.

Demokratik çıkış ve direnme hakkı

Statükocu ulus-devletler açısından bu gerçekliği ve gelişmeyi görememek, yüzyıllık inkar ve imha politikalarında ısrar etmek, demokratik gelişim zeminini sürekli çatışma, katliam ve soykırım kıskacında tutmak; kendisini yeni çağın karşısına konumlandırmak, orada çakılmak anlamına gelecektir. Toplumlar yeni paradigma ile demokratik çıkış ve gerekirse her türlü imha ve inkar konseptlerine karşı direnme hakkını sonuna kadar kullanacaktır. Rêber Apo'nun çağrısını bu çerçevede değerlendirmek en doğrusudur. Bu anlamda hiçbir şeyin sonuna ulaşılmış değildir; tam tersine yepyeni bir ufuk, yeni bir aşama ve değişim-dönüşümün kapıları sonuna kadar açılmıştır. Rêber Apo'nun çağrısı, aynı zamanda kadını bütün toplumsal dinamiklerin ve bu değişim ve dönüşümün merkezine oturtmaktadır. Toplum demek, anacıl-kapsayıcı ve yaşatan, ruh veren ve yürüten güç demektir. Toplum, dinamikten yoksun, varlığı her türlü operasyona ve araçsallaşmaya, yönlendirilmeye açık bir doğa değildir.

Esas değişim ve dönüşüm toplumsal zeminde kadın özgürlüğünü ve bununla bağlantılı toplumsal varlığı esas dinamiğine kavuşturarak gerçekleşmektedir. Bundan Kürt halkı ve kadınları olduğu kadar, bölge halkları ve kadınları da giderek artarak ve güçlenerek etkilenecek ve çıkış yapacaktır. Şimdiden Suriye halklarının yaklaşımlarından ve beklentilerinden bunu okumak mümkündür. Bu gelişmenin çok daha hızlanacağı ve etki alanını genişleteceğini belirtebiliriz.

Tecavüz kültürüne karşı kadın rönesansı

Zozan Sima

Rêber Apo'nun bahsettiği 'Kadın Rönesansı' tam da tecavüz kültürünün saldırıları altında olduğumuz zamanlarda dile geliyor. İki sistemin kıran kırana çatışma sahasında Kadın Rönesansı ile yarım kalan Ortadoğu Rönesansına öncülük etmek tarihsel sorumluluğumuz.

Güzelin, iyinin, doğrunun farkına varmak için yeterince çirkinlik, kötülük ve yalana tanık olduğumuz zamanlardayız. Yanı başımızda katliamlar yaşanırken özgür yaşamı inşa etmek, umudu büyütmek ve bu topraklarda savaş ve çatışmanın sona ermesi için çabalıyoruz. Hainin, saygısızın, emeksizin, lafazanın tüm hakaretlerine göğüs gererek, üzerimize yağan bombaların altında direnişi, öz savunmayı örgütlüyoruz. Zor zamanlar çelik gibi iradeyi, keskin bilinci, duygu derinliğini gerekli kılıyor. Hiçbir yeniden doğuş güllük gülistanlık zeminde gerçekleşmemiştir. Ne manevi ne de fiziksel anlamda sancı çekilmeden eşikler atlanır, doğuşlar gerçekleşir. İçinden geçtiğimiz günler özelde de özgürlük için mücadele eden kadınlar için, tam da bu sancıları en yoğun yaşadığımız zamanlar. Değişimlerin hızlandığı, belirsizliklerin suları bulandırdığı ve sistem savaşlarının zirveye ulaştığı tarihsel eşikteyiz. Yeni sistemlerin oluşum sürecinde kadınlar adına büyük kazanmak ya da elimizdeki tüm kazanımları kaybetme riski ile örülü bir atmosferde mücadele yürütüyoruz. Topraklarımızda kadın kırımı karşısında kadın devrimini, tecavüz kültürü karşısında kadın rönesansını gerçekleştirme sorumluluğu ile yükümlüyüz. Yükümüz ağır, yolumuz çetrefilli. Fakat donanımsız değiliz. İdeolojik bilince, örgütsel tecrübeye, kader tayin edici süreçlerde söz ve karar sahibi olabileceğimiz temsiliyete ve mekanizmalara sahibiz. Yapılması gereken; bunların gücüyle özgürlük sanatı olan politikayı ve eylemi daha etkili kılabilmek.

Sürecin dinamosu

Rêber Apo Kürdistan kadın özgürlük hareketinin çetin sınavlardan geçerek ayakta kalmayı başarmış deneyimini sürecin dinamosu olarak değerlendiriyor. Yaşamın en görkemli ve güzel halinin yaşandığı Mezopotamya topraklarında, kadın ve yaşam kavramlarına yüklenen anlamların güncellenme imkanına vurgu yapıyor. Bu yaşam günümüzde demokratik komünalist, sosyalist ve ekolojik yaşam olarak kavramlaştırdığımız, modern çağın ütopyaları, mücadele hedefi olan toplumsallığın kök hücresiydi. Toplumsallaşmayı sağlayan gelişmelerin öncülüğünü yapan kadınlar kutsallığın kaynağı görülmüşlerdi. Semitik dillerde kutsal kelimesinin kökeni ekmek, bereket iken; Aryen dillerinde güneşle bağlantılıdır. Latince ve Avrupa dillerinde kullanılan kutsal kavramının (holy, sacer) sağlamlık, sağlıklı olma hali ve öğütmeye, un yapmaya en uygun tohumları, et için kesmeye uygun hayvanları seçmeyi ifade eden bir kökten türemesi durumu vardır. Bereketin, ekmeğin, güneşin sahibinin kutsanması en eski tanrıça inançlarına ışık tutar. Bereket kavramını kadının üreme, anne olma yeteneği ile sınırlamak egemen erkek bakışının yarattığı dar bir algıdır. Bunu da içermekle birlikte esasta zeka, deneyim, ustalıklı ve incelikli çalışma olmasa ne bir tarla ne bir bahçe ne de bir hayvan sürüsünden bereket elde etme imkanı olmayacağı açıktır. Bereket tanrıçaları mühendis titizliği ve hesapçılığı, sanatçı duyarlılığı ve yaratıcılığı ile işe koyulmuş, işleri örgütlemiş kadınların gücünün toplamıdır. İnsanları iyileştiren ilaçları yapmış otacıların, şifacıların başarılarıdır. Rêber Apo bunu şu sözlerle anlatır: "Ben bu tanrıça kültüründen bahsederken kadının o çağlardaki sosyal konumundan bahsediyorum, kendini nasıl koruduğundan bahsediyorum...[1] Ben daha önce de tanrıçalaşma demiştim. Bu da kendini tanımak demektir. Kendini tanımak da bilgelik, yetkinlik, kavramaktan geçer. Kadınlar önce tarihi bilsinler, kendi tarihlerini öğrensinler, Neolitik tarihi bilsinler, sosyolojiyi, ekonomiyi, felsefeyi bilsinler, böylece kendilerini tanırlar.. Kendinizi tanıdığınız oranda tanrıçalaşırsınız." [2]

Anaerk yerine kadına dayalı toplumsallık

Tanrıçalık inancı, kültürü, kavramı kendimize yarattığımız bir geçmiş altın çağ ya da bir kadın tapımı süreci değildir. Erkeğin egemenlikçi sisteminin kadın versiyonu olan bir kadın iktidarı dönemi de değildir. Bu açıdan ataerkillikle benzerlik kuran anaerkil kavramı bu sistemi tam olarak ifade etmemektedir. Kavramsal düzeltme yaparak "kadın etrafında şekillenen yaşam, anasoylu, ana-kadına dayalı toplumsallık, tanrıçalık çağı" gibi tanımlamalar daha yerinde ifadeler olacaktır. Bu dönemde kadın-erkek ilişkileri nasıldı, sorusunu cevaplandırmak, araştırmak da önem taşıyan bir başka konudur. Esasta bu konuda da oldukça fazlasıyla arkeolojik kalıntı, mitolojik anlatım, antropolojik veri vardır. Fakat bunlar eş yaşam bağlamında, cinsiyetçiliğin, ataerkil ailenin kurumlaşması sürecinin anlaşılması doğrultusunda yeterince yorumlanmamıştır.

1970'li yıllara kadar daha ilgiyle araştırılan, önemli kaynaklara ulaşılan bir yaklaşım hakimken daha sonra bilim üzerindeki sermaye ve iktidar tekeli bu araştırmaları itibarsızlaştırmıştır. Hatta daha sonraki süreçlerde üniversitelerde ders konusu olmaktan çıkarılarak akademik zeminlerde yok sayma özel erkek-devlet politikası olarak geliştirilir. Günümüzde de yürürlükte olan bu politika ile tarihi tahrif etme, tersine çevirme, karanlıkta bırakma daimileşir.

Erkekler tanrıçanın hayırlı evlatları, kardeşi, sevgilisi rolü ile katılmışlardır bu ortak yaşama. Bir kraliçeye ya da tanrıçanın rahibesine boyun eğmek, biat etmek gibi değil bereketin kaynağına duyulan saygı ile ilişkilenmişlerdir. Ana-oğul ya da sevgiliye duyulan karşılıksız sevgi ile bağlanmışlardır kadın değerlerine. Bugün anlamakta, hayal etmekte güçlük çekeceğimiz bu ilişki biçimi binlerce yıl boyunca sürmüştür. Bu yaşamın izlerini ve kalıntılarını, ancak cinsiyetçiliği aşmış bilimin, yeni paradigmanın bakış açısı ile görebiliriz.

Nedir tecavüz kültürü?

Rêber Apo'nun kadınlara gönderdiği mesajda dikkat çektiği bir konu da tecavüz kültürüdür. Tecavüz gibi ürkütücü bir olguyu "kültür" kavramı ile bir arada kullanmaya temkinli yaklaşanlar da var. Bu konuyu açımlama ve tartışmaya ihtiyaç olduğu görülüyor. Tecavüz nedir? Kültür nedir? Tecavüz kültürü dediğimiz gerçeklik nasıl bir tarihsel, kültürel zemine dayanıyor üzerinde daha yoğun tartışmak gerekiyor. Arapça bir kavram olan tecavüz esasta "sınırların aşılması" anlamına geliyor. Kürtçe'de "dest dirêjî" bir şeye el uzatmak, çalmaya çalışmakla bağlantılı bir anlama geliyor. Türkçe'de ise kavramın Arapça anlamı dönüşüme uğrayarak cinsel saldırı anlamında kullanılıyor. Cinsel saldırı anlamındaki tecavüz çok boyutlu bir kişilik yıkım biçimidir. Savaş ve saldırılarda bir silah gibi kullanılması, irade kırma temelinde özel uygulanması bundan kaynaklanır.

Günümüzde anlamı, işlevi çokça tahribata uğramış olsa da cinsellik tarihin çok uzun bir dönemi boyunca kutsal sayılan bir ilişki biçimiydi. Cinselliğin kutsallığını anlamakta güçlük çekecek kadar metalaştırıldığı, en etkili uyuşturucu olarak kullanıldığı bir çağdayız. En eski tarihsel metinlerde cinsellik için kullanılan kavramın "bilmek, tanımak" ile ilişkili olması oldukça anlamlıdır. Tevrat'ta ve Sümer tabletlerinde "adam kadını bildi, tanıdı ya da kadın adamı tanıdı, bildi" gibi ifadelerle dile gelir. Bu en yakın temas, ancak iki kişiliğin, kimliğin birbirinin kişiliğini kabul etmesi ile gerçekleşirdi. Tecavüz dediğimiz olgu ise bir kimlik ve kişilik yıkım biçimidir. Bedenin nesneleşmesi, varlığın yok edilmesi sürecidir. Tecavüz kültürü denilen olgu en zalimane, en egemenlikçi uygulamaların toplumun davranış, düşünüş, yaşam biçimine sirayet etmesidir.

Şiddete uğramak değil uğramamak istisnai bir durum

Binlerce yıl boyunca kadın-erkek arasındaki ilişkiler bu eksende şekillenmiştir. Tecavüz kültürü; her kadını erkeğin saldırabileceği, küçük düşürebileceği, korkutabileceği, sindirebileceği, alay edebileceği, emeğini ve bedenini sömürebileceği, dövebileceği, sövebileceği ve en sonunda kaygısızca öldürebileceği konumda tutan toplumsal inşadır. Anlamlar, değerler, bir davranışın ardındaki niyetler, yaşayış ve düşünüş biçimlerinin ilişkilere, sanata, edebiyata ve kişiliğe yansıma biçimlerinin tümünü kültür bağlamında ele alabiliriz. Kültür dediğimiz gerçeklik toplumsal inşa olduğuna göre binlerce yıldır kötü bir inşa biçiminin kadın-erkek ilişkilerine, değer yargılarımıza, sanata ve edebiyata yansıdığından bahsedebiliriz. Bu inşa sürekli biçimde katiller, sapıklar, caniler, tacizci ve tecavüzcüler üreten bir fabrika gibi işlemektedir. Bizler, ancak onun çok şiddetli, görünür, sarsıcı olanlarına tanık oluyor, onların hesabını sormaya çabalıyoruz. Tecavüz kültürü altında kadınların öldürülmesi, şiddete uğraması değil, uğramaması istisnaidir.

Mimar Ece Güler, patronun kendisine uyguladığı mobbing karşısında bir ormanın derinliklerinde soğuktan öldü. Narin Güran'ın neden öldüğü aydınlatılmadı. Gülistan Doku'nun cenazesi dahi bulunmadı. İpek Er'in intiharına yol açan katile hakaret edenler ceza alırken, o elini kolunu sallayarak dolaşabiliyorsa bu, tecavüz kültürünün yarattığı zeminden kaynaklanır. Devletin hukuk, polis, yargı, askerleri, paramiliter güçleri, kolladıkları çıkar çevreleri, dinle meşrulaştırılan yasak ve günahlar, namus tanımı üzerinden dinin, devletin, egemen erkeğin ortak ittifakı tecavüz kültürünü günlük olarak üretirken bu olayların gerisindeki sistemi tarihsel-sosyolojik olarak çözümlemek tecavüz kültürünü çözümlemek ve karşısında mücadele araç ve yöntemlerini geliştirmekle olur.

Kadın rönesansı ile Ortadoğu rönesansına öncülük

En derin acıların, en büyük trajedilerin odağındakilerin ondan çıkışı gerçekleştirmesi tarihin biçtiği yazgı gibidir. Çünkü acı dönüştürücüdür. Tarihteki büyük acı ve trajedilerin yeni başlangıçlara ve doğuşlara yol açışı, o acının kaynağını anlama ve çözüm bulma çabasındandır. Acılar kolektif olsa da, ona yüklenen anlam ve çözüm çabası çoğunlukla belli önder kişiler şahsında ifadeye kavuşur. İnzivaya çekilerek, yüksek dağlara çıkarak, bir mağarada günlerce kalarak, ormanların derinliklerinde doğa ile buluşarak ve zindanlarda mayalanmıştır tarihin zihniyet devrimleri. İçe kapanarak, tüm bildiklerini yaşam deneyiminin süzgecinden defalarca geçirerek sağlanan yoğunlaşma yeniden doğuşlara vesile olmuştur.

Rêber Apo'nun bahsettiği "kadın rönesansı" tam da tecavüz kültürünün yoğunlaşmış saldırıları altında olduğumuz zamanlarda dile geliyor. Avrupa'da Rönesans'ın başladığı zamanlar da bugünkü gibi savaş, yoksulluk, etnik ve dini soykırımların, kadınlara dönük cadı avlarının yaşandığı bir süreçte ortaya çıktı. Yeniden doğuş anlamına gelen Rönesans'ın öncüleri Doğu'nun kültürel kaynakları, felsefe, bilim ve sanatı ile çıkış yapmıştı. Temel sloganları "ad fontes" yani "kaynaklara doğru" idi. Aydınlık gelecek, yeniden doğuş kaynaklardan beslenerek gerçekleşti. kadın rönesansı da yüzünü kaynağa dönerek bilimde, sanatta, dinde, ekonomi ve siyasette kadın özgürlüğüne dayalı değerleri güncelleyerek toplumsal sisteme kavuşturmak anlamına geliyor. O kaynağın tam kalbindeki bir coğrafyada, iki sistemin kıran kırana çatışma sahasında kadın rönesansı ile yarım kalan Ortadoğu rönesansına öncülük etmek tarihsel sorumluluğumuz.

[1] Rêber Apo'nun 16 Haziran 2010 Tarihli Görüşme Notlarından.
[2] Rêber Apo'nun 4 Şubat 2009 Tarihli Görüşme Notlarından.

En derin acıların, en büyük trajedilerin odağındakilerin ondan çıkışı gerçekleştirmesi tarihin biçtiği yazgı gibidir. Hiçbir yeniden doğuş güllük gülistanlık zeminde gerçekleşmemiştir. İçinden geçtiğimiz günler tam da bu sancıları yaşadığımız zamanlar.

Üçüncü doğuşla mayalanan özgür yaşam

● **Elif Mercan**

"Yeniden daha güçlü doğuyordum. Beğenmediğim anamın doğuruşuyla, ciddiyetine hiç inanmadığım modernitenin doğurma çabalarına karşı, tüm öldürmelerden sonra kendi kendimi üçüncü kez doğuruşumu çok ciddiye alıyor ve hoşlanıyordum... Üçüncü doğum, kendini yeniden yaratma... Birinci doğum ana doğumu, ikincisi savaş, üçüncü doğumumsa barış."

Rêber Apo'nun anlamını böyle özetlediği üçüncü doğuş kavramı, O'nun paradigmasındaki pek çok kilit kavram gibi derin sosyolojik-tarihsel anlamlara sahiptir. Üçüncü doğuş 25 yıldır literatürümüzde olmasına rağmen, ezbere ve klişe yaklaşımları aşan bir anlama gücümüzün ne kadar geliştiğini sorgulayabilmeliyiz. En çok kadınların yaşamını derinden etkileyen üçüncü doğuşa anlam vermek; herkesin biyolojik ve toplumsal doğuruşların ötesinde kendisini yeniden doğurabilmesinde kilit öneme sahiptir.

Halka mal olan bir doğuş

Rêber Apo "... sağlıklı olmasına çalışıyorum" dediği üçüncü doğuşunu duyguda, histe, düşüncede ve paradigmada çok köklü yaşamıştır, yaşamaktadır. Unutmayalım ki, üçüncü doğuş İmralı sisteminde, dünyada eşi benzeri görülmemiş tecrit koşullarında; çok büyük acılarla, henüz dile gelmeyen yönleri olan emsalsiz bir mücadeleyle gerçekleştirilmektedir. Bedelini en ağır Rêber Apo'nun ödediği bu doğuş, Kürt halkına mal olmuştur. Bundandır ki, Rêber Apo'nun literatüründe üçüncü doğuş sadece kendisinin bireysel üçüncü doğuşu anlamında kullanılmaz. Kendi gerçeğinden yola çıkarak çözümlese de, kendi şahsında insanın, toplumun, kadının ve tüm ezilenlerin üçüncü doğuşunu tanımlar. Üçüncü doğuşu her şeyden önce paradigmasal anlamda kullanır: "İnsanlığın ipuçları vardır. Kitabıma o yüzden üçüncü doğuş, yeniden doğuş, rönesans diyorum. Savunmam bu konuda öğreticidir. Her şeye, yaşama ve özgürlük şansını yeniden veriyor." Sözlerinde kastettiği kitap AİHM savunmaları olsa da aslında tüm savunmalarına, yani köklü paradigmasal değişim-dönüşüme üçüncü doğuş, rönesans diyor. Bu anlamda Rêber Apo'nun demokratik modernite paradigmasına üçüncü doğuş diyebiliriz. Rêber Apo bunun öncesindeki düşünsel arayışlarını, etkilenmelerini, dini, reel sosyalizmi muazzam analiz etmiştir. Bu analizlerle birlikte ele alırsak ancak, demokratik modernite paradigmasının neden üçüncü doğuş olduğunu sağlıklı kavrayabiliriz. Rêber Apo, kendi farkına vardığı andan itibaren birinci doğuşunu sorguluyordu. Anasıyla-babasıyla, toplumu ile hesaplaşıyordu. "Yedi yaşında anama-babama karşı çıktım. Saygısızlıktan değildi ama siz yetersizsiniz dedim" sözlerinde dillendirdiği gibi, biyolojik doğuşunun, varoluşunun anlamını arıyordu. Neden? Nasıl? Ne zaman? Kim? Hangisi? gibi sorulara cevap aradığında daha 7 yaşındaydı.

Birinci doğuşun dersleri

Kürtlüğün zerresine tahammülü olmayan ve katleden bir devlette Kürt bir çocuk olarak doğmakla, yaşamının baştan aşağı tehlikede olduğunu sezmiş, varoluşunun bile amansız bir savaş gerektirdiğini hissetmişti. Daha çocuklukta yorgun düşüren bir ortama doğduğunu; yaşamak için hep tetikte olması gerektiğini farketmişti. Devlete rağmen kendini sürdüren Kürt toplumsallığının trajedileri yaşamın her anını soluksuz bırakıyordu. Ananın doğuruşunun güvenilir bir ortama olmadığını, çocukluğundan itibaren iliklerine kadar yaşamış, birinci doğuşun derslerini iyi öğrenmişti: "Ekmeği istediğin kadar yiyemezsin, intikamını almadan eve gelemezsin, evlenen kız çocuklarını oyuna çağıramazsın, bu halinle kız bulamazsın, kimse yanında olmayacak, yalnız kalacaksın!"

Sanki birinci doğuş trajedilerle örülmüş yaşamların olanca ağırlığıyla çöküyordu üzerine. Kendinden dünyaya, dünyadan kendine akarken birinci doğuşun ağır sancılarını yaşıyordu. Bir kuyruk gibi yaratılan ve zorla takılmak istenen ölü Kürtlüğe direniyordu. Tahtayı yeşertmeye, kayada gül olup bitmeye yeminliydi. İsyana birikiyordu, isyanı biriktiriyordu ruhunda dindiremediği öfkesiyle. Çocuk dünyasının özgür ruhuyla, hayalleriyle ve duygularıyla bir özgür yaşam taslağı mayalanıyordu zihninde, çocukluk ömrünün tanımlamaya yetmeyen aklıyla. Birinci doğuşuna ve onu şekillendirmeye çalışan toplumsallığına isyan ediyordu: "On yaşındayken annem, ben seni doğurdum niçin bana bakmıyorsun, beni sevmiyorsun, dediğinde ben de, sen beni büyük acıların içine attın, demiştim. O zamandan sezdim."

Hem Kürt toplumu hem ana-babası ona istediği toplumsallığı verebilecek güçten yoksun bırakılmıştır. O, arkadaşlığın, sevginin, oyunun, özgürlüğün ve eşitliğin olduğu bir toplumsallık düşüyle büyür. Yaşadığı zamanda, toplumda, devlette bunlar yasaktır, günahtır, haramdır. Sonrasında okuduğu düzen okullarında moderniteden etkilense de, içindeki bu düşü ve umudu büyütmekten vazgeçmeyecektir. Her iki doğuşun kader gibi benimsetilmesine muazzam öfke duyacaktır. Bu öfke ve onunla iç içe gelişen şüphecilik, kişiliğinin temel özelliklerinden olacaktır. Yaşamdan, anlamından, bir yaşam varmış da yaşanıyormuş algısından, kendisinden bile şüphe edecektir. Bu şüphe 'Hebûn'unu ve 'Xwebûn'unu belirleyecek düzeydedir. Rêber Apo'nun sosyolojik, felsefi ve bilimsel anlamlara sahip olan birinci, ikinci ve üçüncü doğuş tezleri böylesi zorlu, boğucu bir atmosferde, ölümkalım çizgisinde mayalanmıştır.

İkinci doğuş, eleştiri ve özeleştiri

''Kadere hiç inanmadım" diyen Rêber Apo, birinci doğuşun yaşattığı acıları, kimlik bunalımlarını derin bir özgürlük arayışıyla cevaplamak ister. Bunun için ikinci doğuş dediği mücadele-savaş dönemini başlatır. Bu dönemin birinci aşamasını (1972-1984), "düşünce özgürlüğüne cesaret etmenin ilk adımlarından biri de sayılabilir. Bin yılların köklü kölelik normlarından kopma hamlesi de olabilir. Anlamlı, başarısı biraz şans, biraz da emek ve inanç isteyen adeta ikinci doğuş, yeniden paradigma kazanma olarak da tanımlanabilecek bir dönemdir" sözleriyle özetler. İkinci doğuşun ikinci dönemine (1984-1999) ilişkin ise "... silahlı mücadelenin ağırlık teşkil ettiği müthiş bir süreçtir... Bilimsel sosyalizm iman gücünü kazanmış olarak yürütülmektedir. Savaş tam kutsal bir eylemdir. İnsan birey giderek hiçleşirken amaç her şeyleşir. Tarihin tipik bir iktidar hastalığına tutulduğunu fark etmek bile çok güçtür" sözlerinde somutlaşan paradigmasal eleştirilerini geliştirir. Üçüncü doğuşun felsefi, ideolojik-politik ve paradigmasal anlamlarını sağlıklı kavramak; birinci ve ikinci doğuşların tarihselliğini ve sosyolojisini derinlikli anlamaktan geçer. İkinci doğuşa damgasını vuran paradigmayı eleştirel, öz eleştirel, tarihi-sosyolojik perspektiflerle analiz etmek, üçüncü doğuşu kavramak için şarttır. İkinci doğuş birinci doğuşun gerçekleştiği toplumsallığın sorunlarına çözüm ararken, karşıtlarının düşünce, yaşam ve mücadele gerçeğinden etkilendiği, benzeştiği için yeni bir doğuşa zemin hazırlamıştır. Birinci doğuşla yaşanan acıların -ki bu Rêber Apo şahsında bir Kürt realitesidir- kaynağı olan devlet-iktidar, şiddet birçok yönden ikinci doğuşu şekillendirmiştir. İmralı öncesinde, 1990'ların başından itibaren bu durum eleştirel analiz edilse de, üçüncü doğuşu gerçekleştirecek olgunluğa, güce ulaşamamıştır. Bunun nedenlerini bilimsel analiz etmek, adil olmanın ve üçüncü doğuşu gerçekleştirebilmenin gereğidir! Çünkü üçüncü doğuş, reele, insan aklının inşa ettiklerine çakılıp kalan formları aşmak, öz olup akmaktır özgürce. Aşmaktır, gerektiğinde aşılmaya açık olmaktır, kendini üçüncü bir gözle okuyup yenileyebilmektir.

Üçüncü doğuş sorgulayıcıdır

Üçüncü Doğuş, birinci ve ikinci doğuşları kader olarak kabul etmemenin felsefi arayışı, yaşam tarzı ve duruşudur. Üçüncü doğuş bir sorgulamadır, akışkan, yaratıcı ve geliştiricidir. Biyolojik ve toplumsal doğuşun birikimlerini, sancılarını, anılarını ve değerlerini anlamlandırır, olumlu değerlerini toplar kendinde. Bunun üzerinden kendi kendini doğurmanın kararlaşmasını ve eylemini yaratır. Göbek bağını zamanı gelince kendisi keser, bağları kendisi kurar yeniden. Sonsuz bir çoğalmadır, ebesi her güne bir devrim, her ana bir başarı sığdıran özgürlük ahlakıdır. Çocukluk hayallerinden vazgeçmeyen bilgeliktir, üçüncü doğuş. Doğanın çocuğu olmanın, onunla kopmayan sırlı ve sihirli ilişkinin, evrenin adaletine olan inancın, sınırsız sevgi arayışının ebeliğinde doğmayı kabul etmektir. Bu doğuş; kirli, çirkin, zalim, bencil ve faşist zamanların ruhundan sonsuz boşanmayı şart kılar. Kapitalist modernitenin ruhumuza, benliğimize, duygu ve düşüncelerimize ektiği tohumları söküp atmayı gerektirir. Bu anlamda üçüncü doğuş kendini bilmektir, kendinden ve kendini var kılan toplumsallığından, evrenden öğrenmesini bilmektir. Hakikate erme ve erdirmedir. Hakikat yolunda erdemlerle var olmadır. Hebûn'a anlam vererek, Xwebûn'u yaratmaktır. Üçüncü doğuş hakikat yolunda yanmayı, deli divane olmayı, dokuz köyden kovulmayı göze almakla gerçekleşir.

Üçüncü doğuşun felsefesi

Üçüncü doğuşun diğer bir anlamı, Ortadoğu'nun demokratikleşmesidir: "Ortadoğu'da üçüncü doğuş sancısı yaşanıyor... Biliyorsunuz, birinci doğuştan neolitik devrimi, ikinci doğuştan da sınıflı topluma geçişi, Sümer uygarlığını kastetmiştim. Şimdi de Irak'ta tüm Ortadoğu'yu kapsayan bir üçüncü doğuş gerçekleşecektir. Bunun demokratik bir doğuşa dönüştürülmesi gerekiyor." Bu anlamda üçüncü doğuş; Rêber Apo'nun "Evrenselin ana damarı" dediği Ortadoğu'nun yeniden doğuşu, kökleri, değerleri ve ana tanrıçaların güzellikleri ve gücü üzerinden yeniden hayat bulması, gerçek baharlara kavuşmasıdır. Üçüncü doğuş aynı zamanda kadının doğuşudur, kadın devrimi ile süreklilik kazanan bitimsiz bir yaratıcılıktır. Toplumsal aklın, yaratıcısı ana-kadının hayırlı evladı olmaktan, kadınla yoldaş olmanın "büyüleyiciliğinden" asla vazgeçmeyen amansız yaşam ilkesidir. "Barış yani kutsal barış gerçekleşirse yeniden doğmuş gibi olacağım. Newroz'un doğuşu, barışın doğuşuydu. Kadın çok iyi anlamalı. Barış ve özgürlük doğuşu önemli. Büyük acılardan, büyük çelişkilerden, büyük barışın doğuşu gerçekleşiyor. Stêrk olarak doğuşunuzu selamlıyorum." Bu sözler kadının Stêrk olarak yani Tanrıça, yıldız, Star olarak doğuşu olduğunu anlatıyor. Üçüncü doğuşa bu üç temel eksenden yani paradigma, Ortadoğu ve kadından yola çıkarak birçok tanım daha getirebiliriz: Üçüncü doğuş inşadır, barıştır, felsefesi Jin-Jiyan-Azadî'dir. Onurlu bir barıştır, insanın kendisiyle, insanın kendi toplumsal kökleriyle, insanın düşmanıyla yeniden tanışması, anlamsız savaşları sonlandırıp barışmayı bilmesidir. Üçüncü doğuş aşktır. Aşkın küllerinden yeniden doğuşudur, "Güncellenmiş ve başarmış Mem û Zînler" olarak.

> Üçüncü doğuş inşadır, barıştır, felsefesi Jin-Jiyan-Azadî'dir. Ortadoğu'nun kökleri üzerinden gerçek baharlara kavuşmasıdır.

Barış İçin Kadın Girişimi-İstanbul

Kolombiya

Sierra Lone

Barışın inşası ve kadınların rolü

● **Sara Aktaş**

Dünyanın neresinde olursa olsun çatışma ve savaş, toplumlar üzerinde derin yaralar açarken, barışın inşası uzun ve zorlu bir süreci gerektirir. Toplum üzerinde uzun vadeli ve karmaşık etkilere sahip savaş ardından yaşanacak barış ekonomik, sosyal, politik ve kültürel boyutları olan çok yönlü bir meseledir. Savaşın yol açtığı yıkımı, tahribatları ortadan kaldırmak kadar, eskiye dönüşün önünü almak da bir o kadar önemlidir. Bu nedenle ve bununla birlikte, bu süreç aynı zamanda yeniden yapılanma ve inşa sürecidir. Kuşkusuz barış, sadece silahların susmasıyla sağlanmaz. Toplumlar, geçmişle yüzleşmeden, adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmadan barışı sürdüremez. Nitekim Uluslararası Barış Antlaşmaları Enstitüsü kurucusu Prof. Dr. Johann Galtung'un şiddeti yapısal olarak kavramsallaştıran görüşleri bu noktada dikkat çekicidir.

Barış sadece savaşın yokluğu değildir

Galtung'a göre "yapısal şiddet" açlık, bakımsızlık, hastalık, çevresel tahribat, dışlanma ve özgürlüğün yitirilmesi gibi olgularla ilişkilidir. Bu nedenle barışı yalnızca savaşın yokluğu olarak değil, her türlü şiddetin sona ermesi olarak tanımlamaktadır. Gücün şiddete dönüştüğü her durumda, iktidar ve baskı mekanizmalarının etkisini göz ardı etmeden, en başta cinsiyetçiliğin oynadığı rolü kabul etmek kalıcı çözümlere ulaşmayı sağlar. Dolayısıyla her savaşın barış sürecine dönüşmesi kadar, bu sürecin kimler tarafından ve nasıl şekillendirildiği de büyük önem taşır.

Tarih boyunca devletler böylesi süreçlerde çoğu zaman geçmişin acılarını örtbas etmeye çalışmıştır. Hitler Almanyası, Mussolini İtalyası, Fransa'nın Cezayir'deki katliamlarından, Latin Amerika'daki diktatörlükler, Güney Afrika'daki apartheid rejimi, Kongo, Ruanda gibi ülkelere kadar unutturma resmi bir devlet politikası olarak işlemiştir. En fazla da kadınlara yönelik suçlar yok sayılmıştır. Kimi yerlerde ancak kadınların kendi hakikat mücadeleleri sonucu gerçek bir yüzleşme yaşanabilmiştir. Japonya'nın II. Dünya Savaşı sırasında Çin, Kore, Malezya, Singapur ve Filipinler'de uyguladığı sistematik cinsel şiddet suçları, yıllar sonra 1990'larda sivil girişimlerin mücadelesiyle hesaplaşma sürecine girmiş; 2000 yılında Tokyo'da düzenlenen uluslararası kadın mahkemesinde seks kölesi olarak kullanılan kadınlar tanıklık yaparak Japonya'nın insanlık ve savaş suçu işlediğine hükmetmiş ve konferans geçmişle yüzleşmede önemli bir sembol olmuştur.

Barış süreçlerinde de kadının adı yok!

Kadınlara karşı suçların görünür kılınması kadar, kadınların bizzat barış sürecine dahili de önem taşımaktadır. Dünya genelinde barış süreçlerinde kadınlar, resmi müzakerelere dahil edilmemekte ve politik karar alma süreçlerinden dışlanmaktadır. Örneğin, 1990-2012 yılları arasında gerçekleştirilen 102 farklı barış sürecinde kadınların katılım oranı sadece yüzde 8'dir. Toplumlar, geçmişle yüzleşmeden, adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmadan barışı sürdüremez. Dolayısıyla barış mutabakatlarında kadınların yer almaması, savaş sonrası dönemde de kadınlara yönelik cinsiyet eşitsizliğinin, şiddetin sürmesi-devamı anlamına gelir. 45 barış süreci ve 300 anlaşmayı kapsayan bir araştırmaya göre, bu anlaşmaların yalnızca yüzde 18'i savaş döneminde kadınlara yönelik işlenen suçları ele almıştır. 102 farklı barış sürecinde imzalanan 582 anlaşmadan sadece 92'si (yüzde 16) kadınların sorunlarını doğrudan içermektedir.

Devrim liderleri bile gerekli görmedi

Çatışma süreçleri ve sonrasında kadınların göz ardı edilmesine tepki olarak son 20 yılda kadınların barış süreçlerine katılım yönündeki çabaları artırmış, kadın hareketleri, savaşların ve şiddetin erkek egemen sistem tarafından beslendiğini fark ederek uluslararası ağlar oluşturmuş, bu mücadele sonucu Birleşmiş Milletler 2000 yılında kadınların barış süreçlerine katılımını destekleyen ve bağlayıcılığı olan 1325 sayılı kararı kabul etmiştir. Aynı yıl Avrupa Parlamentosu da üye ülkelerin gözlemci ve arabulucu heyetlerinde cinsiyet eşitliğini gözetmelerini tavsiye eden bir karar almıştır. 1820 (2008), 1888 (2009) ve 1889 (2009) sayılı kararlarla, kadınların barış süreçlerine katılımına dair daha fazla adım atılmıştır. Ancak bu kararlar, erkek egemen anlayış nedeniyle çoğu zaman yeterince uygulanmamış ve göz ardı edilmiş, kağıt üzerinde kalmıştır.

El Salvador, Sri Lanka, Afrika deneyimleri

Örneğin, El Salvador'daki devrim sürecinde aktif bir savaşçı ve milletvekili olan Lorena Peña, kadınların barış sürecine dair taleplerini sunduklarında devrim liderlerinin bu listeyi okumaya bile tenezzül etmediğini belirtmiştir. Kadınların barış süreçlerine dahil edilme mücadelesine bir diğer örnek Sri Lanka'dır. Sri Lankalı kadınlar, resmi barış görüşmelerine katılmak için büyük çaba göstermiş ancak sadece toplumsal cinsiyet komisyonuna dahil edilmişlerdir. Doğu Timor, Güney Afrika ve Kongo'daki kadın hakları hareketleri de sınırlı fon ve destek nedeniyle etkili olamamıştır. Kenya ve Burundi'deki kadınlar, resmi barış görüşmelerine katılamayınca kendi barış konferanslarını düzenleyerek çözüm üretmiştir. Güney Afrika, Peru ve Sierra Leone'deki hakikat komisyonları, kadınların kendi hikâyelerini anlatmalarını sağlayarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çatışma dönemlerinde nasıl derinleştiğini ortaya koyan önemli raporlar hazırlamıştır.

> Kalıcı barış ve adalet, yalnızca çatışma sürecinin sonlanması, savaş sürecindeki ihlallerin giderilmesiyle sınırlı kalamaz. Aynı zamanda bu ihlallere zemin hazırlayan toplumsal yapıların dönüştürülmesi; toplumsal cinsiyet eşitliğini merkeze alan bir inşa süreci için de elzemdir.

Kürtlerin barışı ve kadınların çabaları

Ülkemizde son elli yıldır devam eden savaşın yıkıcı etkilerine rağmen barış, toplumsal bir iradeye dönüşerek kendini dayatmıştır. Mücadele sona ermiş değildir; aksine halkın devrimci enerjisi kapitalist modernitenin tüm biçimlerini aşarak, daha kapsamlı toplumsal ve siyasal bir mücadele sürecine evrilmektedir.

Arkasında derin toplumsal yarılmalar, hukuksuzluklar, acılar, linç kültürü bırakan sancılı bir sürecin sonunda kalıcı bir barış için henüz yolun başındayız. Juan E. Méndez'in işaret ettiği gibi, uzlaşı ve barış süreci yalnızca kararnameler ve söylemlerle sürdürülebilecek bir süreç değildir. Geçmişin baskı ve buna karşı direniş dönemlerinde açılan yaralar ancak uzun soluklu bir iyileşme süreci ve yapısal dönüşümlerle sağlanabilir.

Bu noktada en önemli husus, dünya deneyimlerinden de hareketle kadınların katılımıdır. Kadınların barış süreçlerine dahil edilmesi yalnızca savaş mağduru oldukları gerçeğiyle açıklanamaz. Kalıcı barış ve adalet, yalnızca çatışma sürecinin sonlanması, savaş sürecindeki ihlallerin giderilmesiyle sınırlı kalamaz. Aynı zamanda bu ihlallere zemin hazırlayan toplumsal yapıların dönüştürülmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğini merkeze alan bir inşa süreci için de elzemdir. Ve her şeyden önemlisi, barış süreçleri yalnızca erkeklere bırakılamaz. Kadınların dışlandığı barış süreçleri, eski iktidar ilişkilerini yeniden üretirken, toplumsal adaletsizlikleri derinleştirmekte ve yeni çatışmalara zemin hazırlamaktadır. Oysa kadınların aktif rol aldığı barış süreçleri, yalnızca silahların susmasını değil, toplumsal eşitliği, adaleti ve gerçek anlamda bir dönüşümü hedefler. Deneyimle sabittir ki kadınların bulunduğu süreçler, yapılar daha şeffaf, adil ve kapsayıcı olabilmektedir.

Kürdistan kadın hareketinin farkı

Diğer deneyimlerden ayırt edici bir yan olarak, Kürt Özgürlük Hareketi'nin başından itibaren cinsiyet özgürlükçü paradigmayı benimsemesi, Kürt Kadın Hareketi'nin örgütlü, güçlü yapısı barış sürecinin böyle bir karakterde şekillenmesi için elverişli bir zemin sunmaktadır. Türkiye ve Kürdistan'da gelişecek barışın kadın rengini taşıyacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu çerçevede hem Kürt Kadın Hareketi'nin hem de Türkiyeli kadın örgütlerinin dünya deneyimlerinden de sonuçlar çıkararak, ortak platformlarda güç birliği yapması ve sürece etkin bir şekilde müdahil olması kaçınılmazdır.

Kürdistan ve Türkiye'de kadınların barış mücadelesinin de bir tarihi vardır. Kürt kadınlarının oluşturduğu Barış Anneleri İnisiyatifi (1993), yine Türkiyeli kadınlarla birlikte oluşturulan Barış İçin Kadın Platformu (1996), Arkadaşıma Dokunma (1993), Barış İçin Kadın Buluşmaları (2004) ve Vakti Geldi (2005) gibi yapılar, bu mücadelenin önemli örneklerindendir. Özellikle 2009'da yeniden kendini yapılandıran Barış İçin Kadın Girişimi (BİKG) önemli çalışmalar yaptı. Bu halkalara son olarak 27 Şubat 2025'te ilanı yapılan "Barışa İhtiyacım Var" İnisiyatifi de eklendi. Tüm bunlar önemli olmakla birlikte, bu çabaların yeterince güçlü olmadığı, bu girişimlerin derinleştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerektiği açıktır.

Sürecin risklerini unutmamak

Her şeyden önce bu süreç çetrefilli ve çok katmanlıdır. 2013'te Sakine Cansız, Fidan Doğan ve Leyla Şaylemez'in Paris'te katledilmesi, barış sürecinin kadınlar için ne denli riskler taşıdığını ve bu sürecin kolay olmayacağını gözler önüne sermiştir. Kadınlar, savaşın en büyük mağduru oldukları gibi, barışın inşasında da kritik aktörlerdir. Dolayısıyla kadınların barış süreçlerine katılımı, sadece savaşın yaralarını sarmak veya mağdurların sesi olmakla sınırlı değildir; aynı zamanda savaşları ve şiddeti üreten yapıları kökten dönüştürmenin anahtarıdır. Bu nedenle, barış süreçlerinde kadınların eşit temsili, sadece katılımı da değil öncüsü olma, bir lütuf ya da ayrıcalık değil, barışın sürdürülebilirliği için bir zorunluluktur. Kadınlar olmadan kurulan barış, yalnızca bir ateşkesten ibarettir ve adil bir dünya, ancak kadınların direnişi, mücadelesi ve inşasıyla mümkündür.

Atina'da katıldıkları Jineolojî Kampı'ndan sonra yeni bir örgütlenmeye giden kadınlar:

"Bilgiye yüklediğimiz anlam değişti, özgürlük ve yaşamın bütünleştiği bakış açısı bize ilham verdi."

"Öcalan'ın 'Erkeği öldürmek' kitabı bizim için farklı bir yol çizdi, yeni bir metodoloji sundu."

Grek kadınların yolunu açıyor

● **Aylin Acar**

Kendisini kadın ve yaşam bilimi olarak tanımlayan Jineolojî, her ne kadar Kürdistan çıkışlı olsa da, bugün dünyada kadın ve alternatif hareketler tarafından tanınır, tartışılır hatta uyarlanır bir düzeyde evrenselleşti. Dünya genelinde hem örgüt hem de bireysel olarak kadınlar, Kürt halkıyla dayanışmanın ötesinde kendi varlık ve kimlik tanımlamalarını Jineolojî ile yapıyor, mücadele hatlarını ve yollarını kadın biliminin önerdiği yöntemlere dayanarak çiziyorlar.

Jineolojî'nin ulaştığı ve etkilediği coğrafyalardan biri de Yunanistan. Geçtiğimiz yıl düzenlenen Jineolojî kampına katılan Grek kadınlar, yeni bir inisiyatif kurma kararı aldılar.

Viyana Halklar Platformu'nda yan yana gelme imkanı bulduğumuz inisiyatif üyelerinden Elefterya, Nefelia ve Maria, konferanstaki atölyelerde yaşadıkları dönüşüm sürecini paylaştılar.

Jineolojî kampının kendileri için bir dönüm noktası olduğunu belirten Grek kadınlar, kampın ardından toplumsal sorunları daha köklü ele aldıklarını, mevcut sol örgütlenmelerin bu sorunlara çözüm noktasında yetersiz kaldığını gördüklerini, bu nedenle yeni bir inisiyatif kurmaya karar verdiklerini anlatıyorlar. Elefterya, Nefelia ve Maria ile henüz kuruluş aşamasında olan 'Atina Feminist İnisiyatifi'ni, genç kadınların özgürlük arayışlarını, Kürt kadın hareketinden ve Jineolojî'den ilham aldıkları konuları konuştuk.

Yeni bir inisiyatifsiniz. Neden mevcut kadın örgütlenmeleri ya da sol hareketlere katılmak yerine yeni bir oluşum?

Elefterya: 2024 yılında Yunanistan'da Jineolojî dostları tarafından düzenlenen bir kampa katıldık. Bu kampta yoldaşlarımızın işaret ettiği metodoloji ile, Grek kadınlarının sorunlarının çözümü, ihtiyaçları, toplum yapısına denk düşen bir örgütlenme anlayışı ve modeli üzerine daha fazla kafa yorma imkanı oluştu.

Nefelia: Bazılarımız daha önce farklı kolektiflerde yer aldı. Veya hala da başka sol kolektif ve gruplarda faaliyet gösteriyor. Ancak Jineolojî kampıyla birlikte daha fazlasını yapmak istedik. Özellikle de kadın özgünlüğü konusunda. Farklı perspektiflere sahip yeni kitaplar okumaya başladık. Abdullah Öcalan'ın "Erkeği Öldürmek" kitabı bizim için farklı bir yol çizdi. Yeni bir metodoloji sundu.

Nasıl, ne gördünüz bu kitapta?

Elefterya: Bizim için ufuk açıcı tartışmaların başlangıcı oldu diyebiliriz. Aslında hepimizin içinde -buna kadınlar da dahil- bir 'egemen erkek' olduğunu; onu öldürmenin içselleştirdiğimiz tüm ataerkil düşünce kalıplarından kurtulmak anlamına geldiğini fark ettik. Bunları çocukluğumuzdan itibaren ediniyoruz ve bunlardan arınmak, özgürleşmede temel ve en önemli süreç.

Tarihsel olarak toplumsal cinsiyetin kurumsallaşmasında Grek mitolojisi dikkat çekici... Grek toplumu açısından nasıl bir karşılığı var 'erkeği öldürmek' kavramının?

Elefterya: Grek toplumu ataerkilliğin köklü olduğu bir toplum. Tarihsel olduğu kadar bugün de çok ciddi travma ve şiddet biçimleriyle karşı karşıyayız Grek kadınlar olarak. Yunanistan'daki feminist hareketin çok güçlü bir döneminde olduğunu söyleyemeyiz. Beş yıl öncesine kadar aslında daha güçlü, örgütler arası ilişkiler daha güçlü idi ama şu anda birçok oluşum için sisteme daha fazla kayış var. Ataerkil sisteme karşı organize olmada zorluklar yaşıyoruz.

'Erkeği Öldürmek' bir başlık. Peki Abdullah Öcalan'ın diğer tezlerini ya da Kürt Kadın Hareketi'nin tezlerini nasıl görüyorsunuz? Toplum gerçeğinize uygulanabilir görüyor musunuz?

Nefelia: "Kadın ilk sömürgedir" analizinden çok etkilendik. Aslında bu tespitten ilham alarak ataerkilliği daha derinlikli incelemeye başladık. Egemen erkeklik nasıl var oluyor, bunları daha derin analiz yapmaya ihtiyaç duyuyoruz. Feminist bir çerçevede örgütlenmenin önemi kadar kapitalizm, kolonyalizme karşı da mücadele etmeliyiz. Yani bu bağlantıyı görebiliyoruz. Kapitalizme, kolonyalizme, ırkçılığa karşı mücadele aynı zamanda erkek egemenliğine karşı mücadeledir.

Elefteria: Birçok konuda Kürt Kadın Hareketi bize ilham verdi. Bunların başında öz savunma yaklaşımı geliyor. Bunun salt askeri bir kavram olmadığını, bunun ötesinde toplumsal bir kavram olduğunu gördük Kürt Kadın Hareketi'yle. Komün, hayatın temelidir. Ancak kolektif bir düşünce, örgütlenme ile güçlü bir bedene kavuşabiliriz.

Elbette özerk kadın örgütlenmesi, kadın partisi de bizim için çok dikkat çekiciydi.

Atina Feminist İnisiyatifi üyeleri Maria, Nefelia, Elefterya.

Maria: Bir not da ben düşmek istiyorum. Jineolojî ile 'bilgi'ye yüklediğimiz anlam çok daha farklılaştı. Ayrıca Abdullah Öcalan'ın 'Nasıl Yaşamalı' üzerine değerlendirmeleri, yani özgürlük ve yaşamın özdeşleştiği bakış açısı bize çok ilham verdi. Bunu sadece kitaplarda okumadık. Aynı zamanda bunun yaşam bulduğunu da Kürt Kadın Hareketi'yle buluşma zeminlerimizde, pratikte de tanık oluyoruz. Tüm bunlar bizi Abdullah Öcalan'ın ideolojisine daha da yakınlaştırdı.

Çok genç yaşta böyle arayış ve iddiaya sahip kadınlar olarak, genç kadınlara bu bilinci nasıl taşıyacaksınız?

Elefteria: Kuşaklar arası farklılıklar kadar bağlantılar ve ortaklıklar çok güçlü bence. Genç nesillerde kadın ideolojisine mücadelesine büyük bir ilgi ve merak var. Feminist hareket kimilerinin iddia ettiğinin aksine, 'modası geçmiş' bir mücadele değil. Tam tersine çok canlı. Ancak ataerkilliğe karşı daha organize olmak gerekiyor. Genç kadınların patriyarkaya karşı duyarlılığı var fakat bu, herkesin inisiyatif aldığı anlamına gelmiyor.

Kürt Kadın Hareketi, 21. yüzyılın kadınların yüzyılı olacağını söylüyor. Geleceğe dönük umutlu musunuz?

Nefelia: Gerçekten de öyle olacağını düşünüyorum. Çevremdeki insanlara bakıyorum ve çoğunun halihazırda birçok ataerkil normu reddettiğini görüyorum. Ancak, bu süreci tam anlamıyla gerçekleştirmek kolay değil. İçinde yaşadığımız gerçekliği tüm yönleriyle deşifre etmek, kendinizi bu konuda başta da belirttiğimiz gibi kurtarabilmek, arındırabilmek zor bir süreç. Birçok insan retleri olsa da, bu dönüşümü yaşayamayabiliyor. Ama böyle bir irade olduğunu düşünüyorum.

Elefteria: Genç nesil büyük ölçüde sistem dışı arayışlardan etkileniyor. Eğer yeterince çaba gösterilirse değişimin mümkün olduğunu görebiliyorum. Sistem kimi zaman gençlerin arayışlarını farklı yönlendiriyor. Gençlerin bazen umutsuz ve çaresiz hissettiklerini de görebiliyorum. Ancak, bu konferansta John Holloway'in konuşmasında bahsettiği gibi, "Çaresizlik fırtınada umut gibidir." Bu çaresizlik tersine çevirebilir ve bir güce dönüşebilir. Ve bence bu gerçekleşebilir.

30'u aşkın ülkeden yüzlerce farklı örgüt, grup, ağ burada bulunuyor. Ne gibi sonuçları oldu sizin açınızdan?

Maria: Her şeyden önce, buradaki enerjiden çok şey aldığımı belirtmeliyim. Atölyelerde farklı görüşler ve tartışmalar oldu. Bizim için yeni ya da öğretici metod ve yanlar oldu. Burada konuştuğumuz konular üzerine daha fazla düşünmek, örgütlenmemiz açısından dersler edinmek istiyoruz. Atina'ya döndüğümüzde bu enerjiyi yoldaşlarımıza ve örgütlenmemize aktarmak, çoğaltmak istiyoruz.

Viyana Halklar Platformu'ndan bir kare.

Değişim aşağıdan gelmeli

Kadınların Jineolojî'den esinlenerek örgütlenme kararı aldığı yerlerden biri de Makedonya. Makedonya'da bir grup aktivist, 2024 Ekim ayında katıldıkları bir Jineolojî semineri ardından Kürt Kadın Hareketi'nden ilham alarak, kadınların yerel bağlamda ihtiyaçlarına odaklanan bir girişim kurdu.

Girişimin adı "Dünya Sosyal Merkezi." Newaya Jin'in sorularını yanıtlayan girişim üyelerinden Elena Macadonia, "Kürt hareketini ve ilkelerini derinlemesine ilk kez o zaman (Jineolojî seminerinde) tanıdım. Güçlendirici ve ilham vericiydi. Kürt hareketinin ilkeleriyle tanışmaya çalışıyoruz" diyor.

Liberal etkilerden sıyrılmalıyız

Şu anda girişim, manifestosu ve uzun vadeli yol haritası üzerinde çalışıyor. Üye sayısı az olsa da, erişimlerini genişletme hedefindeler: "Bu derin bir çalışma, yavaş bir çalışma.

Ancak başarmak istediklerimizi geliştirdikçe büyümeyi umuyoruz."

Elena, kadın hareketlerinin liberal ideolojilerin etkisinden sıyrılması gerektiğinin altını çiziyor: "Sistem dışı bir perspektifimiz, bir ideolojik bakış açımız elbette var.

Ancak kadınların yerelde ihtiyaçlarına karşılık gelen, somut projeleri olan bir oluşum hedefimiz. Sürdürülebilir, yapılandırılmış ve pratiğe odaklanmış bir şey inşa etmek istiyoruz."

Uluslararası dayanışmanın rolü

Yerelde örgütlenmek kadar, ataerkil sisteme karşı mücadele eden deneyimlerin küresel ortaklığı, alışverişinin de önemi üzerinde duran Elena Macadonia, "yerel bağlamda sıkışıp kaldığınızda, çoğu zaman mücadeleyi dar bir perspektiften görme eğiliminde oluyorsunuz. Ancak, dünya genelindeki farklı mücadeleleri tanıdıkça, bağ kurdukça kesişim noktalarımızı daha iyi görebiliyoruz" diye ekliyor.

Kapitalizm, patriarkayla mücadele

Kapitalizmin nasıl ortadan kaldırılacağı sorulduğunda Elena, kapitalizmin, patriarkanın ve sağcı popülizmin yükselişinin iç içe geçmiş doğasına dikkat çekiyor:

"Patriarka, sömürüyü yönetiyor. Ayrıca milliyetçiliğin ve faşizmin yükselişini de görüyoruz. Ülkemizde de çoğu insan sınıfsal veya toplumsal cinsiyet analizi yapamadığı için sağcıların sunduğu çözümleri gerçek sanıyor. Bunun yarattığı sorunları yerelde çözmek kadar uzun vadeli küresel bir mücadele de gerekiyor."

Bunu kim değiştirebilir?

"Bunu kim değiştirebilir" sorumuza ise şöyle yanıt veriyor Elena: "Cevap basit. Kendini dışlanmış hisseden, baskı altında olan herkes, hepimiz! Bizi bölen şeylerden çok, birleştiren şeyleri bulmalıyız. Stratejik düşünmeli ve birlikte hareket etmeliyiz. Bizi kurtarmaya kimse gelmeyecek; bu değişimi ancak biz yaratabiliriz."

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın "Kadın özgürleştiğinde, toplum da özgürleşir" tespitini hatırlatan Elena'yla söyleşimiz de bu perspektiften bir cümleyle noktalanıyor:

"Kadınlar baskının ön saflarında yer alıyor, bu yüzden özgürlüğün de ön saflarında yer almalılar. Kadınlar özgür olmadıkça, kimse özgür olamaz."

ABDULLAH ÖCALAN

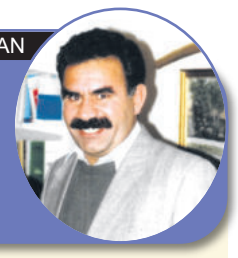

Temel ilkem kadınla büyüleyici yaşam

Kadını olduran topraklarda insan gerçekliğini tüm çıplaklığıyla yaşadığınızın farkındayım. Büyüleyici değerinden hiç vazgeçmediğim sizlerle yaşamın bu hali, herhalde beni ayakta tutan temel yaşam ilkem oldu. Ama ilk defa görkemli, özgür gerçekliği de en az diğer bir Mezopotamya ilki olacaktır, hatta olmuştur.

Kadın özgürlük meselesi bütün önemini koruyor. Demokratik komünalist süreç ana kadın toplumsallığının güncellenmiş halidir. Toplumsal gerçekliğe de ancak bu yöntemle varılır. Tecavüz kültürü aşılmadıkça; felsefe, bilim, estetik, etik, din alanlarında toplumsal hakikat açığa çıkmaz. Yeni dönem, toplumun derinliğine gömülü erkek egemen kültürü yıkmadıkça Marksizm'in de kanıtladığı gibi sosyalizmin başarısı da mümkün olmayacaktır.

Sosyalizme kadın özgürlüğünden gidilir

Sosyalizme kadın özgürlüğünden gidilir. Kadın özgürlüğü olmadan sosyalist olunmaz. Sosyalizm olmaz. Demokrasi olmadan sosyalizme gidilemez. Benim sosyalizm ile ilk sınavım bir kadınla nasıl konuşacağımı bilmektir. Bir kadınla nasıl konuşacağını bilmeyen, sosyalist olamaz. Bir erkeğin sosyalistliği bir kadınla kurduğu ilişki biçimi ile ilgilidir.

Kutsallık kadına aittir. Kadın evrenin ta kendisidir, erkek ondan sapmadır, sapmış bir gezegendir. İlk önce çocuğa seslenmek için dili üreten kadındır. Kültürü üreten de kadındır. Toplumun doğuşunu sağlayan da kadındır. Kutsallık ve tanrısallık ona aittir.

Sati kültürü üzerine yoğunlaşmak

Kadınlar için dört katmanlı kadın kurtuluş ideolojisi geliştirdim. Bir teoridir. Ana kadın kültürü, tanrıça çağı M.Ö. 10 bin ile 4 bin arasındadır. Tek tanrılı dinler Babil ile başlar. Babil destanı kadının köleleştirilme destanıdır. Babil yaratılış destanı Mezopotamya mitolojisinin temel taşlarından birisidir. M.Ö. 4.000-2. 000 arası kadın kültürü, kadın kaybetmeye başlıyor. Ana kadın kültürü yıkıldıktan sonra Mitaniler'le birlikte saray kadını doğdu. Nefertiti de saray kadınıdır. O süreçteki saray kadını günümüze doğru ev kadını haline getirildi. Sati kültürü ve geleneği var biliyorsunuz. Sati kültüründe kadınlar ateşe atılır ve yakılır. En son uygulama 1832'dedir. İngilizler bu kültüre son vermiştir.

Yeniden doğuş önemlidir. Kadın biyolojik olarak değil, toplumsal, kültürel ve tarihsel olarak ele alınmalıdır. Simone De Beauvoir'in söylediği gibi kadın doğulmaz, kadın olunur. Ben evliliğe ve aşka karşı değilim ama her gün aşk adına korkunç cinayetler işleniyor. İnsan aşık olduğu kişiyi öldürür mü? Aşk bu değil. Biliniyor; birçok kadın bu ilişki nedeniyle intihar etti.

Bir de özgür kadın kültürü var. Sizler bu kültüre yakınsınız şimdi. Kadınlar anne olmayı, eş olmayı aşmaya çalışıyor. Ancak hala özgürlük kültürünün yüzde 10'u ile idare ediyorsunuz.

> Dönemin ruhu demokratik siyasettir, dili de barış dilidir. Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı aynı zamanda kadınlar için de bir rönesanstır. Kadın özgürlüğü olmadan sosyalist olunmaz. Demokrasi olmadan sosyalizme gidilemez.

Esas olan zihniyetle savaşmaktır

Esas olan zihniyetle savaşmaktır. Erkek egemen toplum yapısı kadınlar için birçok sorun yaratıyor. Şiddet var, sömürü var, ensest var, tecavüz var, kızlar öldürülmeye açık. Yarın öbür gün çocuklar öldürüldüğünde ne yapacaksınız? Sati kültürü derken bunu kastediyorum. Bu kültürle, bu zihniyetle savaşacaksın. Böyle tortularınız var. Bu tortulardan arınmanız lazım.

Kadın sorunu Kürt sorunundan daha derin bir sorundur. Kürt sorunundan daha derin bir kadın sorunu var ortada. Biz sadece bunun küçük bir başlangıcını yaptık. Savaş ve çatışma kültürü en başta kadına yöneliktir. Bu kültürü bir nebze de olsa geriletmek mücadelenin dinamosudur.

Kadınlar için bir rönesans

Dönemin ruhu demokratik siyasettir, dili de barış dilidir. Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı aynı zamanda kadınlar için de bir rönesanstır. Ortak yaşama inanan ve çağrıma kulak veren kadınları güncellenmiş ve başarmış; Mem û Zîn ve Derweşê Evdî aşkıyla selamlıyor, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutluyorum.

Sürekli selam ve sevgilerimle…

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın 8 Mart 2025 Dünya Emekçi Kadınlar Günü dolayısıyla gönderdiği mesaj.

Barış ve demokratik toplum çağrısı

> Sistem arayışları ve gerçekleştirmeler için demokrasi dışı bir yol yoktur. Demokratik uzlaşma temel yöntemdir. Demokratik toplum ihtiyacı kaçınılmazdır. Barış ve demokratik toplum döneminin dili de gerçekliğe uygun geliştirilmek durumundadır.

PKK; tarihin en yoğun şiddet yüzyılı olan 20. asrı, iki dünya savaşı, reel-sosyalizm ve dünya genelinde yaşanan soğuk savaş ortamları, Kürt realitesinin inkarı başta ifade olmak üzere özgürlükler konusunda yasaklardan kaynaklı oluşan zeminde doğmuştur.

Teori, program, strateji ve taktik olarak yüzyılın reel sosyalist sistem gerçeğinin ağır etkisinde kalmıştır.

1990'larda reel sosyalizmin iç nedenlerle çöküşü ve ülkede kimlik inkarının çözülüşü, ifade özgürlüğünde sağlanan gelişmeler, PKK'nin anlam yoksunluğuna ve aşırı tekrara yol açmıştır. Dolayısıyla ömrünü benzerleri gibi tamamlamış ve feshini gerekli kılmıştır. Kürt-Türk ilişkilerinde 1000 yılı aşan tarih boyunca Türkler ve Kürtler, varlıklarını sürdürmek ve hegemonik güçlere karşı ayakta kalmak için gönüllülük yönü ağır basan, hep bir ittifak içinde kalmayı zorunlu görmüşlerdir.

Tarihsel ilişkileri yeniden düzenlemek

Kapitalist modernitenin son 200 yılı, bu ittifakı parçalamayı esas gaye edinmiştir. Etkilenen güçler, sınıf temelleriyle birlikte buna hizmeti esas bellemişlerdir. Cumhuriyetin tek tipçi yorumlarıyla birlikte bu süreç hızlanmıştır. Günümüzde çok kırılgan hâl alan tarihsel ilişkiyi, kardeşlik ruhu içinde inançları da göz ardı etmeden yeniden düzenlemek esas görevdir.

Demokratik toplum ihtiyacı kaçınılmazdır. Cumhuriyet tarihinin en uzun ve kapsamlı isyan ve şiddet hareketi olan PKK'nin güç ve taban bulması, demokratik siyaset kanallarının kapalı olmasından kaynaklanmıştır.

Demokratik uzlaşı temel yöntem

Aşırı milliyetçi savruluşun zorunlu sonucu olan; ayrı ulus-devlet, federasyon, idari özerklik ve kültüralist çözümler, tarihsel toplum sosyolojisine cevap olamamaktadır. Kimliklere saygı, kendilerini özgürce ifade edip, demokratik anlamda örgütlenmeleri, her kesimin kendilerine esas aldıkları sosyo-ekonomik ve siyasal yapılanmaları ancak demokratik toplum ve siyasal alanın mevcudiyetiyle mümkündür. Cumhuriyetin ikinci yüzyılı ancak demokrasiyle taçlandırıldığında kalıcı ve kardeşçe bir sürekliliğe sahip olabilecektir. Sistem arayışları ve gerçekleştirmeler için demokrasi dışı bir yol yoktur. Olamaz. Demokratik uzlaşma temel yöntemdir.

Toplumla bütünleşme için

Barış ve demokratik toplum döneminin dili de gerçekliğe uygun geliştirilmek durumundadır. Sayın Devlet Bahçeli'nin yaptığı çağrı, Sayın Cumhurbaşkanının ortaya koyduğu iradeyle diğer siyasi partilerin malum çağrıya dönük olumlu yaklaşımlarıyla oluşan bu iklimde silah bırakma çağrısında bulunuyor ve bu çağrının tarihi sorumluluğunu üstleniyorum.

Varlığı zorla sona erdirilmemiş her çağdaş cemiyet ve partinin gönüllü olarak yapacağı gibi devlet ve toplumla bütünleşme için kongrenizi toplayın ve karar alın; tüm gruplar silah bırakmalı ve PKK kendini feshetmelidir. Ortak yaşama inanan ve çağrıma kulak veren tüm kesimlere selamlarımı iletirim.

**** Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın 25 Şubat 2025 tarihinde kaleme aldığı ve 27 Şubat 2025 tarihinde kamuoyuna açıklanan 'Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı' metni.***

Ruhê vê serdemê siyaseta demokratîk e, zimanê vê serdemê jî zimanê aştiyê ye. "Banga Aştî û Civaka Demokratîk" di heman demê de ji bo jinan jî ronesansek e.

Rêgeza min a bingehîn bi we re jiyaneke efsûnî ye!

Ez di ferqa vê yekê de me ku, li ser xaka xwebûna jin avakiriye, hûn rastiya miroviyê bi her awayî dijîn. Min ti carî dev ji nirxa efsûnî ya jiyana bi we re berneda. Ev jiyana bi vî halî, bû rista bingehîn ku min li ser piyan digre. Lê, cara yekemîn ew rastiya bi heybet û azad, herî kêm weke yên din, wê bibe gaveke pêşîn ya Mezopotamyayê. Ji xwe ev bûye jî. Heta ku serdema nû, çanda serdestiya mêr a di kûrahiya civakê de hatiye veşartin ji holê raneke, wekî Marksîzm jî îspat dike, serkeftina sosyalîzmê ne mimkun e.

Beyî azadiya jinê sosyalîzm nabe

Sosyalîzm bi azadiya jinan pêk tê. Bêyî azadiya jinan kes nikare bibe sosyalîst, sosyalîzm pêk nayê. Sosyalîzm bêyî demokrasiyê nikare pêk were. Azmûna min a yekem a bi sosyalîzmê re, fêhmkirina axaftina bi jinekê re bû. Mirovek nizanibe ka wê bi jinekê re çawa biaxive, nikare bibe sosyalîst. Sosyalîstbûna mêrekî girêdayî têkiliya wî ya bi jinekê re ye.

Pîrozî ya jinê ye. Jin gerdûn bi xwe ye, zilam jî gerstêrkeke ji rêderketî ya li derdora vê gerdûnê ye. Ya ji bo bi zarok re biaxive cara yekem ziman afirandiye jin e. Afirînera çandê jî jin e. Afirînera civakê jî jin e. Pîrozî û xwedawendî jî ya jinê ye.

Ji bo jinan min bîrdoziya rizgariya jinan a ku ji çar qadan pêk tê, pêş xist. Ev teoriyek e. Çanda jina pêşeng, serdema xwedawendiyê di navbera B.Z. 10 hezar sal û 4 hezar salan de ye. Olên yekxwedayî bi Babîlê destpê dikin. Destana Babîlê destana kolekirina jinê ye. Destana Afirandina Babîlê, yek ji hîmên bingehîn a mîtolojiya Mezopotamyayê ye. Di navbera salên B.Z. 4 hezar û 2 hezar salan de jin û çanda jinê êdî dest bi têkçûyînê dike. Piştî ku çanda jina pêşeng hilweşiya, bi Mîtanîyan re jinên qesrê derketin holê. Nefertîtî jî jineke ji qesrê ye. Jinên qesrê yên wê serdemê di pêvajoya dîrokî de veguherîn jinên malê yên vê serdemê. Wekî ku hûn jî dizanin, çand û kevneşopiya Satî heye. Di çanda Satiyan de jin diavêtin nava êgir û dişewitandin. Herî dawî di salên 1832´an de ev yek pêk dihat. Piştre, Îngilîzan dawî li vê çandê anîn.

Evîn ne ev e

Vejîn gelekî girîng e. Divê jin ne di warê biyolojîk de, divê di warê çandî, civakî û dîrokî de bê nirxandin. Wekî ku Simone De Beauvoir jî dibêje; jinbûn ne ji zayînê ye, ji hebûnê ye. Ez ne dijberî evîn û zewacê me, lê belê her roj li ser navê evînê kuştinên gelekî hov pêk tên. Evîndarek çawa dikare evîna xwe bikuje? Ev ne evîn e. Weke tê zanîn, heta niha gelek jin ji ber têkiliyên bi vî rengî dawî li jiyana xwe anîn.

Her wiha, çanda jina azad jî heye. Niha hûn nêzî vê çandê ne. Jin hewl didin ku sînorên dayikbûn û hevjînbûnê derbas bikin. Lê belê hê jî hûn qîma xwe bi sedî 10´ê çanda jina azad tînin.

Ya esas ew e ku, divê bi hişmendiyê re şer bê kirin. Pergala civakî ya li gorî serdestiya mêr ji bo jinan gelek pirsgirêkan diafirîne. Tundî heye, mêtîngerî heye, ensestî heye, destdirêjiya zayendî heye, keçik tên kuştin. Sibê dusibe zarok bên kuştin hûn ê çi bikin? Dema ez behsa çanda Satî dikim, ez balê dikşînim ser vê rastiyê. Divê hûn bi vê çand û hişmendiyê re şer bikin. Di vî warî de kêmasî û nakokiyên we hene. Divê hûn xwe ji van kêmasî û nakokiyan rizgar bikin.

Ji bo jinan ronesans e

Pirsgirêka jinê ji pirsgirêka Kurd kûrtir e. Di holê de pirsgirêkek jinan a ji pirsgirêka Kurd wêdetir heye. Me di vê mijarê de tenê destpêkek piçûk ava kir. Çanda şer û pevçûnê herî zêde li dijî jinan dimeşe. Têkbirina vê çandê bingeha têkoşîna me ye.

Ruhê vê serdemê siyaseta demokratîk e, zimanê vê serdemê jî zimanê aştiyê ye. "Banga Aştî û Civaka Demokratîk" di heman demê de ji bo jinan jî ronesansek e. Ez hemû jinên ku guh didin banga min, bawerî bi jiyana hevpar tînin, bi eşqa Mem û Zîn, bi eşqa Derwêşê Evdî ya nûjen silav dikim û 8´ê Adarê Roja Jinên Kedkar ên Cîhanê pîroz dikim.

Bi silav û hezkirinên xwe yên bêdawî…

**** Peyama Rêberê gelê Kurd Abdullah Ocalan a bi boneya 8'ê Adarê Roja Jinên Kedkar a Cîhanê şandî.***

Banga aştî û civaka demokratîk

PKK; di sedsala 20'an de, di sedsala herî tund a dîrokê de ava bû. Hîmê ku PKK tê de hat damezrandin, zemîna du şerên cîhanê, reel-sosyalîzm û dema şerê sar ê cîhanê bû. Di rewşeke weha de înkarkirina rastiya Kurdan, qedexekirina azadiyan, bi taybetî jî qedexekirina azadiya ramanê li dar bû.

Di warê teorî, bername, stratejî û taktîkan de di bin bandora rastiya pergala reel-sosyalîst a sedsalê de maye. Di salên 1990'î de, ji ber sedemên navxweyî hilweşîna reel-sosyalîzmê, li welat şikestina înkara nasnameyê û pêşketinên azadiya ramanê bû sedem ku PKK wateya xwe biborîne û xwe zêde dubare bike. Ji ber vê yekê ew jî wekî yên din hatiye dawiya jiyana xwe û pêwîstî bi fesihkirina wê heye. Di dîroka zêdetirî hezar salan de Tirkan û Kurdan di têkîliyên xwe de ji bo hebûna xwe bidomînin û li dijî hêzên hegemonîk li ser piyan bimînin, her tim pêwîstî pê dîtine ku bi dilxwazî di nava tifaqekê de bimînin.

Ji nû ve sereraskirina têkîliyan

200 salên dawî yên modernîteya kapîtalîst, şikandina vê tifaqê ji xwe re kiriye armanc. Hêzên ku ji vê bandor bûne, li gel bingehên xwe yên çînî, xizmeta ji vê re ji xwe re esas girtine. Ev pêvajo bi şîroveyên yekreng ên komarê leztir bûye.

Erka sereke ew e ku têkiliya dîrokî ya îro şikestiye, bi ruhê biratiyê û yekitiyê, beyî ku em baweriyan jî paşguh bikin, ji nû ve bi rêxistin bikin. Pêwîstiya civaka demokratîk jêneger e. PKK, di dîroka komarê de tevgera serhildan û tundiyê ya herî dirêj û berfireh e. Ji ber ku rêya siyaseta demokratîk girtî bû, PKK bi hêz bû û destek girt.

Lihevkirina demokratîk rêbaza bingehîn e

Netewedewletên cuda, federasyon, xweseriya îdarî û çareseriyên kulturalîst ku encama mecbûrî a neteweperestiya tund in, nikarin ji sosyolojiya civaka dîrokî re bibin bersiv.

Rêzgirtina li nasnameyan, azadiya ramanê, birêxistinbûna demokratîk, avakirina civakî-aborî û siyasî ya hemû pêkhateyan, tenê bi

Pêwistiya civaka demokratîk jêneger e. Rûmeta li hemberî nasnameyan, hebûna aborî, civakî û siyasî ku her beş ji xwe re esas digire encex dikare bi hebûna qada civaka demokratîk û siyasî pêkwere. Divê zimanê serdema aştî û civaka demokratîk jî li gorî vê rastiyê bê pêşxistin.

hebûna civak û qada siyasî ya demokratîk mimkun e. Sedsala duyemîn a komarê tenê dema ku bi demokrasiyê were tacîdarkirin dikare bibe xwedî yekitî û berdewamiyeke mayînde. Ji demokrasiyê pê ve tu rêyeke lêgerîna pergalan û pêkanîna wan tune ye û ne mimkun e. Lihevkirina demokratîk rêbaza bingehîn e.

PKK xwe fesih bike

Divê zimanê serdema aştî û civaka demokratîk jî li gorî vê rastiyê bê pêşxistin.

Banga ku birêz Devlet Bahçelî kir, îradeya ku birêz Serokkomar nîşan da û nêzîkatiyên erênî yên partiyên din ev pêvajo ava kir û ez jî di vê pêvajoyê de banga çekdanînê dikim û ez berpirsyariya dîrokî ya vê bangê digirim ser xwe.

Weke her civak û partiyên hemdem ku hebûna wan nikarîbû bi darê zorê were bidawîkirin, hûn jî ji bo bi dewlet û civakê re bibin yek bi dilxwazî kongreya xwe bicivînin û biryar bidin; divê hemû kom çekên xwe deynin û PKK xwe fesih bike. Ez ji hemû kesên ku bi jiyana hevpar bawer dikin û guh didin banga min re silavên xwe dişînim."

**** Metna Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan a 'Banga Aştî û Civaka Demokratîk' ya 25'ê Sibata 2025'an nivîsî û 27'ê Sibata 2025'an ji raya giştî re hatî eşkerekirin.***

Gelê Kurd bi Newrozê erê kir

Dengîr Güneş

Di sala 2025'an de em şahîdî li bûyerên gelekî girîng dikin. Tevî ku em hîn di çar yekê salê de ne, gotin di cih de be "weke ba" derbas dibe. Rojên ewqas lez û dijwar in ku yên nikaribin bi hêz û vîna xwe li ser lingan nemînin, di nav vê ba û bablîsokê de tine bibin. Di demekê weha de gelê Kurd bi "Banga Aştî û Civaka Demokratîk" ya Rêber Apo dest bi qonaxe nû ya têkoşînê dike. Bi vê yekê pirsgirêka Kurd dîsa hat rojava cîhanê. Di vê bangê de peyama herî mezin ji bo PKK bû, lê di heman demê de tevî dewleta Tirk û pergala hêzên serdest ku bi zilm û mêtîngeriyê pirsgirêka Kurd afirandiye, pêyamên ji bo hemû aliyan hene.

PKK ku di heman demê de weke tevgereke jin û ciwanan pêş ket, bi destketî û nirxên ku afirand sînorê partiyekê derbas kir. PKK rih e, şêwazê jiyanê, mîrasê berxwedanê, nasnameyek têkoşînê ye. Berdel e, ked, têkoşîn û hêvî ye, lê bi qasî vê serbilindî û serketin e. Çanda berxwedan, welatparêzî û azadiyê ye. Li hemberî hemû kiryarên îmha û înkarê vîn û nasnameya bi milyonan e. Di hemû qadên jiyanê de vejîna gelekî, hebûna gelekî ye. Di vê qonaxa vejînê de azadî nirxên herî giranbûha bû. Lê gelê Kurd û zarokên wê yên leheng, tevî canê xwe berdelê wê her çibe dan ber çavên xwe û texsîr nekirin. Bi serbilindî li hemberî hemû zilm û êşên dijmin li berxwe dan. Çend nivş ev nirx afirandin. Piştî Agîd û Sarayên destpêkê, de/bav, keç/kûr û neviyên bi navê Agîd û Sarayan jî tevlî têkoşînê bûn. Ji bo ev meşa azadiyê dewam bike bi dil û can ala têkoşînê dewrî hev kirin. Lê di vê pêvajoya dûrû dirêj de tevî şerê dijwar daxwaza aştiyê jî ti carî kêm nebû. Şervanên wê bi hêviya aştiyeke bi rûmet, ji bo rojên azad bexşî zarokên vî gelî bikin şer kirin. Ji agirbesta yekem ya 1993'an heta pêvajoya aştiyê û banga dawî ya 2025'an hemû hewldanên aştiyê vê eşkere dikin. Yên herî zêde ev anîn ziman jî dayikên aştiyê yê serbilind in. Ji bo dilê dayikên din neşewite di her kêliyê de gotin, "em aştiyeke bi rûmet dixwazin". Arşîvên ragihandina azad îspata vê ne.

Kurd hene û wê hebin!

Bi "Banga Aştî û Civaka Demokratîk" ya Rêber Apo ku di 27'ê Sibatê kir, ev hêviya aştiyê ji nû ve geş bû. Nîqaşên ku ev bi mehan e dewam dikirin, êdî gihaşt asteke nû. Gelê Kurd û dilxwazên vê têkoşînê ku bi qasî nîv sedsalê çavên xwe bi PKK re vekirine her çend piştî peyva "fesîhkirinê" ketibin rewşeke hestyar jî, xwedî li vê bangê derketin. Pîrozbahiyên 8'ê Adarê û Newrozê yên bi heybet jî nîşaneya vê ne. Niha tevî nav, rêveçûn û aliyê wê yê nediyar, pêvajoyeke ku hatiye destpêkirin heye. Ji niha û pê ve wê rê û rêbazê têkoşînê çawa bin, derbarê vê de gelek pirs hene. Lê belê tevî ku dewleta Tirk bi şerê taybet dixwaze vê pêvajoyê weke "teslîmbûnê" nîşan bide jî, berojavajî vê yekê, pêvajoya li pêşiya me dewama têkoşîna 50 salî ya PKK ye. Hêzên mêtinger çiqas înkar bikin jî, Kurd û Kurdistan û têkoşîna wê ya mafdar heye û wê her hebin. Ev rastî weke rojê eşkere ye û nayê veşartin. Her weha ji bo serketina têkoşînê pîvanên ku di roja me ya îro de esas were girtin jî neguherîne. Weke her demê ya vî gelî li ser lingan bihêlê û serketinê biafirînê dîsa îdeolojiya azadiyê, sekna şoreşgerî, çanda berxwedanê û nirxên welatparêziyê ne. Ji ber ku ew rih bi demekê, bi partiyekê û rêxistineke re sînordar nîne. Weke çemên Kurdistanê diherike, xwe diguherînê û jiyanê diafirîne. Navenda vî çemî Kurdistan e, lê sînoran derbas dike û xwe digihîne hemû gelan.

Pêvajoya rexne û rexnedayînê

Ev pêvajo di heman demê de pêvajoyeke rexnekirin û rexnedayînê ye. Ji bo kêmasiyên berê dubare nebin pêdivî bi lêpirsînkirin û lêhûrbûnê heye. Ji bo selamet û serketina rojên pêş ev gelekî girîng e. Ev divê ji serî ve destpê bike, herkesî bigire nav xwe û eşkere be. Pêwîste herkes li gorî pêdiviyên demê biryara xwe ya têkoşînê nûjen bike. Naxwe nav û rêbazê pêvajoyê her çi be, wê dubarekirin an jî paş ve mayîn çêbibe û bibe sedema wendahiyên nû. Ji ber vê yekê divê encamê vê rexnedayînê xurtkirin û pêşxistina têkoşîn, aştî û demokrasî be. Aştiyeke bi rûmet jî encex bi vê mimkûn e. Mîrateya têkoşînê û tecrûbeyên wê xalên herî bingehîn in ku hêz bidin û rê nîşan bidin.

Ji aliyê din ve, weke gelek caran hatiye ziman pêvajoya aştiyê ji ya şer zehmettir e. Hem pêvajoyên agirbestê yên berê hem jî pêvajoya çareseriyê ya 2013-2015'an ev nîşan da. Lewma girêdayî vê bangê yek ji mijara ku herî zêde divê li ser lêhûrbûn, kar û xebat were kirin jî ev e: Aştî wê çawa pêk were? Bêguman aştî bi derbekê re pêk naye û yên bixwazin pêşî li vê bigirin jî wê hebin. Ji ber ku aliyên ranta vî şerî dixwin û li ser vê xwînê dijîn pir in. Lewma ev pêvajo ji dema şer hîn zêdetir, têkoşîneke bi israr, bi zanistî û demdirêj jî dixwaze. Tevî hemû astengiyan eger weke di naveroka bangê de hatiye ziman nirxandinek bi giştî ya pirsgirêkan hebe û li gorî vê têkoşînek xurt a demokrasiyê were meşandin ev wê her biçe pirsên di mêjiyan de zelal bike û bihêlê ku gavên berbiçav werin avêtin.

Aştî pêdiviya bingehîn e

Piştî her pêvajoyeke aştiyê ku nikarîbû bi serketinê encam bibe, asta şer û tûndiyê hîn bilindtir bû û pêkanînên dij demokratîk ketin meriyetê. Rewşa cîhanê, Tirkiye û Rojhilata Navîn jî nîşan dide ku sedema pirsgirêkên herêmê demokrasî ye û pêdiviya hemû gelan bi vê heye. Yên vê pêk nayenin derbên giran dixwin û mînakên vê gelek in. Salên dawî yên li Rojhilata Navîn û desthilatdariyên ku hatine guhertin encamên vê bi awayekî eşkere nîşan dide. Lê eger fêhm bikin, encamên heyî ji bo desthilatdaran jî peyamên girîng dide ku weke Saddam û Esad yên demokrasiyê paşguh dikin û Kurdan tine dihesibînin jî wê tine bibin.

Weke her tiştî gavên aştiyê û pêkanîna wê jî bi baweriyê dest pê dike. Ji bo em xwe bigihînin serketina vê ya bi rûmet, ne tenê her du aliyên şer, hemû beşên civakê jî ji vê berpirsyar in. Tevgera azadiyê firsenda aştiyê weke pêdiviya herî bingehîn ya jiyanê dibîne. Rêber Apo rastiya dewleta Tirk û aqilê wê nas dike, lê hewl dide ku ev derfeta aştiyê berhewa nebe. Di vê pêvajoya ku hêzên serdest dixwazin tarîya Şerê Cîhanê yê 3'êmîn li her derî belav bikin, eger ji bo aştiyê hêviyekê piçûk jî peyda bibe, divê heba nebe. Ji bo siberoja zarok, jin û gelên li vê erdnîgariyê divê gavên ku vê hêviyê mezin dikin werin avêtin. Lewma di serî de jin berpiryarî dikeve ser milê her kesî ku vê hêviyê xurt bikin û bikin rastiyek jiyanê.

Jin pêşengên pêvajoyê ne

PKK ji roja destpêkê ve xwe weke partiyeke jinê bi rêxistin kir. Lewma Jinên Kurd ji her demê zêdetir wê pêşengiya vê pêvajoya jî bikin. Bangawaziya Rêber Apo ya 8'ê Adarê jî vê tine ziman. Ya ku ji aştî û civaka demokratîk re pêşengî bike, bi serketinê tacîdar bike jin in. Armanca tevgera azadiyê ya xwe gihandina sedsala jinê jî vê dixwaze. Jinên ku bi tecrûbeyên artêşbûna xweser civakek veguherandin, di hemû qadên jiyanê de cih girtin û bingeha şoreşa jinê danîn îro ji her demê bi hêztir in. Bi vê yekê dikarin van planên hêzên serdest yên li dijî jin, gel û xwezayê berovajî bikin. Aştiya Kurdistanê dikare pêşî li Şerê Cîhanê yê 3'êmîn bigire û ji bo aştiya herêmê deriyek vebike. Lewma tevî kar û xebatên ji nû ve avakirinê, piştî vê bangê li çar aliyên Kurdistanê û cîhanê bi sazkirina tevna azadî, demokrasî û aştiyê ya gerdûnî û têkoşîneke enternasyonal û ekolojîk dikare gavên mezin werin avêtin. Îro pêdiviya herî mezin a demê demokrasî, ekolojî, azadiyê jinê ye. Her weha divê em jibîrnekin ku aştî û civaka demokratîk beyî têkoşîna ekolojîk nikare pêk were. Xwezaya ku di her demê şer de rastî êrîşên dijwar hat jî yek ji sedemên bingehîn yê vê têkoşînê ye. Çawa ku siberoj beyî azadiya jinê nikare were avakirin, beyî têkoşîna ekolojîk jî ne mimkûn e. Jixwe civaka demokratîk encex dikare bi hişmendiya ekolojîk were avakirin. Armanca ekolojiya civakî ku demokrasiya radîkal esas digire jî ev bi xwe ye.

Rojên Newrozî bûn

Di pêvajoyeke weha de encamên Newroza 2025'an jî girîng in. Ji ber ku qadên Newrozê her tim tabloyên herî zindî yên encamên têkoşînê ne. Newroza îsal bi her awayî hêjayî rihê Newrozê yê berxwedêr bû. Newroza 2025'an jî tevî biryardariya xwedîderketina vê pêvajoyê, hêvî, daxwaz û gavên ku divê were avêtin jî diyar kir. Di Newroza destpêkê ya dema serhildanan de gel bi dirûşma "PKK gel e, gel li vir e" bersîv dabû banga Mazlûm Dogan a berxwedanê û dilsoziya xwe ya bi têkoşînê re îlan kiribû. Bi vê yekê eşkere kiribû ku di her şert û mercî de amade ye ku bi pêşengiya vê tevgerê têbikoşe, ji bo azadiyê barê ku dikeve ser milê xwe bi cih bîne. Ev dîroka vejînê bi vîna gelê berxwedêr hate nivîsîn û weke Rêber Apo jî pênase dike ev salên ku "Ji fikrekî azad heta nefeseke azad, ji nû ve bidestxistina hemû tiştên ku hatibûn wendakirin" bûn. Her roja ku bi berxwedanê derbas bû rojên Newrozî bûn. Her tim ya ku agirê Newrozê geş kir hêvî û berxwedan bû. Ji hêvî berxwedan, ji berxwedanê heviyên nû welidîn û ev diyalektîk hişt ku ev têkoşîn xwe bigihîne roja me ya îro û ev gel bijî. Lewma Mazlûm Dogan ev heqîqeta dijwar bi gotina "Berxwedan jiyane" bi nav kir. Gelê Kurd di van rojên Newrozî de vîna xwe ya azadiyê xurt kir û kefenê mirinê ku mêtingeran lê pêçabûn çirand. Ji ber vê yekê dibêjin ku gelê Kurd xwe ji xweliya xwe afirandiye.

> Newroza îsal bi her awayî hêjayî rihê Newrozê yê berxwedêr bû. Newroza 2025'an jî tevî biryardariya xwedîderketina vê pêvajoyê, hêvî, daxwaz û gavên ku divê were avêtin jî diyar kir.

Encam wê serketin be!

Tevgera azadiyê heta îro daxwazên gel û pêdiviyên demê li ber çavan girt û bi vî awayî li hemberî hemû êrîşan li ber xwe da. Newroza 2025'an jî ji bo biryardariya qonaxa nû ya têkoşînê nîşaneya vîna azad a gelekî û bi her awayî referandûmek bû. Ev bi qasî Newrozên berê yê dema serhildanan ku PKK girseyî kir xwedî girîngiyek mezin e. Gelê Kurd, qonaxa nû ya têkoşînê erê kir. Niha herî zêde jî kesên ku di vê têkoşînê de berdelên mezin dane vê rastiyê baş dizanin: Ji her demê zêdetir wê barê me giran û têkoşîna me dijwar be, lê wê dîsa berxwedan jiyan be û encam teqez serketin be!

Zayîna Aşitî û Civaka Demokratîk

● Şervîn Nûdem

Her zayînek nû di encama hevgihandina hêmanên cuda û veguhertina wan ber bi hebûnekî nû ve pêk tê. Herçiqasî her zayîn pêvajoyeke afirînerî di nav xwe de dihewîne jî, ew di heman demê de dibe kêliyeke krîtîk a bi êş û jan di navbera jiyan û mirinê de. Dema ku ev kêliya krîtîk serketî bi encam dibe dîsa pêwiste ku daîmî şert û mercên guncaw ji bo berdewamiya jiyanê ji vê hebûna nû re werin amadekirin û parastin. Ev rastî hem jî bo zayînên nû yên mirov û zindiyên din hem jî ji bo zayînên nû yên fikrî û çandî derbasdar in.

Rêber Apo di peyama xwe ya 8ê Adara 2025'an de Banga Aştî û Civaka Demokratîk ji bo jinan weke 'Ronesansek', yanî wekî vejînekê bi nav kir. Îsal, em rojbûna Rêber Apo di 4ê Nîsanê de bi germahî û ronahiya vê banga dîrokî pêşwazî dikin.

Zayîna yekem

Di pirtûka 'Ji Dewleta Rahîban a Sumer ber bi Şaristaniya Demokratîk ve' de Rêber Apo 3 pêvajoyên jiyana xwe û rastiya gelê Kurd weke 3 zayînan şîrove dike. Her yek ji van pêvajoyan bi dahûrandina nakokiyên civakî yên dîrokî û hemdemî di astên herêmî û gerdûnî de derbas bû. Li ser vê bingehê rêbaz û çawaniya lêgerîna heqîqet û azadiyê di kesayeta Rêber Apo û civaka Kurd de bi pêş ketiye.

Zayîna yekemîn ango dayikbûna Rêbertî li gundê Amara li herêmeke ku di dîroka 15 hezar salî de malovaniya çanda dayika xwedawend kiribû pêkhat. Nakokiyên di navbera lêgerîna hevaltiya rast û ferzkirina adetên malbatî, di navbera taybetiyên civaka xwezayî û zextên civaka feodal a baviksalar tevî înkar û mêtingeriya li dijî Kurdan bûn sedema serhildanekî 'bi şêwazê Don Kîşot' û pêkanîna zayîna duyemîn.

Zayîna duyem a hizir û ramanê ye

Zayîna duyemîn di warî fikrî de bi ronîkirina dîroka Kurdistanê, bi dahûrandinên Rêber Apo li ser rastiya kesayet, jin û malbatê li Kurdistanê û her wiha bi tahlîlên derbarê sosyalîzmê û têkoşînên rizgariya netewî bi pêş ket. Bi zayîna fikrî re Rêber Apo gava dilawer a damezrandina PKKê bi armanca avakirina Kurdistaneke yekgirtî, serbixwe û sosyalîst avêt. Gelê Kurd û bi taybet jî jinên Kurd di vê pêvajoyê de ji nû ve hebûn, nasname û vîna xwe ya azad bi dest xistin. Herçiqasî Rêber Apo ji sala 1993'an û vir ve agirbestên yekalî û gelek pêngav ji bo çareseriya siyasî ya pirsgirêka Kurd bi rêya guhertinên demokratîk li Tirkiyê pêşxistibe jî, dewleta Tirk dubare bersiva xwe bi gûrrkirina şer û êrişên qirkirinê daye. Ne elîtên olîgarşîk, ne rantperestên şer ne jî hêzên hegemon berjewendiyên xwe di rêzgirtina maf û azadiya gelê Kurd de nedidît. Lewma komploya navdewletî û dîlgirtina Rêbertî di 15ê Sibata 1999'ê de bû lûtkeya hewldanên wan a şikandina vîn û hebûna gelê Kurd bi darê zorê. Civaka Kurd li hemberî vê êrişê bi berxwedana di asta herî fedaî de bersiv da.

Di vê kêliya krîtîk de li hemberî ferzkirina pêvçûn, tundî û dijminatiya nijadperest ên ku dibin sedema êş û windahiyên domdar ji bo gelê Kurd û Tirk, Rêber Apo niyeta komplogeran tehlîl kir. Wî destnîşan kir ku li şûna feraseta mirin û kuştinê, tenê felsefeya jiyan û bide jiyandin dikare bibe çareserî.

Pêvajoya Îmraliyê bû zayîna sêyem

Rêber Apo pêvajoya Îmralî ji bo gelê Kurd û ji bo xwe wekî kes û sazûmanî wekî zayîna sêyemîn nirxand. Di encama lêpirsîna kêmaniyên sosyalîzma pêkhatî, têkoşînên rizgariya netewî û ceribandina PKKê bi şêwazekî rexneyî û xwe-rexneyî de Rêber Apo diyardeyên dewlet, desthilatdarî û tundî wekî diyardeyên dij-şoreşê û sedema qeyranên civakî şîrove kir. Beramberî vê Rêber Apo taybetiyên pêwist ên şoreşên sedsala 21'an ji bo gihandina azadiya ferd û civakê wekî şoreşên jinan, wekî şoreşên demokratîk ên civakê, şoreşên zihniyet û wijdanê pênase kir.

Li ser bingeha paradîgmaya civaka demokratîk, ekolojîk û azadîxwaz a jinê wî hem ji bo guhertinên stratejîk ên Tevgera Azadiya Kurdistanê, hem jî ji bo veguhertina dewleta Tirk wekî Komara Demokratîk perspektîfên şênber pêşkeş kir. Bi vî awayî Rêber Apo di destpêka sedsala 21'an de pêşengiya guhertinên mezin ên civakî û siyasî kir. Em dikarin bandora guhertinên di van 25 salên dawî de qewimîne hem di warî civaka Kurdistinê û hêzên Modernîteya Demokratîk de hem jî di warê dewleta Tirk û Modernîteya Kapîtalîst de binirxînin.

Hewldanên çareseriya demokratîk

Li aliyê din Rêber Apo ji dewleta Tirk re jî rêyên çareseriya pirsgirêka demokrasiyê li Tirkiyê bi diyalog, lihevhatina demokratîk û aşitiyane destnîşan kir. Nexşe ya rê ya sala 2009'an û rêkeftina di 28ê Sibata 2015'an de di navbera nûnerên hikumeta AKP û şandeya HDP hatibû imzekirin belgeyên van hewldanan in. Dewlet êdî nema karibû hebûna Kurdan înkar bike. Pirsgirêkên demokrasî, aşitî û edaletê heya astek bûn mijarê nîqaşên raye gîştî û çapemeniyê. Desthilatdarên AKPê hêvî dikirin ku ew ê bikarin bi vî awayî potansiyela Kurdan bikişînin aliyê xwe û ji bo berjewendiya xwe bi kar bînin. Lê belê civaka Kurd vîna xwe radestî dewletê nekir û ragihand ku beyî azadiya fîzîkî ya Rêber Apo û naskirina vîna gelê Kurd wê doza Kurdan çareser nabaya. Li hemberî vê helwestê, dewleta Tirk carekî din bi hevkariya hêzên hegemon bi kûrkirina pergala tecrîdê li Îmralî û bi gûrkirina şer, faşîzmê, êrişên qirkirin û dagirkeriyê li dijî Bakur, Rojava û Başurê Kurdistanê bersiv da. Di 10 salên dawî de Şerê Cîhanê Sêyemîn ê dewletên hegemon li ser ji nû ve parvekirina erdnîgarî û dewlemendiyên Rojhilata Navîn gihand astekî ku êdî tevahiya nirxên exlaqî û hiquqa navneteweyî ji holê rakiriye.

Pêngava dîrokî ya Rêber Apo

Di rewşeke wiha de, Rêber Apo di 27ê Sibata 2025'an de bi Banga Aşitî û Civaka Demokratîk pêngavekî nû ji bo vekirina girêka kor a şer û qirkirinan dest pê kir. Li ser esasê rêzgirtina li nasnameyan, azadiya ramanê, birêxistinbûna demokratîk a civakî, aborî û siyasî ya hemû pêkhateyan Rêber Apo vîna xwe ji bo çareseriya pirsgirêkên Tirkiyê û Rojhilata Navîn bi rêbaza lihevkirina demokratîk, siyaseta demokratîk û hiqûqî diyar kir. Bi vê ve girêdayî, wî banga kombûna Kongreya PKKê kir da ku derbarê xwe fesihkirin û çek danînê de biryar bide.

Ji ber dijwariya şer û pevçûnên li Kurdistanê û tevahiya herêma Rojhilata Navîn diqewimin dibe ku gelek kes di serî de matmayî mane. Lê dema ku em banga Rêber Apo di çarçoveya Zayîna Sêyemîn de binirxînin, diyar dibe ku Rêber Apo di pêvajoya qeyrana herî kûr de ango di kêliya herî aloz a di navbera jiyan û mirinê de, di parastina jiyaneke bi rûmet û watedar de israr dike. Ew mantiqa serdest a reş û sipî ya tundî û tundiya dijber ango an binxistin an teslîmiyet derbas kiriye. Li şûna vê, ew rêya siyaseta demokratîk û aşitiyê ya dikare ji bo hemû aliyan sûdmend be destnîşan dike. Dengvedana mezin a Banga Aşitî û Civaka Demokratîk û piştgiriya jê re li qada siyasî ya Tirkiyê û navneteweyî ji aliyê derdorên cuda yên siyasî û civakî ve hatiye dayîn pêdiviya vê serdemê bi înîsiyatîfekî wiha diyar dike.

Wekî Rêber Apo dabû xuya kirin: "Pêvajo ji bo hemû hêzan ji nûve zayîn û şekilgirtinekê mecbûrî dike. Ji dewletê heta aboriyê, ji siyasete heta hiqûqê, ji exlaq heta hunerê her qadek diheje, tengav dibe û li gel qeyranê li çareseriyê digere.''

PKK û PAJK ji bo zayînek nû amade ne

PKK û PAJK di warî de dan xuya kirin ku ew ji bo çareserî û pêkanîna zayîna sêyemîn amade ne. Pêngava kûrewî ya ji bo azadiya Rêber Apo, berxwedana gelan ji bo parastina destkeftiyên şoreşa Rojava û avakirina Sûriyeke demokratîk nîşan dikin ku civak zilm û desthilatdariyê nema qabûl dikin, li ber şer û êrişên qirkirinê serî natewînin. Wekî berxwedêrên berxwedana dîrokî ya bendava Tişrînê jî anîn ziman: 'Em ji mirinê mezintir in!'Bi vê bîr û baweriyê, xuluqkarî û afirînerî ew ê bi erkên xwe yên ji bo pêşxistina jiyan û zimanê serdema aştî û civaka demokratîk rabibin.

Êdî dem hatiye ku divê dewleta Tirkiye û hêzên hegemon baş zanibin ku ew ê bi israrkirina di şer, faşîzm û tecrîdê de bi destê xwe gora xwe bikolin. Berovajiyê vê, ew ê tenê bi serbestberdana Rêber Apo û tevahî girtiyên siyasî, bi rêzdayîna civaka demokratîk û vîna jinan, bi naskirina nasname gelê Kurd û tevahiya pêkhateyan ve bikarin qabîliyeta xwe ji bo zayînekî nû peydabikin. Beriya hertiştî vekirîbûna ji heqîqat û demokrasiyê re ji bo domandina hebûna xwe şert e.

Rêber Apo di pêvajoya qeyrana herî kûr de ango di kêliya herî aloz a di navbera jiyan û mirinê de, di parastina jiyaneke bi rûmet û watedar de israr dike.

Roza Metîna

Banga Ocalan gavekî dîrokî ye

Parlamentera DEM Partiyê Ayten Kordû bal bir ser banga "Aştî û Civaka Demokratîk" a Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan û pêvajoya ku pê re dest pê kiriye wiha got: "Birêz Ocalan ji ber ku niha li Rojhilata Navîn aktorekî girîng e, di pêkhatina vê pêvajoyê de rol lîstiye. Xurtbûna daxwazên civakî yên demokratîk a li Tirkiyeyê pêwîstî û girîngiya aştiyê derxistiye holê. “Banga Aştî û Civaka Demokratîk” ya Birêz Ocalan di vê çarçoveyê de avekî dîrokî ye."

Parlamentera Partiya Wekhevî û Demokrasiyê ya Gelan (DEM Partî) Ayten Kordû, “Banga Aştî û Civaka Demokratîk" a Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan û pêvajoya pê re dest pê kiriye nirxand. Ayten Kordû di heman demê de bal bir ser peyamên 8'ê Adarê Roja Jinên Kedkar ên Cîhanê û Newroza sala 2025'an. Ayten Kordû her wiha qala daxwaz û dirûşmên li vir derketine pêş, jî kir.

Rê li ber aştiyê vedike

Ayten Kordû di destpêkê de da zanîn banga Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan gelekî girîng e û wiha got: "Bi banga Birêz Ocalan a di 27’ê Sibata 2025’an de ji bo di nava aştî û aramiyê de bijîn, rê li ber gelên ku li vê erdnîgariyê dijîn hat vekirin. Pevçûnên ku bi salan e didomin nîşan didin ku rêbazên leşkerî û polîtîkayên ewlekariyê ji çareseriyê zêdetir pirsgirêkê kûrtir dikin. Di van demên dawî de guherîna dînamîkên li herêmê û cîhanê, bûyerên siyasî yên navxweyî, têkoşîna gelê Kurd a bi salan, parêznameyên birêz Ocalan, felsefe û paradîgmaya azadiyê, têkoşîna gelan û jinan gelekî girîng in. Birêz Ocalan ji ber ku niha li Rojhilata Navîn aktorekî girîng e, di pêkhatina vê pêvajoyê de rol lîstiye. Xurtbûna daxwazên civakî yên demokratîk a li Tirkiyeyê pêwîstî û girîngiya aştiyê derxistiye holê. “Banga Aştî û Civaka Demokratîk” ya Birêz Ocalan di vê çarçoveyê de gavekî dîrokî ye. Lewma bangawaziya 27'ê Sibatê ne tenê ji bo Tirkiye û Kurdistanê, ji bo tevahiya herêmê dikare bibe qonaxeke dîrokî. Helbet ji bo ku pevçûn bi dawî bibin û çareseriya demokratîk pêk were, divê ev bang ji aliyê dewleta Tirk ve cidî were girtin. Ji ber ku Tirkiye encax bi çareseriya pirsgirêka Kurd dikare aştiya xwe ya navxweyî pêk bîne û di pêvajoya demokratîkbûnê de pêşketinên bi wate biafirîne.”

Ji bo avakirina civakek demokratîk

Ayten Kordû da zanîn wê banga Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan bandorê li ser meseleya kurd jî bike û wiha pê de çû: "Ez di wê baweriyê de me ku wê ji bo pirsgirêka Kurd bi rêyên demokratîk çareser bibe, ev bang wê bandoreke girîng bê bike. Banga fesihkirina PKK’ê û ragihandina agirbestê ji bo bidawîkirina şerê çekdarî û vekirina rê ya li ber lêgerîna çareseriya bi rêyên demokratîk gaveke girîng e. Lê di vê xalê de ya girîng ew e ku pêvajo bi avakirina pêbaweriyê bi demê re pêş bikeve û bi gavên yekalî sînordar nemîne. Di banga Birêz Ocalan de tê gotin ku li şûna têkoşîna çekdarî divê siyaseta demokratîk derkeve pêş. Ev ji bo demokratîkbûna Tirkiyeyê gaveke mezin e ku di şûna krîmînalîzekirin û înkarkirina asîmîlasyonê de rastiya kurd bê naskirin. Ji bo avakirina civakeke demokratîk ev firsendeke girîng e.

Her wiha polîtîkayên şer ên li Tirkiyeyê niha xerabûna civakî diafirîne. Lewma ev pêvajo wê di çareseriya pirsgirêkên hemû beşên civakî, bawerî û nasnameyên cuda yên li Tirkiyeyê de geşedanên mezin derxe pêş. Di encamê de 100 sal in ku ev pergal bi siyaseta nixumandina hemû qirêjiyan û bi rêya şer berdewam dike. Birêz Ocalan ev di parêznameyên xwe de bi awayekî berfireh nirxand. Ev pêvajo ber bi pêvajoya muzakereyê ve diçe. Ji bo vê jî beriya her tiştî gavên weke bidawîkirina polîtîkayên qeyûman, xurtkirina rêveberiyên herêmî, berdana siyasetmedarên girtî û siyaseta demokratîk, dikarin pêvajoyê ber bi aştiyeke mayînde ve bibe. Di vê xalê de, beriya her tiştî li şûna krîmînalîzekirina siyaseta Kurd de, divê rêyên beşdariya pêvajoya demokratîk bi azadkirina hevalên me yên ku weke parçeyek tevgera siyasî ya Kurd siyaset kirine, bên vekirin. Ji bo xebata saxlem a siyaseta demokratîk girîng e ku gel ji hêla nûnerên xwe yên hilbijartî ve were birêvebirin.”

Divê dewlet gav biavêje

Ayten Kordû da zanîn piştî banga dîrokî divê êdî dewlet gav biavêje û wiha dewam kir: "Gava herî girîng a ku divê dewlet biavêje, pêşxistina polîtîkayên pêbaweriyê ye û ev wê ewlehiyê mayînde bike. Divê dev ji înkarkirina gelê kurd berdin. Ji bo vê jî divê tecrîda li ser Birêz Ocalan bi temamî bê rakirin, ji aliyê fizîkî ve azad be, bixebite û bi her kesî re bê astengî têkiliyan deyne. Ji ber vê yekê ez wisa difikirim ku pêvajo tenê bi rêveçûna bi awayekî şefaf û bi diyalog û bi beşdariya hemû aliyan ve dikare bibe muzakere. Dema ku şert û mercên xebatê yên azad bên peydakirin, nexşeya rê ya zagonên hiqûqî yên demokratîk derdikeve holê. Reformên weke ku partiyên siyasî bi serbestî tevbigerin, parastina azadiya ramanê, bihêzkirina rêveberiyên herêmî û hwd. Bi hezaran girtiyên siyasî di zindanan de hene. Di heman demê de divê mekanîzmayên diyalogê bi girtina tedbîrên pêbaweriyê bên xurtkirin. Gavên herî girîng ên ku di vê xalê de têne avêtin ev in.

Parastina azadiya ramanê û mafê rêxistinbûna siyasî girîng e. Divê rê li ber siyaseta demokratîk a ji bo çareseriya pirsgirêka Kurd bê vekirin. Divê rêz li îradeya gel bê girtin û tayînkirina qeyûman bi dawî bibe. Avakirina mekanîzmayên diyalogê girîng e. Pêvajoyeke aştiyê ku hemû beşên civakê karibin beşdar bibin divê bê avakirin.”

Li qada navneteweyî jî bandor kir

Ayten Kordû da zanîn heger ev pêvajoya ji aliyê her du aliyan ve jî bi gavên şênber bê pêşwazîkirin wê destkeftiyên baş jî bên bidestxistin û wiha dewam kir: "Ev bangawazî ji bo bidawîkirina pevçûnên çekdarî û avakirina civakeke demokratîk gaveke pir wêrek e û ji aliyê pêşengên dîrokî ve jî tê xwestin. Ev hêzek mezin û bi bandor e. Ev rewş nîşan dide ku pirsgirêka Kurd êdî ne tenê pirsgirêkeke herêmî, ya cîhanî ye û xwedî girîngiyek mezin e. Hem ji bo Tirkiye, hem ji bo Kurdistan û hem jî ji bo herêmê destpêka serdemeke nû ye. Ger ev derfet baş were nirxandin, ji bo tevahiya herêmê dibe destkeftiyek girîng. Banga Ocalan di qada navneteweyî de jî bandorek mezin kir. Yekîtiya Ewropa, Neteweyên Yekbûyî û gelek rêxistinên mafên mirovan ev bang pêşwazî kirin. Civaka navneteweyî tekez kir ku ev bang ji bo aramiya herêmê jî girîng e. Bi taybetî Yekîtiya Ewropayê diyar kir ku gavên Tirkiyeyê wê di warê demokratîkbûyîn û mafên mirovan de bavêje wê bandoreke erênî li têkiliyên wê yên bi YE re jî bike. Yanî ev banga dîrokî ya Ocalan ne tenê bi Tirkiyeyê re sînordar bû, li ser herêmê û cîhanê jî bandor kir.

Li hemberî pevçûn û bêîstiqrariya li Rojhilata Navîn berdewam dike, li herêmê lêgerîna aştî û aramiyê zêde kir. Ev bang ji bo aştiya herêmê weke gaveke girîng hat dîtin. Her wiha kesên ku li cîhanê ji bo aştî û demokrasiyê têdikoşin ev bang bi erênî pêşwazî kirin û diyar kirin ku ger Tirkiye vê pêvajoyê bi serkeftî bibe serî, ji bo aramiya herêmê ev wê bibe destkeftiyek girîng.”

Jin li qadan xwedî lê derketin

Ayten Kordû da zanîn li qadên 8'ê Adarê Roja Jinên Kedkar ên Cîhanê jî piştgiriya ji bo banga dîrokî hatiye kirin û wiha got: "Banga Aştî û Civaka Demokratîk” ya Birêz Ocalan bandoreke girîng li ser 8'ê Adarê jî kir. Li vir jinan jî daxwaza aştî û azadiyeke mayinde kirin. Herî zêde jî ev bang wê bandorê li ser jinan bike. Ji ber ku yên her tim bi tundî û neheqiyê rû bi rû dimînin jin in. Lewma jinan li qadên 8'ê Adarê dengê xwe bilind kirin û xwedî li vê bangê derketin. Peyama ku Abdullah Ocalan ji bo jinan şandibû û di 8'ê Adarê de hat xwendin. Di vir de azadî û rêxistinbûyina jinan derketibû pêş. Lewma jinan guh dan vê peyamê û daxwaza azadiya fîzîkî ya Abdullah Ocalan kirin.”

Banga Aştî û Civaka Demokratîk ya Birêz Ocalan bandoreke girîng li ser 8'ê Adarê jî kir. Di heman demê de rengê Newroza îsal jî guhert. Agirê Newrozê ji bo aştî, azadî û berxwedanê geş bû.

Li Newrozê piştgiriya banga dîrokî

Ayten Kordû diyar kir ku li Newroza 2025'an daxwaza azadiya fîzîkî ya Abdullah Ocalan derketiye pêş û wiha bi dawî kir: “Em dikarin bêjin ‘Banga Aştî û Civaka demokratîk’ di heman demê de rengê Newroza îsal jî guhert. Îsal bi dirûşma 'Rêbertiya Azad Civaka Demokratîk' Gelê Kurd Newroz pêşwazî kir û bal bir ser azadiya fîzîkî ya Abdullah Ocalan. Li 89 navendên cuda peyama berdewamiya têkoşîneke mayinde hat dayin. Gelê Kurd bi cil û bergên xwe yên kurdî tevli Newrozê bû û piştgirî da banga dîrokî. Agirê Newrozê ji bo aştî, azadî û berxwedanê geş bû. Jinan li qadên Newrozê dirûşmeyên xwe berz kirin û soza mayindekirina têkoşîna ji bo destkeftiyên xwe dan. Her wiha jinan li qadên Newrozê gotin, 'Kîlîda çareseriyê di destê Birêz Ocalan de ye'. Divê êdî dewlet piştî vê banga dîrokî gavê biavêje.”

Tabloya aştiyê xêz bikin

● Dêrsim Zêrevan

Her çiqas ez bi hunera sînema re mijûl dibim jî, ez aştiya jiyanê di tabloya wêneyê de jî xeyal dikim. Ez difikirim ku xêza destpêka dîroka mirovahiyê, wateya jiyanê pênase kiriye. Ji hev fêhmkirin, xwe dana fêhmkirin, yê li hemberî xwe fêhmkirin bi xêzekê, zimanê aştiya jiyanê ya pêwendiyê afirandiye. Ji ber vê yekê di navbera mirov, dayik-xwedavend de pêwendiya evîna xêzika jiyanê ava bûye. Ji pênaseya wê ya ji her xêzê re, aramî û dostaniya di navabera wê û sirûştê de pêşketiye. Lewma tabloya jiyana dayikê bûye aştiya jiyanê. Ji ber ku ez xwe ji wê nifşê dayikê, kok û erdnîgariyê dibînim, ez xwe ji van hest û daxwaziyê jî dûr nabînim.

Ji xêzika roja yekem ya heyva hîlal, heta tijebûna heyvê û nûjenkirina bedena xwe nepeniya wê di vê tabloyê de veşartî ye û malzaroka wê çiqas dişibe nûjenî û herikîna gerdûnê keşif dike. Bi avêtina tîşkên berbanga rojê heta hilatina wê, tevgera wê destpê dike. Pê re zindî dibe, diherike û bi afirîneriyê re dikeve pêşbirke. Bi qasî tîna rojê dilgerm û rih sivik dibe. Her demsaleke ku roj dijwariya xwe diguhere, di derûniya wê û zindiyê gerdûnê de çi şopan dihêle rave dike. Lewma di hevokê felsefeya Ezdatiyê de biwêjeke wiha li pêş e. Ango nirxên roj û dayikê hemaheng in. (Li ser van axan despêkê jin şiyar dibe û paşê roj hiltê.) Tenê zindîkirina wateya wê bixwe jî çiqas sipehî ne! Dilê mirov lê dide, diperpite ji xiroşan.

Ji xwe di tevgera sitêrkan de, hestên wê difûre. Ji pêlên enerjiya ku ber bi wê ve tên pêşerojê ji hev derdixe. Li stêrka temaşekirin mîna hûnerê dike adet. Weke stêrkek ku li ser pişta stêrkekê dijî bextewer û hestê wê paye dibe. Lewma xwe ji wê kêm nabîne ku navê "Stêrkbanû", "Rojbanû", "Heyvbanû" lê kirine û li kamilbûna xwe ya bi rastiya vê xwezayê re hatiye hûnandin sermest dibe. Ev çi tabloyeke bedew û çelenge? Dibe ku tabloya aştiya jiyanê ya yekem ji wan rojan maye. Ji bin kavilê dîrokê derxistin û bibîrxistin jî erkê parsekê aştiyê ne.

❖ Jin, jiyanê diafirîne

Simbila genîm, di gelek tabloyên kevnar û pîroz de weke sembola jiyanê hatiye bikaranîn. Weke jina ku bi bereketa malzarok, keda destê xwe û bi bîrweriya xwe ya zanyarî civak li derdora xwe gerandiye... Her çiqas di aliyê şêweyê de jin û simbil naşibin hev jî, lê ketina toveke genim ya hembêza axê, bi barîna baranê xwe ji tovê xwe zêde kirin diyalektîka xwezayê ye. Li gorî vê yekê hemû zindî ji bo nifşên xwe bidomînin xwe zêde dikin. Heman diyalektîk ji bo hevjiyana însan a bi jinê re jî bi heman pîvan û wateyê xwe dide der. Em dikarin bêjin ku ev tablo di aliyê wateyê de sîmetrîk e, zindî ye. Ger em herdû xêzên simbil bi xwezayê, jinê û bi jiyanê re ji kûrahiya dîrokê bi awayekî geometrîk ji xeta aso bikşînin, heta ku di wêneyê me de were plana nêz, em ê di aliyê şêwe û wateyê de hestê kûrahiya sermedî yê bê dawî bijîn.

❖ Jiyan ji heqîqetê dûr xistin

Fitloneka demê ya temamkirina gerdûnê bi xêz, reng û wateyê hatiye afirandin. Cudahî û dijbertiyê hev jî encameke rengîn û lihevhatî çêkiriye. Tabloya jiyana gerdûnî bi hişmendî û çavên tazî di her demê de, bi bêqusûriya xwe ya xêz, reng û wateyê û bi enerjiyeke hunervanî şêwe girtiye. Mirovan bi heyranî li vê mûcîzeya ku di nav de bûn têmaşe kirin. Xwestin bi nav bikin û helbest lê anîn. Ji bo ku pesnê wê bidin çîrok li hev rêsan. Bi dengê ku ji qirika wan derdiket sitranê evînî jê re gotin. Her erdeke rast bi guvend û semayan xemilandin. Jixwe wateya peyva şadî jî ji aştiyê tê.

Di dîrokeke dirêj ku dayik û xweza hemaheng bûn, tabloya aştiya jiyanê her wek xwe ma. Heta ku wateya rengê şîn û sor ji hev cûda kirin. Herdu rengên bingehîn ku ronahî û tariya jiyanê bi hev diguhestin, ji nasnameya heqîqeta wan be par hiştin. Bi nezaniya xwe ew tewambar kirin. Nav û wateyên cuda li wan bar kirin. Ji wê roja ku peşkên sor dipijiqîn ser tabloya jiyanê, rêya aramî û aştiyê şaş kirin. Rengê şîn jî êşa pênasaya ku lê hatiye kirin dikşîne. Her reng bi xwezaya xwe xweşik e. Dema bi hevbeşiya rengan rengên cuda diafirîne xweşik e. Bi guhertina zeman û mekan ve xweşik e. Ya ku wateya xweşkahiya wê, bi kîrêtiyê diguherîne, tenê nerînên me ne. Em dixwazin çi, çawa bibînin ji bo me ew rastî ye. Lê belê ti carî ev ne heqîqet e.

❖ Tabloya bêrûmetiyê

Her ku çû tabloya aştiya jiyana civaka dayikê, bi destê serdestiya mêr bi xêzên hişk ku siya xwe biteyisîne, bi rengên sar û vemirî hatin çêkirin. Paşê êdî di dewsa wateyê de bêhêvîbûn û xemgînî peyda bû. Di her serdemeke ku deshilatdariyê xwe bi navên cuda pênase kirin, di bin bandora împarator, mîr, arostokrat, ol û hwd. de ekola xwe ya şêwekariyê pêş xistin. Li her derê serketina desthilatdaran, dagirkirin, talankirin, şelandin, nêçîr, kole û cêrî di tabloyên bazara bazirganan de di nav pêşbirkê de bûn. Hunermendên ku cihê wan di civakê de mîna periyên bihûştê bûn, edî dihatin kirêkirin da ku wêneyên qiral, esîlzade, hevjîn û kiryarên wan xêz bikin. Şêwekarên ku bi vê yekê ne razî bûn an ji birçîyê dimirin, an jî dawî li jiyana xwe dianîn. Ji ber ku xwe di nav vê tabloya bêrûmetiyê de didîtin. Hunermend êdî ne ye civakê, yê bazarê bûn. Ji aliyê desthilatdaran ve bi her awayî hatibûn kirîn. Di serî de ya ku hatibû kirîn û firotin hest, raman, xêz, huner û berhemên wan bû. Ya ku dima tenê bazar û pere bûn.

Hunermendan di serî de pişta xwe dan xwezayê û jinê. Ji bo pesnê şerê sermayedaran bikin aştî firotin. Êdî di dewsa periyên bihuştê de, rûpoşê zebaniyê dojehê hebûn. Ji wê rojê heta roja me ya îro aştî tenê xewn û xeyaleke şêrîn e ku serê her sibeheke nû, bi dengê top û teyaran em ji wan şiyar dibin.

> Ji pişt giraveke dûr, neviyên Dicle û Firatê, zarokê welatê şilêr û nergizan, îro bi xwebexş hostetiya hunera vê tabloyê digrin ser xwe. Kîjan şer dikare xwe li ber çar şaxikê nergizên vê tabloya ku mizgîniya bihara vê demê ye bigre? Li welatê ku jin êdî hunervanê wê ne, aştî wê teqez mîsoger bibe.

Ji zû ve li ser van axan bêrêzî li çarika sipî ya serê dayikan hatiye kirin. Ew çarika ku ji bo şer raweste diavêjin erdê... Nifş û zarokên bê xêr ku ji çanda dayîkê dûr ketine ev kirin.

❖ Cih nedan azadiyê

Di vê serdema ku desthilatdarî di lûtkaya herî jor de cihê xwe digre, bi birdoziyeke ku raste rast nirxên civaka çandî û dîrokî, cewherê jinê û xwezayê hedef digire li ser kar e. Hostatiya vî karî bi rêya kesên ku bi navê hunerê kar dikin pêk tînin. Mirovên ku bi armanceke pak û paqij ketine ser rêya hunervaniyê, bûn deyndarê xeyal û armancên xwe. Yên ku li pey armancên berjewendiyên xwe yê deshilatdariyê bûn, di vê qada pîroz de, dibin navê xwedêkirina takekesî û şehweta ezeziyê de, ji exlaq û sedema kirina hunerê dûr ketin.

Lewma yên hewil dan ku tabloyên xwe çiqas berovajî û fehş bike ewqas tê temaşe kirin.

Jin jî kirin keyneka sereke ya vê tabloyê ku li ser her parçeyeke bedena wê, bazarên cuda were kirin. Jin, di vê tabloya ku her kes bi dilbijînê lê têmaşe dikir bi tenê bû. Zilamê ku li gorî berjewendiyên xwe ev nîşan dida, bi hostatiya fêlbaziya xwe ji vê qezenc dikir. Ji bo temaşekirin û dilbijînê xurttir bike, yên derdor gêj û serxweş bike rêbazên derveyî aqilan pêş dixe. Di şerê vê tabloyê de mirovahî êdî ber bi jirêderketineke bê veger ve diçe.

❖ Hemû yek reng in

Tişta herî bi êş ew e ku di vê serdema me ya qaşo pêşketî de, di nava mûzeyên cîhanê de, ji tabloya azadiyê re cih nîne. Hunervanê ku li ser vî navî hema hinas ji wa dertê jî mîna ku dawî li nifşên wan hatibe bi şermokî û melûlî disekinin. Êdî hemû tablo û tiştên di van tabloyan de tên xêz kirin dişibin hev. Çima êdî ev tablo yek reng in? Tabloyên pir tije û qelebalix in, lê hestên qebristanê didin mirov. Tevlîheviya derûnî û bedenê, netêrbûna rih, guherîna peyam û wateyê surrealîzm jî derbas kiriye. Lê di wê kêliya ku mirov dibêje her tişt bi dawî bû, ji keviyeke tabloyê ku pir ne diyar û balkêşe çirûskek ronahiya wê diçirisîne xwe dide der. Û dibe çirûskek ji pêla hunervaniyeke nû re ku jiyan ji nû ve li ser rayê xwe şîn bibê û aştî bibe hinasa wê.

❖ Jin pêşengên bihara aştiyê ne

Ez dixwazim tabloya ku ez îro ji mecbûrî lê temaşe dikim na, ya ku ez pê bawer dikim û hez dikim bibînim. Tabloya cîhaneke bê sînorên rêsayî, bê şer û kuştin be. Ji bîr, bawerî û çanda pirreng re rêzdarî hebe. Mirov ji hev hez bikin, ji xwezayê, ji jiyanê hez bikin. Zarok bi kêf û şahî bilîzin, jin û hemû mirov bi awayekî azad bijîn. Her demsal ne bi xemgînî û germa dijwar a şer, bi hêvî û hestê bihara şîn û xweş were. Ma li tabloyeke weha kî naxwaze temaşe bike? Ji pişt giraveke dûr, neviyên Dicle û Firatê, zarokê welatê şilêr û nergizan, îro bi xwebexş hostetiya dîzayna hunera vê tabloyê digrin ser xwe. Kîjan şer dikare xwe li ber çar şaxikê nergizên vê tabloya ku mizgîniya bihara vê demê ye bigre? Li welatê ku jin êdî hunervanê wê ne, aştî wê teqez mîsoger bibe. Jinên Kurdistanî çawa ku wêneya jiyana mirovahiyê xêz kirin, îro jî ji vî serê cîhanê heta wî serê cîhanê, wê keskesora aştiyê bineqişînin. Ger jina evînê sedema berziya giravê ye, wê jin jî di tabloya bihara aştiyê de, di berhevkirina nergizan de sermedî bin.

Yek ji pêşengên têkoşîna jinê ya Fars:

Sadiqeh Dowlatabadi

Dema biryara komkirina rojnameya jinan Zaban-e Zanan bi gotina "Tu sed salan zû hatî dinyayê" ji Sadîqeh Dowlatabadî re ragihandin, wê ev bersiv da: "Hûn şaş in, ez sed salan bi derengî hatime dinyayê. Eger rewşa wisa ba min ê destûr nedaba ku jin îro esîr û dîlên zincîrên zilaman bin."

● Newaya Jin*

Rojnamevan û femînîsta Îranî Sadiqeh Dowlatabadi yek ji kesayetên pêşeng ên tevgera jinê ya Fars bû. Sala 1882'an (li gorî hin çavkaniyan sala 1883'an) li bajarê Isfahan ê Îranê ji dayik bû. Bavê wê Haj Mirza Dowlatabadi hiqûqnasekî olî yê pêşverû, dayika wê jî Khatameh Begum bû. Bavê wê destûr da ku keça wê li Tehranê perwerdeya bi Farsî û Erebî werbigire. Sadiqeh piştre li Akademiya Dar-ol Fonoun'ê perwerdeya xwe ya navîn dewam kir û li gel du birayên xwe Yahya û Muhammed Ali ku ji pêşengên Tevgera Meşrûtiyet û Komeleya Perwerdeyê bûn, perwerdeya xwe dewam kir.

◆ Di 15 salî de hate zewicandin

Malbata wê heta astekê xwedî jiyaneke azad bû, lê belê ji ber ku di wê demê de ji bo zarokên keç dibistan tine bû Sadiqeh Dowlatabadi hîn di 15 salî de neçar ma ku bi kesekî bi navê Etezad al-Hakma re bizewice. Ji ber ku nebûn xwedî zarok, di demeke kurt de ji hev cihê bûn. Dowlatabadi jiyana xwe ya ji niha û pê ve bi têkoşîna ji bo wekheviya jinan dwam kir û li Îranê bû yek ji aktîvîstên jin ên pêşeng. Piştî ku zewaca wê bi dawî bû li Tehranê bi cih bû û bi komek ji jin ên pêşeng Komeleya Mokhadderat ava kir. Komele ji aliyê jineke bi navê Banoagha Begum ve dihate birêvebirin û destpêkê karên xwe bi rengekî îllegal dimeşand. Endamên komeleyê sala 1905'an piştî ku biryarnameya destûra bingehîn li Tehranê ji aliyê Muzafferduddin Şah Kaçar ve hate îmzekrin, piştgirî dan ku ev kar bê pêşvebirin. Lê belê li gel vê piştgiriyê jî dema ku pêşnûmeqanûna Îranê ya nû hate amadekirin, mafên jinan ji nedîtî ve hatin. Her wiha hin endamên parlamentê yên ku bi piştgiriya jinan hatin hilbijartin, li ber perwerdeya jin ên ciwan rabûn.

◆ Ji bo serxwebûna aboriyê ya jinan xebitî

Komeleya Mokhadderatê giranî da ser wî karî ku dibistanên keçan bêne avakirin, rêjeya lêçûnên cihêzê bê kêmkirin, piştgirî ji hilberîna xwecihî re bê dayin û Banka Neteweyî ji nû ve bê vekirin. Dowlatabadi ku dixwest alîkariyê bide tevlîbûna jinan a li nava kar, bi çend jinên ji komeleyê li nava kafe û kargehan digeriya û hewl dida tevlîbûna jinan a li hilberînê û aboriya xwecihî teşwîq bike. Sala 1909'an piştî ku şêwirmendên malî yên Rojavayî ji bo Îranê hatin wezîfedarkirin, Rûsyayê ultîmatom da Îranê. Li ser vê yekê Sadiqeh Dowlatabadi û jinên din ên endamên komeleyê li parlamentê civîneke mezin lidar xistin. Çekên ku xistibûn binê kiras û kefenên li xwe kiribûn bi rengekî sembolîk nîşan dan û peyama wê yekê dan nûnerên welêt ku eger nikarin welêt bi rê ve bibin û nikarin li ber hêzên biyanî rabin hingî divê xwe bidin aliyekî û bihêlin ku hinekî din welêt bi rê ve bibin.

Sadiqeh Dowlatabadi sala 1915'an li Isfahanê vegeriya. Endama Komeleya Azadiya Jinê bû ku wê demê ji komeleyên din bêhtir bal dikişand ser mafên jinan û li ber kevneşopiya serweriya mêr a serwer radibû. Di sala 1918'an de şîrketa 'Seyidat Îsfehan' ava kir û ji bo jin ji aliyê aboriyê ve serbixwe bibin li Îsfahan, Yezd û Kirmanê sê febrîqeyên kincan vekir. Di sala 1921'ê de piştî ku çû Tehranê şîrketa 'Tajarib Al-Seyidat' ava kir ku weke dewama armancên şîrketa 'Seyidat Îsfahan' ên li wî bajarî bû.

◆ Ji ber ku dibistan ji keçan re vekir êşkence lê hate kirin

Dowlatabadi di wê baweriyê de bû ku yekane rêya pêşveçûna jinan perwerde ye. Li Isfahanê bi mezûna Dibistana Emerîkayê ya Tehranê Badraldji Rakhshan Dibistana Şerîatê ava kir ku yek ji saziyên sereke yên wê demê bû. Lê belê dibistanê tenê sê mehan dewam kir. Piştî vê yekê di sala 1917'an de dibistaneke din a keçan vekir ku navê wê Om-al-Madares (Dayika Dibistanan) bû. Ev dibistan jî ji ber nerazîbûna muxafazakarên oldar hate girtin û Dowlatabadi hate binçavkirin û sê mehan êşkence lê hate kirin.

◆ Rojnameya dengê jinan ava kir

Dowlatabadi ku dest ji têkoşîna xwe berneda, bi çend jinan re li Isfahanê komeleyek bi navê Khatin Isfahan ava kir ku bal dikişand ser mafên jinan. Sadiqeh Dowlatabadi dît ku ji bo perwerdeya jinan pêwîstî bi nûçe û gotarên li ser pirsgirêk û fikarên jinan heye û ji bo rojnameyeke bi navê 'Zaban-e Zanan' (Dengê Jinan) ava bike serî li Wezareta Perwerdeyê da. Beriya ku bersiv ji Wezareta Perwerdeya Mîllî ya li ser serlêdana ji bo rojnameya 'Zaban-e Zanan bê dayin di sala 1919'an de li mala xwe rojname bi çar rûpelan weşand. Piştî rojnameya 'Shokofe' ya bi edîtoriya Maryam Omid, rojnameya 'Zaban-e Zanan' rojnameya destpêkê ya li ser mafên jinan bû û ragihand ku tenê jin û keç dikarin serlêdanê bikin. Rojnameyê beriya her tiştî girîngî da perwerdeya keçan û destnîşan kir ku divê ji bo wan dibistan bêne avakirin. Li gel vê yekê cih da mijarên 'hilbijartina hevjîn', 'pîvanên zewacê' û 'pîvanên îdareya malê'. Pîvanên kevneşop û baviksalar ên li vê qadê rexne kir û ji bo guhertina wê planên nû pêşkêş kir.

◆ 'Tu sed salî zû ji dayik bû!'

Rojnameya 'Zaban-e Zanan' li pêşberî meseleyên welêt xemsar nebû. Di sala 1919'an de peymana 'Anglo-Pers' rexne kir, bandora Îngiliz şermezar kir û lîderên siyasî rexne kir. Ji ber vê yekê jî tundrewên olî êriş birin ser ofîsa rojnameyê û gef li Dowlatabadi û jinên din ên li rojnameyê dixebitîn xwarin. Ev gefxwarin li pêşiya wan nebû asteng. Serokwezîrê Îranê Tonekaboni nameyek ji rayedarên Isfahanê re şand û ferman da wan ku rojnameyê kom bikin. Serkêşê rayedarên Isfahanê biryara komkirina rojnameyê bi gotina 'Tu sed salî zû ji dayik bû' ji Sadiqeh Dowlatabadi re ragihand. Dowlatabadi ev bersiv da: "Hûn şaş in; ez sed salî bi derengî ji dayik bûm. Ji ber ku eger rewş bi vî rengî bûya, min ê destûr nedabûya jinên di bin zextê de ne bibûya dîlgirtiya zincîrên we yên mêr." Rojname bi 57 hejmaran weşana xwe kir. Piştî ku di 1'ê Çileya 1921'ê de hate qedexekirin, Dowlatabadi vegeriya Tehranê û karên xwe li vê derê dewam kir. Li gel komek ji jinan Komeleya Tecrûbeyî ya Jinan û dibistanek ji bo keçên dezavantaj ava kir.

◆ Tevlî Kongreya Jinê ya Navneteweyî bû

Sadiqeh Dowlatabadi di sala 1922'an de çû Fransayê û rojnameya 'Time' jî di nav de ji gelek rojnameyan re li ser serxwebûna jinê gotar nivîsî û kolejek ava kir. Sala 1926'an tevlî Kongreya Jinê ya Navneteweyî bû. Di kongreyê de li ser mafên jinan axaftineke girîng kir. Careke din li Îranê vegeriya û vê carê ne tenê ji bo mafên wekhev têkoşiya, di heman demê de hewl da nêzîkatiya sernixumandinê jî rake. Di sala 1935'an de bû yek ji damezrînerên Navenda Jinê ya Îranê. Sala 1951'ê dema ku Muhammed Musaddik qanûna hilbijartinê revîze kir Dowlatabadi nameyek jê re nivîsî û bang lê kir ku mafê dengdanê yê jinan jî tevlî bike. Daxwaza wê nehate qebûlkirin, lê belê li gel hevalên xwe yên ramanger û aktîvîst di vê çarçoveyê de hewldanên xwe dewam kir. Li Îranê mafê hilbijartinê û dengdanê yê jinan di sala 1962'an de hate naskirin. Lê belê Dowlatabadi ku ji bo vê yekê kedeke mezin da, bêyî ku vê rewşê bibîne di 30'ê Tîrmeha 1961'ê de li Tehranê ji ber nexweşiyê jiyana xwe ji dest da û li goristana Zargandehê hate veşartin.

◆ Gora wê ji holê hate rakirin

Di wasiyeta xwe de kir şert ku ti jin bi rengekî sergirtî tevlî merasîma cenazeyê wê nebe. Alîgirên tundreiyê jî ev yek ji xwe re kirin hincet û di sala 1979'an de êrîş birin ser gora wê. Êrîş her wiha li hemberî gorên birayên wê Muhammed Ali û Mahmud Neriman jî hate kirin. Di dema şaredariya Mahmud Ahmedinejad de bi armanca jiholêrakirina gora wê li vê derê parkek hate avakirin. Sadiqeh Dowlatabadi ku goreke wê jî nema be, bi têkoşîna xwe ya ji bo mafên wekhev ên jinan di dîroka têkoşînê ya jinên Îranê de tevlî karwanê nemiran bû...

**** Ev nivîs di İlona 2024'an de bi zimanê Tirkî di rojnameya me de hate weşandin.***

https://www.newayajin.net/fars-kadin-mucadelesine-yon-veren-isim-sadiqeh-dowlatabadi/

Y. Özsökmenler

Amed

Berlin

İstanbul

Küresel kadın direnişi: 8 MART

Amerikalı tekstil işçisi kadınların yaşamları pahasına emek sömürüsüne karşı eşit işe eşit ücret talebiyle gerçekleştirdikleri direnişle başlayan 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nde, dünyanın dört bir yanında milyonlarca kadın meydanlarda, sokaklarda buluşarak barış, özgürlük, adalet ve şiddete karşı bir kez daha seslerini yükseltti. Hemen her yerde militarist, milliyetçi, kadın ve eşitlik düşmanı despot iktidarlar, kadınlara, gençlere, emekçilere ve halklara savaş açarken; kadınların özgürlük isyanları herkes için umut kaynağı oldu.

En kitlesel eylemler Latin Amerika'da

Latin Amerika ülkeleri kadın eylemlerinin en kitlesel gerçekleştiği yerler oldu. Şili, Peru, Kolombiya, Uruguay, Paraguay ve Bolivya, Kosta Rika, Dominik Cumhuriyeti, Ekvador ve El Salvador gibi ülkelerde cinsiyete dayalı şiddeti reddeden, eşitlik ve adalet talep eden sloganlar sokaklarda yankılandı. Meksika'nın çeşitli kentlerinde yüzbinlerce kadın "özgür, güçlü, canlı ve korkusuz" şiarıyla yürüdü. Yürüyüş sırasında polisin şiddet kullanması üzerine kadınlar "Onları canlı aldılar ve biz onları canlı istiyoruz" sloganları atarak şiddet konusunda yeterli duyarlılığı göstermeyen savcılık ofislerini ateşe verdiler. Arjantin'de on binlerce kadın "faşizme, ırkçılığa, ataerkilliğe ve kapitalizme karşı" şiarı altında yürüyüşe geçti. Şili'de milyonlarca kadın kendisini "feminist" ilan eden Gabriel Boric hükümetinden, toplumsal cinsiyet mücadelelerini daha da derinleştirmesi ve hala tabu olan ücretsiz kürtaj hakkı talepleriyle yürüdü.

Madrid

Mexico

Pakistan

Şili

Avrupa'da 8 Mart

Almanya'da kadınlar 8 Mart'ı grevlerle karşılarken; Fransa'da Grève Féministe kolektifi ve çeşitli sendikalar da 8 Mart'ta ülke çapında feminist grev çağrısı yaptı. İsviçre, İtalya, Norveç, Yunanistan ve İspanya'nın da arasında olduğu pek çok ülkede kadınlar savaşa, yoksulluğa, eşitsizliğe, ırkçılık ve cinsiyetçiliğe karşı sokaklara döküldüler. Bir günde 5 kadının erkek şiddeti ile katledildiği, sadece 2024 yılında katledilen kadınların sayısının 500'lere yaklaştığı Türkiye ve Kürdistan'da da kadınlar baskılara ve gözaltılara rağmen büyük bir coşku ile alanlara aktılar. Neredeyse bütün kentlerde mahallelerden köylere kadar 8 Mart'ı barış ve özgürlük için isyan ruhuyla kutladılar.

Kadınlar çağrıyı sahiplendi

Özellikle Kürdistan kentlerinde "Kadın özgürlük mücadelesiyle barışı örgütlüyoruz. Em Bi Têkoşîna Azadiya Jinan Aştiyê Rêxistin dikin" şiarıyla gerçekleşen eylemlere 27 Şubat'ta Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın yaptığı "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı" damgasını vurdu. Kürt kadınları her yerde sayın Öcalan'ın çağrısına sahip çıkacaklarını ve sürecin takipçisi olacaklarını haykırdılar. Sayın Öcalan ayrıca kadınlara yönelik ayrı bir çağrı daha yaparak Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı'nın aynı zamanda kadınlar için de bir rönesans olacağını belirtti. Kadınlara yaptığı çağrıda, kadın sorununun Kürt sorunundan daha derin bir sorun olduğunu vurgulayarak "Tecavüz kültürü aşılmadıkça; felsefe, bilim, estetik, etik, din alanlarında toplumsal hakikat açığa çıkmaz. Yeni dönem toplumun derinliğine gömülü erkek egemen kültürü yıkmadıkça Marksizm'in de kanıtladığı gibi sosyalizm başarısı da mümkün olmayacaktır. Sosyalizme kadın özgürlüğünden gidilir. Kadın özgürlüğü olmadan sosyalist olunmaz. Sosyalizm olmaz. Demokrasi olmadan sosyalizme gidilemez. Dönemin ruhu demokratik siyaset, dili de barış dilidir" dedi.

Barış demokratik toplumla sürdürülebilir

Kadınlar Kürt Halk Önderi Öcalan'ın çağrısını büyük bir coşku ile karşıladılar. Çünkü onlar savaşların cinsiyet eşitsizliği temelinde ortaya çıkarak bütün bir yaşamı yakıp yıktığını biliyorlar. Çoğunlukla erkeklerin karar verdiği savaşlarda, erkek egemen sistemler tüm şiddet biçimlerini bütün çıplaklığıyla uygularlar. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, erkekliğin, ırkçılığın, militarizmin, tacizin, tecavüzün, yoksulluğun alabildiğine arttığı savaşlarda, kadınların payına şiddet, acı, gözyaşı ve sürgün düşer. Üstelik şiddet, sadece ordoların karşı karşıya geldiği silahların konuştuğu bir durum da değildir. Bugün kapitalist ülkelerin ve neoliberal despot iktidarların halklara, kadınlara, gençlere, emekçilere ve doğaya karşı uyguladığı özgürlük karşıtı politikalar sonucu ortaya çıkan kadın kırımı, iş cinayetleri, işsizlik, yoksulluk, açlık, ıstırap, bakımsızlık, hastalık, çevrenin tahrip olması, yabancılaşma, dışlanma da şiddetin ve savaşın biçimleridir. Bu nedenle barış sadece silahlı savaşların durması değil şiddetin tümüyle ortadan kalkması olarak ele alınmalıdır. Sayın Öcalan tam da bu nedenlerle barışı demokratik toplum çağrısıyla birlikte yapmaktadır. Barışı ve özgürlüğü savunmak onu yaşanabilir ve sürdürülebilir hale getirmek, yani demokratik topluma ulaşmakla mümkündür. Tarih boyunca, militarizme, şiddete, savaşa ve savaş politikalarının beslediği eşitsizliğe en çok karşı duran ve savaşa karşı barışı en çok kadınlar savundu. Çünkü savaşlarda tacize, tecavüze uğrayanlar; esir alınıp köle pazarlarında satılanlar; çocuklarının ardından göz yaşı dökenler; yerinden yurdundan göç etmek zorunda kalanlar; yoksulluğa ve yoksunluğa mahkum edilenler hep kadınlar oldu.

Sadece savunmak yetmez

90'lı yıllarda Kürdistan'da korucu ve askerlerin; Şengal ve Afrin'de IŞİD ve ÖSO'nun taciz ve tecavüzüne maruz kalan, köle pazarlarında satılan, zorla yerinden edilip göçe zorlanan kadınlar, İran'da ahlak polislerinin katlettiği Jina Amini bu baskıların en yakın örnekleri. Bu nedenle kadınlar sadece barışı ve demokratik toplumu savunmakla yetinemezler. Barış ve demokratik toplumun gerçekleşmesi için en önde mücadele ederken kendilerinin bu mücadelenin temel öznesi olduklarını bilinciyle hareket ederler.

Barışın sağlanması kadar, ona kimin ve hangi paradigmanın önderlik edeceği, yol göstereceği ve yöneteceği de önemlidir. Çünkü barışın inşası sırasında toplum buna göre şekillenecektir. Bu nedenle sürece, başta Orta Doğu olmak üzere tüm dünyaya demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü paradigmayı sunan Sayın Abdullah Öcalan'ın yol göstermesi ve süreci yönetmesi kadınlar için hayati önemdedir. Bu sadece silahların susması için değil fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel, kültürel şiddet ve baskının yani genel anlamıyla tüm şiddet türlerinin ve sosyal adaletsizliklerin ortadan kaldırılması için gereklidir. Bu sebeple bugün Sayın Öcalan'a uygulanan tecridin derhal kaldırılması ve tüm toplum kesimleriyle özgür bir şekilde doğrudan ilişki kurabileceği koşulların yaratılması için mücadeleyi yükseltmek her zamankinden daha büyük bir önem kazanmıştır.

Bu mücadele sonuca ulaştığında, yani Sayın Öcalan için özgürlük koşulları sağlandığında elbette kadınlar da kendisiyle görüşmeye, gelişmelerle ilgili bilgilendirme yapmaya ve taleplerini iletmeye imkan bulacaklardır. Sayın Öcalan'ın bu konuda ne kadar hassas olduğunu 2013'te başlayan ve 2015'te Tayyip Erdoğan'ın masayı devirmesiyle sonuçlanan süreçten biliyoruz. Sayın Öcalan o dönemde de heyette bir kadın olmasına rağmen kadınların talepleri ile daha yakından ilgilenmek için görüşme heyetine TJA'dan bir kadın arkadaşın da katılmasını istemişti. Dolmabahçe Mutabakatı olarak bilinen 10 maddelik belgede de Kürt sorununun demokratik çözümü, kimliklerin tanınması, çoğulcu demokratik sistemi hedefleyen demokratik anayasa gibi maddelerin yanı sıra kadın, kültür ve ekolojik sorunların yasal çözümleri ve güvencelerine yer verilmesini sağlamıştı.

İnşa ete kemiğe bürünürse

Şimdi kadınlara düşen görev bulunduğumuz her alanda bir yandan Kürt Halk Önderi Öcalan'ın (adına ne dersek diyelim) içinde yaşadığımız süreci doğrudan yönetebilmesi için gerekli özgürlük mücadelesini yükseltirken bir yandan da sürecin gerekliliğini ve dilini herkese anlatmak, barışın toplumsallaşması için çalışmaktır. Bu arada elbette demokratik toplumu inşa edebilmek için siyasal, sosyal, kültürel ve diplomatik çalışmaları amacına uygun örgütleyebilmek de en başta gelen görevlerden biridir. Barış için mücadele toplumsallaştıkça ve inşa çalışmaları ete kemiğe büründükçe hiçbir iktidar bu gelişmelerin önünde duramaz. 8 Mart eylemleri kadınların yıllardır şiddete ve kadın katliamlarına karşı bütün baskılara rağmen sürdürdükleri mücadeleyi bundan sonra daha da yükselteceklerinin ve Barış ve Demokratik Toplum çağrısına sahip çıktıklarının ilanı oldu. Bu satırların yazıldığı sırada Kürdistan'da Newroz kutlamaları başlamıştı. Kadınlar 8 Mart'ın coşkusunu Newroz alanlarına taşıyarak mücadele kararlılıkları, neşeleri, halayları ve ulusal kimlikleri ile 'Özgürlük İçin Demokratik Toplum Newrozu' kutlamalarının en başında yer alıyorlar. Ve alanlardaki on binlerce kadın şiddetsiz bir yaşam için bir ağızdan 'Jin jiyan azadî' sloganları ile özgürlüğe yürüyüşlerine devam ediyor.

Hemen her yerde militarist, milliyetçi, kadın ve eşitlik düşmanı despot iktidarlar, kadınlara, gençlere, emekçilere ve halklara savaş açarken; kadınların özgürlük isyanları herkes için umut kaynağı oldu.

20 yıllık kolektif emek, direniş hafızası:

Newaya Jin Gazetesi'nin 20'nci yılı nedeniyle benden bir yazı istendiğinde, yine gazetenin katkılarıyla yayımlanan "Her Mevsim Gulan" adlı kitabın tanıtımını seslendiriyordum. Newaya Jin'in geçen 20 yıldaki tanıklığını, henüz okumadığım Gulan'ın hikayesinde aradım. Çünkü kısacık tanıtım metninde o kadar güçlü bir anlatım vardı ki işte bu, gazetenin amacını, derdini, hikayesini ve varlıktaki inadını da özetliyordu:

"... kitabın sayfalarını çevirdikçe, çocukluğundan son nefesine kadar yaşam hikayesine eşlik ettikçe akışkan bir devrimciyi, kendini emeğiyle yaratan bir umut işçisini, Sipan dağı gibi dimdik duran bir iradeyi, aynı zamanda ince ruhlu, vicdanlı özel bir kadını bulacaksınız."

Güler Yıldız

Umut işçisi, hakikatte ısrarcı

Bana göre Newaya Jin buydu: Kendini emeğiyle yaratan bir umut işçisiydi, Kürdistan'ın tüm hafızasını besleyen dağları gibiydi, aynı zamanda Kürdistan'ın tüm nazenin nehirlerine benziyordu. Ve doğanın diyalektiğiydi: Vicdanlı ama hakikatte ısrarcı... Kendi seslerini unutan bir halk için, susturulmuş diller için, yakılan köyler, kesilen ağaçlar, kuruyan ırmaklar için yürüyen kadınlardan biriydi Gulan. Her yürüyüşünde ayaklarının altında ezilen taşlar, toprağa yazılmış eski hikâyeleri fısıldıyordu: "Burada bir köy vardı" diyor taş.

"Burada çocuklar oynardı" diyor rüzgâr. "Burada kadınlar su taşırdı" diyor kuruyan nehir yatağı.

Unutturmaya teşne zamana inat

"Bin yıl önce de burada bir kadın vardı" diyor. O da direniyordu. O da unutulmamak için yürüyordu...

Gulan'ı unutturmayan o rüzgarın diliydi Newaya Jin. Daha Gulan gibi yüzlerce, binlerce özgürlük savaşçısı kadının zorlu hikayelerini bize ve unutmaya teşne zamana ısrarla anımsatan onlardı... Zorunluluk ve inanç arasındaki o ince çizgide, kadın gerilla yalnızca bir savaşçı değildi. O, aynı zamanda bir anlatıcıydı. O, suyu kurutulmuş nehirlerin, yakılmış ormanların, harabeye çevrilen köylerin tanığıydı. Ama tanıklık etmekle de yetinmezdi, tarih karşısında kendi iradesiyle kendine bir rol de biçmişti.

Bu kolektif anlatılar olmasa biz bu rollerin içtenliğini nasıl öğrenecektik? Kim o devrim rüzgarını doğduğu dağlardan alıp buralara taşıyacaktı?

Sadece bir gazete değil

En çok da bu nedenledir ki, Newaya Jin sadece bir gazete değil, bir coğrafyanın kadınlarının binlerce yıllık yasını ve destanını taşıyan ve anlatandı. Kadınları yalnızca mağdur veya şiddet mağduru olarak gösteren anlatılardan uzak durup mücadele eden, örgütlü yaşamın sağladığı özgüveni yücelten, erkek şiddetine karşı öz savunmanın hayatiliğini öğreten bir dille tanıştırdı bizleri. Ve zamana en çabuk ayak uyduran oldu; gazete hala matbaa kokar ama teknoloji çağının da gerisine düşmeden var olmayı başarabildi.

20 yıllık bir direniş manifestosu

Newaya Jin 20 yıl boyunca bir ses, bir fırtına, bir direniş manifestosu oldu. Erkek egemen medyanın görmezden geldiği, susturduğu ya da çarpıttığı hikâyeleri kadınlar; kendi sözleriyle, kendi kalemleriyle yine kadınlara ulaştırdılar. Kendi kameralarıyla görüntülediler. Kendi düşünce dünyalarıyla anlatıp, bir tarih yazdılar. Newaya Jin'in sayfaları, sadece güncel gelişmeler ve haber değil, aynı zamanda kadınların yüreklerinin, düşlerinin, direnişlerinin aynası oldu. Jineolojî ile beslenen bu gazetecilik anlayışı, toplumsal hafızada kadının izini derinleştirerek, onu tarihin çeperinden merkezine taşıdı.

Newaya Jin sadece bir gazete değil, kadınların binlerce yıllık yasını ve destanını taşıyan ve anlatandı. Toplumsal hafızada kadının izini derinleştirerek, onu tarihin çeperinden merkezine taşıdı.

Meydan okuyan kadınların sesi

Bir kadın gerillanın dağda tuttuğu günlükten, bir işçi kadının fabrikada verdiği onur mücadelesine kadar Newaya Jin'in sayfalarında yankı bulan her ses, bize sömürüye, patriyarkaya ve kapitalizme meydan okuyan kadınların kolektif hafızasını sundu.

Sadece kendi coğrafyamız da değil, bilgiye erişimin bu kadar kolay olduğu, bilginin de bu kolaylık sepetinden çabucak kaybolduğu yerden, çıkarıp çıkarıp önümüze serdi dünyadaki kadın hikayelerini, mücadelelerini...

Yeni yaşam paradigmasının anlatıcısı

Kadın basıncılığı, erkin tanımladığı sınırlardan taşmayı gerektirir. Haber yapmak sadece bir olguyu duyurmak değil, aynı zamanda düşünce dünyamızı dönüştürmektir. Kadınların yaşadığı adaletsizlikleri, direniş noktalarını ve yoldaşlık bağlarını anlatan bir gazete aynı zamanda yeni bir yaşam paradigmasını da yaratır. Geçen 20 yılda o yeni yaşam paradigması birbirinden değerli yazarların fikirleriyle harmanlanıp bugünlere kadar gelebildi.

Ekolojiye uzanan direniş çeperi

Ekoloji mücadelesi de tıpkı kadın mücadelesi gibi patriyarkal ve kapitalist sömürüye karşı bir savaş alanıydı. Newaya Jin'in sayfalarında defalarca dile getirildiği gibi, kadının özgürleşmesi ile doğanın kurtuluşu arasında kopmaz bir bağ vardı. Erkek egemen zihniyet, kadın bedenine ve doğaya aynı tahakkümle yaklaşıyordu çünkü. Ormanlar yakılırken, nehirler kurutulurken, toprak talan edilirken; kadın bedenine yönelik şiddet de artıyordu Bu nedenle Newaya Jin, yalnızca kadın haberleriyle değil, aynı zamanda ekolojik yıkımın politik boyutlarıyla da ilgilenerek kurduğu direniş çeperini daha da geliştirdi. Bir halkın, bir mücadelenin ve bir geleceğin silinmez harfleri oldular.

Kadın emeğinin ortak başarısı

Newaya Jin, Süleymaniye'den Evin zindanlarına, Amed'den Rojava'ya; Latin Amerika'dan Hindistan'a kadar kadınların mücadelelerini, arayışlarını, ekoloji ve özgürlük direnişlerini anlatmaya devam ediyor. Bugün 20. yılında Newaya Jin'i bir direniş alanı, bir hafıza mekânı olarak görüyoruz. Ve bir geleceğe işaret ediyor. 20 yıl; kadın emeğini, mücadelesini ve düşüncesini taşıyan gazetemizi çoğaltan, emek ve değer veren tüm kadınların başarısıdır.

◆ *Teşekkürler hepinize... Çünkü çok güzeliz sizlerle...*

Bilge bir barış savaşçısı: Sakine Arat

Sakine Arat; ömrü derin acılar ve bitmek bilmez mücadeleyle geçen bir barış, bir şehit annesi, cesur ve bilge bir Kürt kadını. Sakine Arat'ın yaşamı Kürt halkının Türkiye Cumhuriyeti bünyesinde yaşadığı direniş, baskı ve acıların bir aynası adeta.

Fidan Yıldırım

Doğduğu ortam O'nun sonraki yaşamının tohumlarını da bağrında taşır. Sakine Arat 1934 yılında, babasının sürgüne gönderildiği Kütahya'da dünyaya gelir. Kürdistan'ın direnişçi ailelerinden biri olan Bukarki Şexler, 1925 yılında gerçekleşen Şeyh Sait Ayaklanması'nda yer aldığı için Kürdistan'dan sürgün edilen ailelerden biridir. Aile ve akrabalar Türkiye'nin farklı şehirlerinde zorunlu ikamete tabi tutulur. Ailesinin mal varlığına el konulması ile sürgünün, yoksulluğun, baskının ortasında dünyaya gelen Sakine Arat, sonrasında zorlu bir hayat mücadelesi vermek zorunda kalır.

Bu dönemle ilgili sözleri, çocuk aklıyla bile kendisini sürgün edildiği topraklara ait hissetmediğini ortaya koyuyor: "Çocuktum, bir şey bilmiyordum, memleketimiz bura sanıyordum. Evin içinde Kürtçe, dışarıda Türkçe konuşuluyordu. Türkiye'de Kürt olmanın ne demek olduğunu, tek kelime Türkçe bilmeyen anneannemle sokakta dolaşırken bize, 'kuyruklu Kürt' diyerek taş atan yaşıtlarımdan öğrendim. Okulda çok başarılıydım, kızlar arasında birinciydim. Okumayı çok istedim ama okuyamadım."

Zorla evlilik

Sürgün yaşamının zorluk ve çelişkileri için- de büyür Sakine Arat. İlkokul beşinci sınıftayken, 1950'de iktidara gelen Demokrat Parti'nin af çıkarmasıyla ailesi Kütahya'dan ayrılarak Amed'in Bismil ilçesindeki Hacı Began köyüne geri döner. Ancak kendilerine ait iki köy devlet tarafından satılmış olduğundan burada da yoksulluk peşlerini bırakmaz. 18 yaşındayken, Bismil'den Hani'ye bir ağa ailesine gelin gider. Kendisinden yaşça büyük ve baba tarafından akrabası Şêx Celal ile zorla evlendirilir. Bu evlilikten on çocuğu olur, ikisini henüz bebekken kaybeder. Çocuklarını okutabilmek amacıyla Amed'e taşınırlar. Eşinin mal varlığını kaybetmesiyle ailenin geçimini üstlenir. Dikiş dikerek ve iğne yaparak çocuklarına bakar. Daha sonra eşinden boşanır.

Diyarbakır Zindanı, Cemal'in şehadeti

Yaşamının dönüm noktası ise, Kürdistan özgürlük mücadelesinin ortaya çıkışı ile olur. Ailesi ve çevresinin yurtsever karakteri, bu gelişmeye kayıtsız kalmalarına izin vermez. Ankara'da üniversite öğrencisi olan oğlu Cemal Arat özgürlük mücadelesinden etkilenir. 1980 askeri faşist cuntası tüm Türkiye ve Kürdistan'a olduğu gibi, Arat ailesinin başına da kabus gibi çöker. Cemal Arat tutuklanarak işkencelerden geçirilir ve Diyarbakır Zindanı'na konur. Diyarbakır Zindanı faşist cunta için Kürtlüğün bir kez daha doğmamak üzere gömülmeye çalışıldığı; özgürlük mücadelesinin kadro ve sempatizanları için ise, Kürtlüğün varoluş mücadelesinin, direnişin zeminidir. Bu direnişlerden biri de 1984 ölüm orucu eylemidir. Cemal de bu eylemde yer alır. Sakine Arat oğlunun direnişine ve gün gün eriyerek ölüme gidişine tanık olur. O'nun sesini duyurmak için ağır baskı koşullarında çalmadık kapı bırakmaz. Mendil açarak topladığı parayla Ankara'nın yolunu tutar. Önce Meclis ardından ANAP Genel Merkezi'nde Turgut Özal'ın kapısını çalar, engellenir kimseyle görüştürülmez. Bu sırada oğlu Cemal şehit düşmüştür. Sakine Ana cunta lideri Kenan Evren'le de görüşmeye çalışır; ne var ki, görüşecekleri tarihte oğlu Cemal'in şahadet haberini alır ve ve memleketine döner. Ancak Sakine ana gelmeden, O'nu son bir kez olsun göremeden oğlu toprağa verilmiştir.

Art arda gelen kayıplar

Oğlu Cemal'in şahadeti ardından bir süre tutuklu kalan oğlu Tacettin gerilla saflarına katılır. Onu diğer oğlu Murat izler. İki oğlunun gerilla mücadelesine katılmasından sonra bir oğlu da trafik kazasında yaşamını yitirir. Amcasının oğluyla zorla evlendirilen 17 yaşındaki kızı Semra ise şüpheli şekilde ölür, intihar ettiği söylenir. Çocuklarını bir bir kaybetmek bir anne olarak yüreğini dayanılmaz acılarla doldurur. Ama O, bu acılar içinde yaşama küsüp kendi kabuğuna çekilmek yerine halkının özgürlük mücadelesinde yer alıp tüm acılı annelerin sesi olmayı seçer. 1990'larda Barış Anneleri Girişimi'nin kurucu üyeleri arasında yer alır. Anaların sesini ortaklaştırarak toplumsal barışın yolunu döşemeyi amaç edinen bu girişim, kirli savaşa karşı duyarlılığın geliştirilmesinde önemli bir rol oynar. Sakine Arat 1980'lerde zindan kapılarında, mahkeme salonlarında verdiği mücadelesini 1990'lardan sonra sokak eylemlerinde, halkın ayağa kalkışına öncülük ederek süreklileştirir. Barış Anneleri hareketi içinde sembolleşen bir isim haline gelir.

> Son yolculuğuna mücadele arkadaşlarının omuzlarında uğurlanan Sakine Arat; ömrü derin acılar ve bitmek bilmez mücadeleyle geçen bir şehit annesi, cesur ve bilge bir Kürt kadınıydı.

Bir gün gelirler mi diye…

Sakine Ana'nın basına yaptığı konuşmalar, Kürt özgürlük mücadelesinde acılarla çelikleşen bir iradenin, bilgeliğin söze dökülmesi gibidir. Katıldığı bir televizyon programında yaşadığı duyguları şöyle ifade eder: "Ben bir anayım ve gece-gündüz yüreğim yanıyor. Bir oğlumu cezaevinde, iki oğlumu da dağda kaybettim. Dağdaki çocuklarımın cenazelerini alamadım. Yine de acaba birgün kapım çalınır, gelirler mi diye umut ediyorum. Gözüm hep yollarda, hep bekliyorum. Cemal'in cenazesini de göremedim. Ben Ankara'dan gidene kadar oğlumu defnetmişlerdi. Bir ana için ne kadar zor olduğunu bilemezsiniz. Ama bugüne kadar -oğluma söz vermiştim- hiç ağlamadım, ağlamıyorum, yüreğim yansa, parçalansa da ağlamıyorum. Ancak bir annenin evladı öldüğü zaman ne çektiğini çok iyi anlıyorum."

"...Bir gerillanın cenazesi geldiğinde yüreğim ağlıyor, bir askerin cenazesi geldiğinde yüreğim yanıyor. Bunlar hep bu toprakların insanları. Birlikte yaşama hakkımız varken, bu haklar neden elimizden alındı? Bazen diyorum ki, ben bu acılara nasıl dayanıyorum. Tek dayanağım nedir biliyor musunuz? Hep dua ediyorum, güç istiyorum. Bu acıyı sadece ben yaşamadım. Bu acılara rağmen, bu kadar yanan yüreğe rağmen gene ne diyoruz biliyor musunuz: Kürt-Türk kardeş olsun, barışalım, beraber oturalım."

Kaybedecek neyimiz kaldı ki?

13 yıl önce devlet yetkilileri ile görüşme çabalarına dair sözler adeta günümüzün de bir aynası: "Defalarca Başbakan (Tayyip Erdoğan) ile görüşmeye gittim, kabul etmedi. Sonrasında Genelkurmay Başkanlığı'na gittim, onlar da beni kapıdan çevirdiler. Genel af olsun, barış olsun, artık ölümler olmasın dediğim için hakkımda dava açıldı ve 3 ay hapis cezası geldi bana. Başbakan çok sözler verdi ama hiçbirini tutmadı. Güvenim kalmadı. Biz haksız değiliz, biz haksızlığa uğrayan insanlarız. Ölümler sona erecekse biz analar ölmeye dahi razıyız. Benim kaybedecek neyim kaldı ki!.. Bir canım var o da bu memleketin gençlerine kurban olsun. Bir defa ölmüşüm bin defa ölmüşüm farketmiyor. Bizim çocuklarımız terörist değil, sadece kendilerini korumaya, savunmaya çalışıyorlar."

Barış ya gelecek ya gelecek!

2011 yılında katıldığı bir programda Diyarbakır Cezaevi'ne dair anısı Kürtlerin 50 yıllık yaşadıklarının özeti gibidir: "80 yaşındaki bir kadın cezaevine torununu görmeye geldi. 'Teyze dedim n'olur Kürtçe konuşma, oğlun işkence görmesin. Türkçe söyle, oğlum Mehmet nasılsın, de. Saatlerce oturdum ona öğrettim. Gittik görüşe. Oğlunu görünce sevincinden baktım dedi ki: 'Memo lawo tu çawayi?' Oğlu da sevinçle 'Daye ez baş im!' dedi. Mehmet tekmelenerek götürüldü. Bu kadını da yanımızda duran iki asker tuttu bahçeye fırlattı. Bu yaşam mıdır bu insanlık mıdır? Ama biz Kürtler buna dayandık. Çok dayandık. Senelerdir anneler bağırıyor, meydanları dolduruyor. Dağları dolduruyor. Barış, barış, barış diye. İnsan gibi yaşamak istiyoruz kendi memleketimizde, insan gibi. Çok evlat kaybettik, çok acı çektik. Bu memlekete ya barış gelecek ya barış gelecek."

Sakine Arat'ın acılarla ve mücadeleyle örülü yaşamı Rojin Zarg tarafından "Emrê Dirêj Bextê Reş" (Uzun Ömür Kara Baht) adıyla kitaplaştırıldı. 12 Mart 2025 gecesi, 91 yaşında yaşama gözlerini yuman Sakine Arat, acıları gibi zorlu mücadeleleri de pay ettiği Barış annelerinin omuzlarında sonsuzluğa uğurlandı. O'nun on yıllara yayılan mücadele azmi, direnişi, cesareti ve kararlılığı kadınlara ve Kürt halkına miras kaldı.

AYLIK ☐ 3 €

ABONE FORMU

12 AYLIK ☐ 30 €

İsim: .....
Adres: .....
.....
Tel no: .....
Banka adı: .....
Hesap No: .....
Blz:.....

TARİH: .....
ABONE: .....
İMZA: .....
YAPAN: .....

NEWAYA JIN
Konto Sahibi: Stg Onderzoeks Centrum v.
Hollanda İçi Banka İsmi: ING
Hollanda İçi Konto No: 8525445
Hollanda IBAN: NL54 INGB0008525445

Hollanda Dışı Konto No:
IBAN: NL54 INGB0008525445 BIC: INGBNL2A

TEL NO: 0031 647 74 09 17
e-mail: newayajin.abo1@gmail.com

Direniş dediğin nedir?

Tüm baskılara, zulme, şiddete çelme takan kadınlar, selam size. Eril zihniyeti yerden yere vurup, akıl ringinde nakavt eden kadınlar, evet size söylüyorum: Bu yıl da sokaklara çıkıp, yeri göğü inlettiniz. Sloganlarınız erkeklerin kulağını tırmalarken, kahkahalarınızla gökyüzü aydınlanıyordu. Ayaklarınızın gümbürtüsünü duyan toprak, 21 Mart'a göz kırpıyordu. O yüzden oh ettiniz, ox xweş ettiniz, bu yıl da bahar sizinle şenlendi.

Şimdi, çok mücadeleci bir ayı geride bıraktık. Her yıl olduğu gibi bu yıl da 7 Mart'ta erkek şiddeti gören kadınlar, 8 Mart'ta devlet şiddetine uğramaktan kurtulamadı. Böylelikle erkek-devlet işbirliğinin 365 gün 6 saat boyunca nasıl sürdüğünü hep birlikte gördük. "Keşke görmez olaydık" demek isterdim. Lakin gördük. Gerçi bazılarımız, "hiç görmedim, bana bir şey olmadı. Tüm bunlar devletimizi kötülemek için" diyebilir. Normal, bir kadın başına geleni fark etmeyebilir. Zaten fark etse devrime kalkar. O yüzden mesele farkında olmayla ilgi.

Devletin CV'si

Konumuza dönecek olursak sevgili okuyucu, şunu asla unutmayın; devletin zihniyeti bozuktur, sicili ise gasp ve tecavüzlerle doludur. 5 yıllık CV'sine bakın (Curriculum Vitae-CV. yani özgeçmiş) hangi konuda mastır yaptığını, morglarda edindiği tecrübeyi ve gömerken gösterdiği ustalığı asla anlayamaz, çözemez ve hiçbir iş kabiliyetiyle ölçemezsiniz. Öyle mükemmel ve kusursuz bir katildir devlet. Bunun farkına varmak derin bilinç gerektirir. İnanın, bir kadın olarak başımıza gelenler bir tavuğun başına gelenlerin binlerce katı. Tüm mesele fark etmekte. "Kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksiltmeme" politikasının yarattığı yıkımın sonuçlarını; bilim insanları, sosyologlar, ekolojistler, tıp dünyası hatta ve hatta astrologlar çözemiyor. (Gerçi bir araya gelseler belki nedenini fark edip çözerlerdi. Nerede o akıl? Ara ki bulasın. Kim bilir zamanın hangi cebinde unuttular!)

Dünyanın bir yanı alev alev yanıyor. Öbür yanında buzullar eriyor. Bir yanı savaşta, herkes birbirini öldürüyor. Biri durmadan üretirken, öbürü durmadan tüketiyor. Yiyor, içiyor kimileri, kimileri de açlıktan ölüyor. Birilerinin ölmesini bekliyor kimileri de, karnını doyurmak için. Dünyayı döndüren çarkın dişlileri kırılmış, sürekli öğütüyor birilerini, bazıları da "delilik" numaralarıyla höpletiyor enerjisini. Sonra "bu bir döngü" deyip bir hap gibi yutturuyor bize. Peki sebep? Sebebi, "kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksiltmeme" politikasını güdene soracaksın tabii ki. Her şeyi de ben mi söyleyeyim. Hani farkındalık? Tavuktan beter durumlarımız var ortada. Bazen düşünüyorum, diyorum; "biz kadınların tavuk yemeyi protesto etmesi lazım." Çok ciddiyim bacılar. Olmuyor böyle. Düşünebiliyor musunuz; önce tavuğu kesiyorlar. Sonra pertik pirtik ediyorlar. Yani tüm tüylerini yoluyorlar. Sonra her bir ekleminden, göğsüne kadar doğranıyor. Pişirme biçimlerine girmeyeceğim, o da yiyenin "zevki"ne, yapanın kabiliyetine, artık bilmiyorum neyine kalmış. Peki ya biz? Yaşatılma biçimimizden öldürülme biçimimize kadar tavuğun bu durumundan ne kadar farklıyız!?!

Red ve kabul

"Adam" seni öyle görmese kıtır kıtır doğramayı kendine "helal" kılar mı? Dikkat etmişseniz, hep şöyle sözler vardır: "Helal süt emmiş kız al" ya da "şöyle helalinden bir kadının olsun" gibi... Bir erkeğin "helali" olmak ne demek Allah aşkına ya? "Bu tavuk helal mi?" "Helal abiii!" "Ya bu et, o da helal mi?" Ne bu, kadının helali, sütün helali, etin, tavuğun helali, hayırdır?!? Wiiş, ishal olasın inşallah. Abdesthaneye yetişemeyesin, kaskatı kesilesin, mırdar olasın emi. 40 suda yıkanıp, helalleşmeyesin, öyle pîsê herram kısaca; PeHe kalasın.

Şimdi sevgili okuyucu, direniş dediğin nedir? Bu 5 bin yıllık, hatta ve hatta 7-9 bin yıllık bizi birilerine "helal" kılan zihniyete karşı reddediş biçimidir. Red ve kabul ölçüleri de diyebiliriz buna. Tabii kime göre, red ve kabul? Bunu genişlemesine başka bir sayıda da konuşabiliriz ama tek kelimeyle iktidar erklerinin, devlet zihniyetinin ve bu "helal" kılınma halinin tamamından kopuştur red ve kabul ölçüleri. Başka türlü de bu PeHe'lere karşı duramayız. (PeHe imzamı bir yerlere kaydedin, bundan böyle çok sık kullanacağım.)

Bir kadınla nasıl konuşulur?

Sevgili okuyucu, aslında ben bu yazımda 'Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı'nı değerlendirmek istiyordum. Sonra üstüne "Temel ilkem sizlerle büyüleyici yaşamdır!" başlığıyla 8 Mart çağrısı geldi Bilge'den. Eee herkesin söyleyeceği bir sözü vardı. Benim de olsun istedim. Lakin mevzu çok derindi, direniş kısmında kaldım. Özgürlük meselesine de değinecektim, malumunuz "yerim dar." Ama yine de bana göre çözüme ilişkin bölümü buraya almazsam gönlüm kalır. İşte 8 Mart mesajından o bölüm şöyle:

"Kadın özgürlük meselesi bütün önemini koruyor. Demokratik komünalist süreç ana kadın toplumsallığının güncellenmiş halidir. Toplumsal gerçekliğe de ancak bu yöntemle varılır. Tecavüz kültürü aşılmadıkça; felsefe, bilim, estetik, etik, din alanlarında toplumsal hakikat açığa çıkmaz. Yeni dönem, toplumun derinliğine gömülü erkek egemen kültürü yıkmadıkça Marksizm'in de kanıtladığı gibi sosyalizm başarısı da mümkün olmayacaktır. Sosyalizme kadın özgürlüğünden gidilir. Kadın özgürlüğü olmadan sosyalist olunmaz. Sosyalizm olmaz. Demokrasi olmadan sosyalizme gidilemez. Benim sosyalizm ile ilk sınavım bir kadınla nasıl konuşacağımı bilmektir. Bir kadınla nasıl konuşacağını bilmeyen sosyalist olamaz. Bir erkeğin sosyalistliği bir kadınla kurduğu ilişki biçimi ile ilgilidir."

Buraya kadar anlaşıldı mı? Hani sormak istiyorum kaçınız bir kadınla konuşmayı doğru bir şekilde denediniz? Yok, O'nu geçtim, siz kadınları dinliyor musunuz? Dinlemeyen neyi, nasıl konuşacak? Öyle bize demokrat, sosyalist, devrimci erkek ayağıyla gelmeyin. Kadının karnına verdiğiniz yük, sırtından eksiltmediğiniz sopanızın izi duruyor. Bilmiyorum anlaşılıyor mu? Star'a sığınırız sosyalist olmayan erkeğin şerrinden!.. Bir kez daha YA STAR!

2			6		8			3
	7			9			5	
		3				8		
		4		2		3		
	2						4	
1				8				2
7	4						2	5
			2	7	5			
5			8		9			6

1								3
6								8
			4	3	9			
		2				6		
		1		7		3		
		4		8		9		
7				6				2
	9						5	
		6	3	2	5	1		

bulmaca

Hazırlayan: SOZDAR DERSİM

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1									■						
2					■									■	
3			■		■				■						■
4		■						■							
5							■					■	■		
6			■			■						■			
7				■							■				
8	■						■		■					■	■
9					■				■		■				■
10						■		■					■		
11			■			■								■	
12		■					■		■				■		
13							■	■							
14		■						■			■	■			
15		■			■					■					

Soldan sağa:

1- Laf cambazlığı / Yunan klasik devrinde halk meydanı, **2-** ut çalan kimse / büyük, derin kap, **3-** Yakınlarını Kaybetmiş Aileler Derneği'nin kısaltması / ek olarak, **4-** kök boyası / niçin, neden, **5-** akıl / Rojava Devrimi'nde işgalci çetelere karşı verilen savaşta şehit düşen enternasyonalist kadın devrimci, **6-** Sümerlerde aşk, bereket,savaş ve bilgelik tanrıçası / çocuğun bakım, eğitim ve öğretimiyle görevli kimse, **7-** el ustalığı isteyen işler / Sokrates öncesi yaşamış filozof ve matematikçi, **8-** Almanca'da 'yolculuk' / Suriye ve Irak'ta Arap milliyetçiliği tezine dayalı olarak yıllarca iktidarı elinde tutan rejim , **9-** Kürtçe'de,hayır' / bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçim ve kuralları /,hayır' anlamında kullanılan bir söz, **10-** Niyobyum'un simgesi / bağırma, haykırma / Kürtçe bir erkek ismi, **11-** bir nota / krom'un simgesi / eski dilde mavi / gelenek, **12-** Siirt'in bir ilçesi / oluşan, meydana gelen / mitolojik bir çalgı, **13-** Neodim'in simgesi / ilgi çekici , **14**- Sakarya'nın bir ilçesi / Leke'nin bir hecesi / eşek anırması, **15-** bir bağlaç / sene / kargaşalı.

Yukarıdan Aşağıya:

1-60'larda, ABD'de, ırkçılığın oluşturduğu kalın sosyal kuralları yıkarak kendilerini tehlikeye atan ve o yıllar için imkânsız görünen bir dostluk kuran üç olağanüstü kadının ilişkisinin anlatıldığı filmin adı, **2-** tavır / mübadele evliliği olarak da bilinen gerici bir gelenek, **3-** evren pulu / icazet / berilyum'un simgesi, **4-** 17 Mart 2018 tarihinde Heseke'de geçirdiği trafik kazası sonucu yaşamını yitiren Lêgerîn Çiya kod adlı enternasyonal YPJ savaşçısı, **5-** Bir şeye çok düşkün olan / argon'un simgesi / üflemeli bir çalgı, **6-** yay çubuğu / Kürtçe'de 'arif, bilge / utanma / köpek, **7-** galyum'un simgesi / İşgalci Türk ordusunun 16 Mart 2018 tarihinde Efrîn'de düzenlediği hava saldırısında şehit düşen İngiliz kadın savaşçı, **8-** tarım / İsviçre'de bir ırmak, **9-** şans / birdenbire ortaya çıkan tehlikeli durum, **10-** herhangi bir ölçünün milyarda birini gösteren ifade / ziynet eşyası / ilham, **11-** istek uyandırmak için kullanılan bir söz / dar ve kalın tahta, **12-** para şişkinliği / çok taneli bir meyve, **13-** en uygun / yumurtamsı şekil / çalışma, meslek, **14-** yönetim bakımından bir tür bağımsızlığı olan büyük il / birdenbire, **15-** Kürtçe'de meçhul, belirsiz / aktif, hareketli

240. Sayının Bulmaca Çözümü

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	K	O	M	P	L	İ	K	E	■	N	A	D	İ	D	E
2	İ	M	G	E	■	B	E	R	D	E	V	A	M	■	N
3	F	A	■	R	■	A	N	A	■	S	E	V	A	P	■
4	A	■	A	V	A	R	E	■	E	R	S	A	N	L	I
5	Y	E	N	İ	C	E	■	A	S	İ	T	■	■	A	Ş
6	E	K	■	N	E	■	A	Ş	İ	N	A	■	A	Z	I
7	T	O	R	■	M	A	D	A	R	A	■	U	Y	A	K
8	■	L	İ	M	İ	T	■	M	■	B	E	S	İ	■	■
9	D	O	N	E	■	İ	T	A	■	D	■	K	N	K	■
10	A	J	A	N	S	■	A	■	H	U	Ş	U	■	İ	L
11	L	İ	■	E	U	■	B	A	Z	L	A	M	A	■	E
12	G	■	A	N	N	E	■	Y	■	L	İ	R	■	D	V
13	A	B	A	J	U	R	■	■	T	A	R	U	M	A	R
14	C	■	R	İ	M	E	L	■	E	H	■	■	E	R	E
15	I	■	E	T	■	K	A	İ	L	■	R	E	Ş	I	K

Sağlığa bütünsel yaklaşım: Ayurveda

Ayurveda, Hindistan kökenli geleneksel bir tıp yöntemidir. Kelime "yaşam" anlamına gelen "ayur" ve "bilgi anlamına gelen "veda" kelimelerinin birleşmesinden oluşmuştur. 5000 yıllık bu tedavi yöntemi sağlıklı bir yaşam tarzını salık verir. Beden, zihin ve ruhun uyum içinde çalışması gerektiğini vurgular. Dünya Sağlık Örgütü'nün kabul ettiği üç tıp sisteminden (Modern Tıp, Çin Tıbbı, Ayurveda) bir tanesi.

Dosha: Bedensel enerji

Ayurvedik beslenmede doğal, organik ve taze besinler tercih edilir. İşlenmiş yiyecekler tüketilmez. Bu beslenme şekli, doshaya yani bedensel enerjiye uygun olmalıdır. Vata, Pitta ve Kapha olmak üzere üç farklı dosha tipi bulunur ve her biri farklı beslenme ihtiyaçlarına sahiptir.

Besinlerin enerji dengesi göz önünde bulundurulmalıdır. Sıcak, soğuk, nemli veya kuru özelliklere sahip besinler dengeli bir şekilde tüketilmelidir. Her öğünde beş temel tat (tatlı, ekşi, tuzlu, acı ve acımsı) dengelenmelidir. Ayurvedaya göre buu tatlar, bedenin enerjisini dengeleyen özelliklere sahiptir.

Baharatlar şifa kaynağı

Ayurveda, kaliteli, taze ve organik besinleri tüketmenin yanı sıra otlar ve baharatlardan da faydalanmayı önerir. Baharat ve otların iyileştirici ve şifalı etkileri üzerinde yoğunlaşır. Yapılan bilimsel çalışmalar da Ayurveda tıbbında yaygın olarak kullanılan bazı baharatların sindirim bozuklukları, eklem rahatsızlıkları, artrit, diyabet gibi hastalıklar için potansiyel faydaları olabileceğini gösteriyor.

Bunlardan başlıcaları zerdeçal, tarçın, zencefil, sarımsak, kimyon ve kişniş sıralanabilir. Ancak baharatları sağlık durumunuza uygun olup olmadığını bilerek kullanmanız önemlidir.

"Yaşam bilgisi" anlamını taşıyan Ayurvedaya göre sağlık bir bütündür. Beden, zihin ve ruh sağlığı birbirini etkiler ve birbirini tamamlar.

Sağlıklı bir yaşam için beden, zihin ve ruh dengesi

Ayurvedik beslenme, yiyecekleri hazırlarken kullanılan pişirme yöntemlerine de önem verir. Besin değerlerinin korunduğu, kolay sindirilebildiği bir yöntem olarak haşlama, kısık ateşte pişirme, kızartılacaksa da az yağda hafif kızartmayı önerir.

Beslenmenin öncelikli olarak sağlık durumunuza, biyokimyasal kan parametrelerinize ve beslenme tarzınıza uygun ve sürdürülebilir olması gerekir. Ayurvedik beslenme bütün olarak meyveler, sebzeler, tahıllar ve baklagiller olmak üzere tüm gıdaları yemeyi teşvik eder. Ayurvedaya göre, sağlıklı bir yaşam tarzı, beden, zihin ve ruhun dengesini korumak için önemlidir.

Bunun için düzenli uyku, stres yönetimi, cilt ve saç için kimyasal ürünlerden kaçınmayı destekler. Tüm bunların yanısıra unutulmamalıdır ki her beslenme tipi herkese iyi gelmeyebilir. Kronik bir rahatsızlığı olanlar, özel bir perhiz uygulayanlar başta olmak üzere bu beslenmeyi uygulamaya karar vermeden önce mutlaka doktorunuza danışmalı ve onun önermediği hiçbir adımı atmamalısınız. Bir noktayı daha belirtmekte fayda var; ayurvedik tedavi ve beslenme ancak tamamlayıcı olabilir, temel bir tedavi değil.

Lenf bezleri iltihabı

Lenf düğümü de denilen lenf bezleri vücudumuzdaki bakteri ve toksinleri emmeye yardımcı olan bağışıklık sistemine bağlı organlardır. Lenf düğümleri vücudun hemen her yerinde bulunurlar.

600 civarı lenf bezi var

Vücudumuzda genellikle 5 mm-1 cm arasında değişebilen özellikle boyunda, kulak önünde, kulak arkasında çene kemiği altı, koltuk altında, kasık bölgesinde ve iç organlarda yerleşimli 600 kadar lenf bezi mevcuttur. Lenf düğümü ya da bezlerinin iltihabı olarak da bilinen adenit, genellikle boğaz, koltuk altı ve kasıklarda görülüyor. Bu hastalıkta lenf düğümü şişer, ısınır ve hassaslaşır. Genellikle enfeksiyona bağlı bir bakteri, virüs ya da bir alerji neden olabilir. Genellikle lokalize lenf adenit veya yaygın lenf adenit olarak iki tipte sınıflandırılır. Lokalize lenf adenit, enfeksiyonun başladığı bölgeye yakın bir ya da birkaç lenf düğümündeki büyümedir. Yaygın lenf adenit ise iki ya da daha fazla lenf nodu gurubunda ortaya çıkar. Yaygın adenit, kan dolaşımında veya tüm vücudu etkileyen bir hastalıkta görülmektedir. Adenit, nadiren de olsa kanser nedeniyle gelişebilir. Lenf bezlerindeki şişme vücudun hastalıklarla savaştığının bir göstergesidir ve hastalık iyileştiğinde lenf nodları da eski boyutlarına dönerler.

Bazen de kullanılan ilaçlar ya da maruz kalınan alerjenler de lenf nodunda büyümeye sebep olabilir.

Adenit belirtileri arasında lenf bezlerinin şişmesinin yanısıra dokunulduğunda hassasiyet, kızarıklık ve ısı artışı, ateş, titreme, yorgunluk, kırgınlık, burun akıntısı, boğaz- baş ağrısı bulunmaktadır. Bununla birlikte gece terlemeleri, nefes darlığı, iştah ve kilo kaybı bazen de özellikle kemiklerde ağrı, karın ağrısı, kalıcı öksürük inatçı kaşıntı ve cilt döküntüsü şeklinde de belirtiler görülebilir.

Tanı için fiziki muayene, kan testleri, ayrıca ultrason, röntgen ve tomografi gibi tarama testleri istenebilir.

Adenit tehlikeli olarak yorumlanmaz. Çok nadiren kanser sebebiyle oluşur.Ancak lenf nodunun kendi kanserleri bulunmaktadır. Aynı zamanda bazı kanserler lenf noduna yayılarak ilerleyebilir.

Baharın müjdecisi çağlanın faydaları

İlkbaharın müjdecisi çağla, kayısı ve badem çekirdeğinin olmamış hali olarak tanımlanabilir. Protein, lif, kalsiyum, E ve C vitamini, riboflavin ve niasin açısından zengin olan çağla meyvesinin kalp sağlığından vücuttaki iltihabın önlenmesine kadar sağlık açısından birçok faydası bulunur. Çağlanın faydaları şu şekilde sıralanabilir:

- E vitamini bakımından zengin olan çağla, cilt sağlığını destekler ve sivilce ile akne oluşumunu önler.
- Selenyum ve fosfor içeriğiyle bağışıklık sistemini güçlendirir ve C vitamininin antioksidan etkisiyle serbest radikalleri vücuttan atar.
- Günlük su ihtiyacının önemli bir kısmını karşılar ve tekli yağ asitleriyle kalp ve damar sağlığını korur.
- Bağırsaklarda probiyotik bir etki yaratarak iyi bakterilerin oluşumunu destekler ve böylelikle sindirim sisteminin doğru çalışmasında etkin rol oynar.
- Özellikle emzirme döneminde olan annelerin sütünün artırılmasında etkili olarak bebek gelişiminde destek sağlar.
- Çağla içerisinde yer alan yüksek magnezyum sayesinde toplardamar ve atardamarlar gelişerek, metabolizmanın hızlanması sağlanır.
- İçerisindeki potasyum sayesinde çağla meyvesi tansiyonu da dengeler.
- C reaktif protein vücutta iltihaplara neden olabilmektedir. Çağla bu durumun engellenmesinde kullanılabilir.
- Yüksek kalsiyum içeriğiyle diş ve diş etlerinin sağlığını korur.

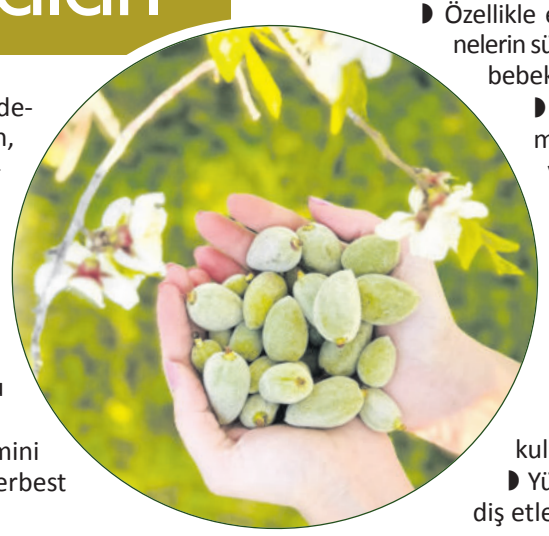

YEMEK TARİFİ

Enginarlı pilav

Hazırlanışı

Taze soğanları küçük doğrayıp yağda kavurun. Küçük parçalar halinde doğranmış enginarı ekleyin. Basmati pirincini yıkayıp, süzün ve tencereye ekleyin. Tuz, karabiber ve kakuleyi da sonrasında ekleyerek bir kaç dakika soteleyin. Suyu ekleyip önce 10 dakika orta ateşte, ardından dereotlarını koyarak 15 dk daha kısık ateşte enginarlar yumuşayana kadar pişirin.

Afiyet olsun...

Malzemeler

* 3 adet enginar
* 1,5 kap basmati pirinç
* yarım demet dereotu
* 6-7 adet iri boy taze soğan
* 7-8 adet kakule kapsülü veya bir tatlı kaşığı kakule tozu
* Zeytinyağı
* 3 kap sıcak su
* tuz
* karabiber

www.newayajin.net - facebook: Newaya Jin - X: @Newayajin05

newaya Jin

NİSAN 2025

Kadın Araştırma ve İletişim Vakfı-NEWA (Stichting Vrouwen Onderzoeks-en Communicatiecentrum NEWA)
Tel: 0031 647 74 09 17 / e-mail: newayajin2005@gmail.com
Web sitesi: www.newayajin.net

Tovên Xwedawendan bi xwebûna xwe

Gul vedan

• Gulçiya Baran

Ji daran dipirsim, kanî siya min? Ji ber demekê min li rex wan dilîst, lê di carekê de min siya xwe nema dît, dibe ku bizanibin. Lê nabêjin roja te girtiye, dibêjin me nedît. Ji teyran dipirsim kanî gulên min? Ji ber her dem ew li derdora wan difirîn. Lê nabêjin ji ber çûyîna rojê çilmisîn, dibêjin me nedît. Ji bilûrê dipirsim kanî dengê min? Ji ber di rojên buharê de dengê min pê re dibû yek. Nabêje di tarîtiyê de dernakeve deng, dibêje min nedît, ne bihîst, ker bûm. Ji riyên dirêj dipirsim kanî hevalên min? Ji ber em her dem rêwiyên wan bûn. Lê nabêjin kesên di zindanan de li ber xwe didin ew bûn, dibêjin me nedît. Ji ezman dipirsim kanî rengê min? Ji ber ez her dem di bin siya wê de bi reng bûm. Nabêje hatiye dizîn, dibêje min nedît.

Kanî hêvîyên min?

Ji dayika xwe dipirsim kanî hêviyên min? Ji ber bi wan re ez di hembêza xwe de xwedî kiribû. Nabêje dijmin biriye, dibêje min nedît kor bûm. Ji zarokan dipirsim we nedîtiye zaroktiya min? Ji ber pirî caran xeyalên min, hevalên lîstokên wan bû. Nabêjin li vî welatî zarokatî qedexeye, dibêjin me nedît. Ji jiyanê dipirsim kanî azadiya min? Ji ber di rastiya wê de min gavên xwe davêt. Nabêje azadî dîl girtine, dibêje min ne dît. Ji mirinê dipirsim kanî ruhê min? Ji ber rojekê ruhê min bibû mêvana wî. Nabêje ruhê te zindiye nikarim pê, dibêje min nedît. Ji axê dipirsim kanî berhemên min? Ji ber min jî tovên xwe li ser çandibû. Nabêje bi hovîtî hatiye tepisandin, dibêje min nedît. Ji heqîqetê dipirsim li kuderê ye rastiya min? Ji ber di demekê de xwedawend bûm ez weke jin. Nabêje zilam diziye û veşartiye, dibêje min nedît. Ji dîrokê dipirsim çi bûye ji hebûna min? Ji ber rojekê di temenê wê de weke Kurdekê hebûm. Lê nabêje Kurd tên qetil kirin, dibêje min ti carî bi navê Kurd nebihîstiye û min nedît.

Dermanê jiyanê

Ji doktor dipirsim ev in birînên min, lê dibêje derman ji te re tune ye. Wî dişopand jiyana min, nabêje rastiya jiyana her jineke di bin dagirkeriyê de ev in û fikirê Rêber Apo ji te re dermanin. Dibêje, min dermanê te nedît.

Ji kê dipirsim dibêjin me nedît. Bila carekê wijdan biaxive û bibêje min dît. Tenê bila carekê neyê jibîrkirin, wê demê gelo wê bersiv çi be, min dît an nedît?

Bêguman mirovên ku wijdanê xwe parastine wê bibêjin me dît. Lê mixabin ji çaxê ku zordarî û desthilatdarî li ser zemîna mirovan pêşketiye ta roja îro, gelek kesan wijdanê xwe ji dest dane û kurmê desthilatê ketiye xwîna wan. Li hember vê serhildanên mezin derketine û yên ku ev zulm qebûl nekirine, her çendî lawaz be jî mîna çemekî heya îro herikîna xwe berdewam kirine û di nava pêlên xwe de heqîqet parastine. Ji bo ku mirov vê pirsgirêkê ji kok de çareser bike û dawî li zulmê bîne, pêwîstî bi naskirina çavkaniya wê heye. Lewma di destgirtina her zihniyetekê de, pêwîstî bi destgirtina dîroka wê jî heye. Civakeke ku beriya hezar salan di nava wekhevî û xweşiyê de jiyan dikirin, civakeke ku jin rêveberiya wê dikir, çawa gihişt vê astê ku îro rêveberên wan mîna hebûnekê jî pejirandin?

Ger ku mirov pirsan bike belkî bi hezaran pirs derkevin. Lê di vir de ya esas peydakirina bersivên wan in. Bi taybet ji bo jinan heqîqeta xwe û civaka xwe nasîn dibêtiyeke nebe nabeye. Pêwîste bizanibin kê hilma azadiyê ji ser wan qut kir û ew bêhilm hiştin. Kîjan armancê navê cadûgerayî bi dûv wan xistin û ew şewitandin. Kîjan zihniyetê ew kirin cariye û xistin zindanên bi navê harem. Kîjan hişmendiyê ew bi zindî xistin nav axa cemidî û defin kirin. Kîjan pergalê ew harem nîşandan û kirin xenîmetên şerên xwe. Û kîjan bîrdozî ew kir meta û di bazaran de da firotin. Di encamê de hemû xaçerêk li ser riyekê digihêjin hev û ew jî hişmendiya baviksalar e. Ji roja ku ev fikir û hestên desthilatdariyê kete dilê zilamên serdest, êdî jin ji xwedawendîtiyê daketin asta ku weke zindiyekê neyê hesibandin. Lewma vê hişmendiya zilamsalar ji kolekirina jin destpêkirin, di şexsê wê de civak kolekirin û welatên gelek netewên demoqrat xistin bin dagirkerî û mêtîngeriya xwe.

Keziyên berxwedêr

Li hember vê destdirêjiyê bi sedan berxwedêr û serhildêrên jin derketin. Jinên ku ji parastina fikirê xwe daneketin û bi şewatê razî bûn derketin. Jinên ku ji bo teslîm nebin xwe bi keziyên xwe ve daliqandin derketin. Û jinên ku xwe ji lat û piran avêtin da ku serî netewînin derketin. Ev sekin weke mîratekî ji hinav û cewherê wan jinan derbasî nifşên piştî wan bû. Bi pêşketina Modernîteya Kapîtalîst ku azadiyeke sexte pêşkêş dike jî, jin bû çavkaniya sereke ya bazarê. Her çendî jinan ev rsatî di hundirê xwe de qebûl nekiribin jî, lê ji ber hêza wan têr nedikir ku, li hember wan serî rakin, mîna ku qeder be bêdeng man û ev çarenûs bi zorê pejirandin. Tişta girîng di vir de, erê xwe weke ku razîne nîşan dan lê tu wextê hêviyên azadiyê ji dil û çavên xwe dernexistin û wenda nekirin. Ew li benda pêşengên xwe man, ji ber vê êş, azar û zulma heyî daqurtandin.

Bi hilatina roja ku bi zayina Rêberê mirovahiyê Rêber Apo re, mizgîniya azadiyê hat dayîn. Rêber Apo ji zarokatiya xwe ve ev koletiya ku li ser jinê tê ferzkirin dît, ji wan rojan de nerazîbûna xwe nîşan da. Li hember firotina jinan a mîna lawirekî ku qaşo navê mehr lê dikin û jinan li hember çend çewal genim û ceh difroşin, qebûlnekirina xwe nîşan da. Di wan rojên zarokatiyê de soza tola wan giyanên ku li xelasiyê digerin da. Bi avakirina Partiya Karkerên Kurdistanê, ji destpêkê ve bi gotina, “Ez li xeyalên xwe yên zarokatiyê xiyanet nakim” pîvanên jiyana nû danî. Lewma bi gotina ku, “Heya jin azad nebe, civak jî azad nabe” dest bi sazkirina civakeke nû ya demoqrat kir. Rêber Apo bi hêza jin bawer kir û ji avabûna partiyê ve jin weke hebûna sereke danî kêleka xwe û pê re meşiya. Bi dahurandina zihniyeta hezar salî, rastiya jinan a ku hatiye nixumandin eşkere kir û rola pêşengtiyê da jinan. Li ser esasî azadiya jin fikrê modernîteya demoqratîk avakir û kir modela jiyana nû. Di encama vê nêzîkatiyê de jinên ku toveke ji xwedawendan mabûn, careke din hişyar bûn, li rastiya xwe hayil bûn û bûn xwebûn.

Felsefeya Serok Apo çanda xwebûna jinê ye

Ji bo azadiyê bi hezaran jin ref bi ref herikîn nava şoreşê û pêşengtî kirin. Bi dayina gelek berdelên giranbuha ve asta fedayitiya jin û girêdanbûna wê bi ax û azadiyê re nîşan dan. Bi wê pêşengtiyê ve jin bû partî, bû rêxistin û bû artêş. Bi taybet sekna ku jin di nava gerîla de raber kir, tevahî cîhan di nava matmayînê de hişt. Gerîlayên YJA-STAR’ê ku ji roja avabûna partiyê heya îro têkoşîn û şerekî bêhempa nîşan dan, ji tevahî jinan re bûn mînak û modela herî resen a azadiyê. Herî zêde jî li hember zihniyeta koletiyê, şerê rizgariyê dan meşandin. Bi taybet di şerê man û nemanê de ku di van salên dawî de bi hemû dijwariya xwe ve berdewam dike, gerîlayên jin bi pêşengtiya xwe ve mohra xwe li dîrokê dan. Mîna Zîlana ku xwe di nava dijminê jinan de kir bombe û canê xwe feda kir, mîna Bêrîtana ku li hember teslîmiyetê bi tilîlî xwe ji latan avêt û mîna bi sedan jinên ku canê xwe kirin mertal, ew jî îro di gorepanên cenga herî giran de heman performansê raber dikin. Bi tekoşîna xwe ya 50 salî ve jin dikare di kîjan astê de rola xwe bilîze û bêyî wê jiyan nabe ji her kesî re raber kirin.

Lewma bi felsefeya Rêber Apo re careke din jin li hebûna xwe û çanda xwe zivirîn. Rêber Apo bi baweriya ku da jinan ve bingehê şoreş, partî û civakeke nekeftî danî. Ji ber vê îro herî zêde jin xwe li beramberî Rêber Apo deyndar dibînin. Bi van hestan ve jî têkoşîneke di lutkeyê de raber dikin da ku Rêber Apo ji girava Îmraliyê derbixin.

Ji bo azadiyê bi hezaran jin ref bi ref herikîn nava şoreşê û pêşengtî kirin. Bi dayina gelek berdelên giranbuha ve asta fedayitiya jin û girêdanbûna wê bi ax û azadiyê re nîşan dan. Bi wê pêşengtiyê ve jin bû partî, bû rêxistin û bû artêş.